

PROBLEMATUM LOGICORUM
RODOLPHI
GOELENII CORBACH-
chienſis, Logicæ in Aca-
demia Marpurgenſi
Profeſſoris,
Pars III.
DE SYLLOGISTICA.

Cum Gratia & Privilegio S. Cæs. Majestatis.
MARBURGI, typis Pauli Egenolphi, Typog. Acad.
clō 1ō xcVII.

AMPLISSIMIS ET
PRUDENTISSIMIS VIRIS,
REIPUBLICÆ CORBACENSIS CON-
sulibus, & toti ordini Senatorio inte-
gerrimo, Dominis suis ob-
servandis.

Ubi non locus ille mutus, ubi quisq;
altus & doctus est, cum grata recor-
datione in mente versetur, ut cum
Eloquentia latina parente loquar?
Mibi sanè patriæ meæ nomen valdè
sanctum augustumq;, amor dulcis, memoria in pri-
mis iucunda est. Ei enim secundùm & proximè Deum
vitam debeo, ab eadem incunabula & rudimenta
virtutis ac doctrinæ pietatis & artium liberalium ac-
cepi. Patria nos totos dedere, in ea nostra omnia po-
nere, & omnia nostra quasi consecrare debemus, ut
iterum præclare Orator ille. Et ego non studeam, quo
modo possum, patriam meam ornare? At quam
patriam? Corbachium, multis rebus præcellens, mul-
tis ornamentis ac decoribus insigne, in quamcunq;
reipublicæ, civitatis, & vitæ partem oculos & ani-
mum meum convertam, sive præterita sive præsentia
spectem tempora. Si intueor summum ordinem, Sc-
natum, præter ceteros hic egregios habuit publici con-
silij Dominos & moderatores, hoc est Consules, Hen-
):(2 ricum

EPISTOLA

ricum Leusmannum & Antonium Leusmannum
 ôi & à xiois : Illum quidē historiae & aliarum doctri-
 narum liberalium cognitione spectatissimum : huius
 verò prudentia politica spectatissimum : rerū usu pro-
 batissimum. Quorum uterq; non tantum bonorum
 sed & virtutum heredem reliquit : ille Henricus
 Leusmannum, doctorum virorum, ut & ipse do-
 ctus est, fautorem egregium, & omnibus humaniori-
 bus virtutibus conspicuum, quem Deus hoc anno, ac-
 te adhuc florente, in luce & solio dignitatis Consula-
 collocavit: quamobrem & ei & patriæ ex animo gra-
 tulator: hic verò Tilemannum Leusmannum, Exor-
 sulem, virum gravissimum, meum quondam in Ar-
 sarum castris commilitonem & discipulum. His me-
 ritò adiungo viros consulares Huldericum Leusman-
 num, scientia Juris & politioris literatura insignem
 felix recordationis: & Dithmarum Monachum, &
 Schola & Ecclesia patriæ benè meritum. Si cogito
 suggestu sacro, eum egregiè nunc condecorant Re-
 rendi & in primis docti viri: D. Zacharius Vietor
 Superintendens fidelis. Dominus Otho Fabricius,
 ôg doctus laude positus, & docendi dexteritate pro-
 lens, M. Georgii Nymphii, p. m. successor, & M. Hen-
 mannus Ortvein, pulcerrimis à Deo donis ornatus.
 Quæ verò quantaq; Gymnasii literarii decora? Læ-
 rus ille Schonerus, & Bernhardus Salignacus, quima-
 gnum lumen in Mathematicas scientias intulerunt
 clarissimus Medicæ artis Doctor, Gailliel. Scribonius

DEDICATORIA.

Jodocus item Jungmannus, Reinerus Langius, & Henricus Crantzius, viri omni doctrina & virtutis laudum cumulatissimi, Scholæ gubernatores & prorectores. Quos verò enumerem eruditos, qui ex officina illorum tanquam ex equo Durateo prodierunt, qui partim adhuc in Academiis versantur, partim in Scholis vel Ecclesiis docent, vel politice operam suam navant? E quibus, ne sim longior, unum, qui mihi est instar multorum, J. U. Doctorem ornatissimum Justum Ritterum nostrum nomino. Educavit & ante hæc tempora, quæ sæpè memoria repeto, Scholæ nostræ sub disciplina Conradi Monachi, M. Brixi, & aliorum, viros reverendos & doctissimos, M. Antonium Steinrückium, præclare de me meritum: Nellios, Ebersbachios, Casparum Embdenum, Johannem Sangenum Grammateum civitatis elegantem, & alios. Si ad tribunal & forum venio, videor mihi audire sententias doctrina & iudicio præstatis viri, Johannis Limpergi: actiones, exceptiones, defensiones, bonorum pragmaticorum: M. Conradi VVeltheri, Melchioris Lycaule, Jacobi Micenii, Conradi Leusmanni Juris candidati. Propter hæc ornamenta omnia, ad quæ bonæ leges & civium inter se consensus accedunt, carissima est mihi patria, ejusque civem me esse palam profiteor. Atque ut hæc jure partem ortus mei sibi vindicat: sic me quoque ad eam cohonestandam natum esse, intelligo. Itaque etsi aliò vocatus essem honorifice & dignissimo amplissimo ad gubernationem Scholæ, cum

EPISTOLA

In Academia VVitebergēsi, Germania tum lumine & quasi oculo, & discens & docens versarer: tamen nolui sedem natalē aspernari, sed ei, parente tuo laudatissimo, Henrice Leufmannē, hoc tempore Consul dignissime, autoritate sua mihi praeunte, operam meam addixi: quo quidem factum, ut Deo laboribus meis benedicente, Schola felicissimè cresceret, & nova (postea enim liberalitate generosorum & Illustrissimae VValdecae Comitum amplificata est) fundamenta jacerentur non aspernanda. Adeam mea quoque doctis voce aliquid adjumenti attulissem, nisi Illustrissimus Hassiae Princeps, nunquam satis laudata memoriae, Gulielmus, Mecenas meus, dum viveret, summus, vocationi patriae intercessisset. Interea tamē & Cassellis & Marpurgi studia civium meorum pro virili mea parte adjuvi, idque porro facere summa mihi voluptati est, imò verò pastus est: sicut aliis animo gaudenti, libenti & prolixo facio, quicquid literarum studiosis prestare possum. De quo genere non tantum sunt meae praelectiones & exercitationes, sed etiam commentationes illae Scholasticae, ab quas, quod mihi datur temporis à studiis publica professione excepti ac subsecivi, conferre soleo. Inter illas aliqua saltem sunt numero Dialecticae quaestiones de Syllogistica. Has doctrina, sapientia, omniq; virtute praestantissimi viri Consules & Senatores, patriae conservatores, adiutores, & amplificatores, vestris nominibus perofficiosè inscribo, & publici juris faciō.

DEDICATORIA

gio: etsi non nesciam vestram personam magnitudinē
prestabile & bonitate insigne à me opus efflagitare.
Sed id spero aliàs dabit Jehova Dominus. Interea ve-
strum est (quod & tanto studio, quantum maximum
esse potest, oro) praesentia benevolè accipere, & me alu-
mnum ac civem vestrum bonum (is enim esse studeo)
cum meis amare. Benè valete. Marpurgi, Calend.
Aprilis. Anno 1595.

Rodolphus Goclenius, Pro-
fessor publicus in Aca-
demia Marpurg.

AD LECTOREM.

Nihil temeritate esse turpius, neq; quicquā
tam indignum sapientis gravitate & con-
stantia, quā aut falsum sentire, aut quod
non satis exploratè perspectum & cognitum est,
sine ulla dubitatione defendere, cum Cicerone
pronuncio. Si igitur, optime lector, vel ipse ani-
madvertero, vel ab aliis rectiūs sentientibus ad-
monitus fuero, quædam in his Problematis el-
se, quæ castigatione indigeant aliqua, ea castiga-
ta habebis, cum *Συ δεῖ* plenius meam senten-
tiam de Demonstratione Aristotelica explica-
vero. Interea, si voles, his utere.

Rodolphus Goclenius

PROBLEMA PRIMUM.

An Syllogismus, opus logicum, sit finis logicæ universalis, necne?

Prius negatur.

SYLOGISMUM esse internum eumq; universalem Logicæ finem: demonstrationem autem finem principem, cum aliis quibusdā veteribus & recentioribus logicis docet acutissimus Zabarella. Nobis fas sit hîc paulisper *συναρτιζειν* & missa auctoritate in hanc sententiam inquirere. Si igitur Syllogismus esset scopus logicæ generalis: Dialectica esset definienda ars Syllogismū fabricandi: Dialectica in solis quæstionibus dubiis syllogismo aliquo concludendis versaretur. Nunc verò logicæ artis vis apparet in cogitandis etiam argumentis, in enunciatis per se manifestis, in Ordine *διαλεκτικῆς*: Non est ulus hujus artis tantum in confirmando & refutando, sed etiam in explicando, exponendo, distinguendo, illustrando, simpliciter denique docendo per definitiones, distributiones &c. Imò non ad quamvis materiam instrumentum Syllogisticū adhiberi potest. Ergo &c. Huc accedit, quod non omnia lo-

Non tantum Syllogismo bene differitur & docetur, sed & aliis instrumentis. Propos.

Assump.

A gicæ

gica præcepta respiciunt syllogismum. Doctrina ordinis non dirigitur ad syllogismum. Doctrina ordinis est logica. Ergo non omnia præcepta logica ad syllogismum referuntur seu diriguntur. Etsi igitur demus, logico quâdoq; & quidem sapissimè proponi syllogismum, ut fabricandum seu efficiendum: tamen syllogismum esse scopum seu finem logicæ adæquatum, non damus. Damus syllogismum esse nobilissimum & excellentissimum instrumentum logicum: sed syllogismum solum esse instrumentum logicum, non damus. A nobis est hîc Scaliger exer. 2. sect. 3. *Dialectica instrumenta fabricat ad docendimodos, resolventem & componentem. Instrumenta verò sunt quatuor: Propositio, Divisio, Definitio, Demonstratio.* Excita hîc intelligentiam tuam φιλόλογε. Tibi, in hac non iniusta contentione veritati patrocinari, liberale & honestum fuerit. Quòd si dixeris, logicam, ut ab Aristotele est tradita, consideratam habere finem syllogismum sibi propositum, non digladiabor tecum.

II.

An syllogismo genus sit Oratio potiùs, quàm

Διάλεκτα?

Posterius affirmatur.

ARISTOTELES tribuens syllogismo loco

co generis τὰ λόγια (quod est ἐκ τῶν πολλὰ ὁμοῦς λεγόμενων, id est, vocabulum homonymū) dedit interpretibus materiem seu argumentum disputandi: aliis, & quidem maximæ parti, τὰ λόγια orationem: aliis argumētationem: aliis rationem: aliis διάνοιαν interpretantibus. Nos disputationis summam faciemus.

Primum si statuendæ sunt species quædam argumentationis (de quo postea videbimus) syllogismi aliud genus verum, accuratum & propinquū esse non potest, quàm argumentatio, quam Aristoteles λόγον vocat, cum dicit esse duas species λόγων. Topicorum i. cap. 2. tumq; argumentationis genus erit διάνοια. Si verò statuatur una tantum esse species argumentationis, id est, si argumentatio dicatur esse individua in species, & nihil aliud esse quàm syllogismus: quod Ramo placet: Oratio, symbolum externum sensorum animi, genus syllogismi proprium non erit, sed tropicum, per metonymiam nimirum adjuncti signi pro re subiecta significata: Proprium autem erit διάνοια (cum rationis (quam sæpè λόγος significat,) vox sit generalior, & magis ambigua, ut qua tota logica & inventio & dispositio contineatur.) Ut enim vis interior seu ratio est anima orationis: seu ut intima oratio est anima externæ: Sic διάνοια, hoc est, discursus, & transitus mentis à noto ad igno-

tum est anima syllogismi. Nec desunt hujus
 assertionis *ᾠσεις*, id est, probationes perspi-
 cuæ. Primum enim aliquando Aristoteles ra-
 tiocinationem seu syllogismum vocat *λογι-
 σμὸν* (ac si diceret ratiocinium) 2. posteriorum
 context. 107. (unde paralogismus, id est, fal-
 lax syllogismus, descendit.) & 3. lib. de anima
 cap. 11. Deinde Aristoteles 8. cap. 1. postērio-
 rum, Syllogismum nullum esse ait, & *ἐξω λόγῳ*
 sermonis exterioris, sed & *ἔσω λόγῳ*, id est, inte-
 rioris orationis, hoc est, animi conceptionis
 seu discursus ac progressionis, qua animus à
 notiore ad ignotius, à manifestiore ad magis
 dubium & anceps transit. Quò respexit Ra-
 mus 7. Schol. Dialect. ca. 3. cum Syllogismus
 inquit, non spectat ad externam & prolatam
 orationem, sed ad intimam animi rationem.
 Et lib. 9. cap. 8. Syllogismus quivis mentis &
 rationis intimæ est, quæ verum cernit & in-
 tuetur: non externi sermonis, qui simulare
 & mentiri possit. Et Zabarella in comment.
 in lib. 1. post. Analyt. context. 77. pag. 48. De-
 monstratio non respicit externam hominis
 orationem, sed internā. Non enim est is de-
 monstratoris scopus, ut cogat alios ore ali-
 quid proferre, sed solum ut cogat animum af-
 fentiri veritati, & eam cognoscere. Sic etiam
 syllogismus vim habet illatricem necessariā
 non ita tamen, ut ratiocinator cogat aliquem
 ore

ore confiteri illationem conclusionis (quam protervi & pertinaces homines, qui bellum veritati indixerunt, etiã convicti ore negant: (pessimum sanè hominum genus) sed ut animum cogat ob insitam omnibus vim & efficacitatẽ Dicti de omni. Quare tum Demonstratio ratione materiæ, tum syllogismus ratione formæ solum animum spectant, non orationem externam. Adde, quòd Aristoteles I. de Sophisticis Elenchis λόγους facit quadruplices, διωστικὰς, διαλεκτικὰς, περηστικὰς, εἰστικὰς, syllogismos intelligens. Tertiò, etsi syllogismus exprimitur & declaratur sermone: tamen fit interiùs, seu fabricatur animi secum habitantis λογισμῶ seu dialogo, ac interiori collocutione: non nascitur primùm in lingua: sed potiùs generatur in animo & ab animo: editur verò lingua. Ut igitur fœtus perficitur ἐντὸς, seu in utero: & perfectus est, antequam in lucem edatur: Sic & syllogismus facultate διανοητικῇ (quæ nihil aliud agere videtur, inquit Socrates apud Platonem in Theæteto, quàm secum ipsa differere) conficitur, confectusq; exteriori sermone proditur. Ac Διάφοια est tanquã fons syllogismi: Oratio verò tanquam rivus seu flumen. Utq; nihil est in rivo ac flumine, quod non priùs fuerit in fonte: Sic nihil est in oratione syllogistica, quod non priùs fuit in eo animi con-

ceptu, qui rationis est. Quid multa? dispositio, quæ intus fit, id est, in mente, aded essentialis est syllogismo, ut etiam *γένεσις* syllogismi à Philosopho vocetur: quam quidem *γένεσις* in externa oratio comitari solet. Revocetur in memoriam, quod alibi disputavi logicam dici *ἐκ τῆς λόγου*, vel *ἐκ τῶν λόγων*, id est, à ratione, vel à rationibus potius, quam à sermone. Quod spectat periphrasis, quæ est in hoc Platonis in Phædone, *ἢ πισευτέον λόγοις ἢ τῇ πρὸς τοὺς λόγους τέχνῃ*. Id est: Non est credendum rationibus sine artis Dialecticæ peritia: ad verbum: sine arte circa rationes, seu quæ versatur in rationibus. Sed placet idem *περί τῆς λογικῆς* tractare.

THEMATA DE GENERE SYL-
logismi pro Dianæa.

1. **N**ullius addictus jurare in verba Magistri liberè propono, quod sentio.
2. In Aristotelea syllogismi definitione locum generis tenet *λόγος*.
3. Per hanc vocem vulgus intelligit *λόγος* *ὡς φασὶν*, id est orationem, quæ fita est tantum in voce.
4. Sed Ramus intelligit *διάνοιαν* (Cicero *an* *gitationem* mentis vertit) id est, discursum, & quasi transmissionem mentis, seu *λόγον ἐν δυνάμει*, id est, orationem mentis (quæ Barbaris *μεντα*

mentalis est) hoc est sententiam mentis, vide Scalig. exer. 107.2. sect. 21.

5. Rami sententia, quia firmissimis rationibus nititur, & non tam hunc, quàm ipsum Aristotelem, & tam recentiores quàm veteres interpretes autores habet, à nobis defenditur.

6. Primum enim logicæ est docere, quo modo animi notiones sint componendæ. Notiones autem animi propriè internæ sunt, non externæ: & compositio illa fit in enunciatis & syllogismis.

7. Ac licet syllogismus etiam fiat voce instrumentaliter, tamen potissimum situs est in animo, & syllogismus qui in animo est, prior est, quàm qui continetur voce. Vis enim & forma syllogismi posita est in pronuntiationum dispositione. Dispositio autem mentis actio est. Idem de enunciatione pronuntiare licet.

8. Hanc assertionem confirmat Notatio. Nomen syllogismi enim à Logistica, hoc est, Arithmetica, sumptum est. In ea arte συλλογίζεσθαι est rationem subducere, summam colligere. Sic in Dialectica συλλογίζεσθαι est aliud ex alio deducere, & colligere ratione, est διαλέγεσθαι. Hoc autem prius fit animo quàm verbis.

9. Vel συλλογισμός est à σύν & λογισμός. Λογισμός autem Arist. significat rectam rationem, dis-

cursum, *διάνοιαν*, cogitationem rationalis animæ, non externam orationem, 3. de anima cap. 10. & 11. 2. physicorum cap. ult. posteriorum Analyticorum 2. contex. 107. test. Zabar. quem quoque vide libro de mente humana cap. 8.

10. Præterea Enthymema, quod ratiocinatio imperfecta est, cum unum deest pronunciatum, dicitur ex eo, quod ἐν θυμῷ, id est, in animo situm sit, sicut generaliter Enthymema significat, quicquid est mente cōceptum. Quintilianus hanc vocē interpretatur commentum & commentationem: Alii cogitationem & cogitatum, & ein fursen Gedankt. Moveor hac cogitatione, id est, hoc Enthymemate, ne respondeam maledicēti, quia nunc est ebrius. Hæc omnia sunt à *διάνοιαν* contra externam orationem.

11. His adde si necessariò argumentatio esset oratio externa, muti non dicerentur argumentari, syllogismos facere, quòd orationis usu destituantur. Absurdum autem est, repugnans experientiæ, à natura hominis alienum, mutum non ratiocinari, non *λογίζεσθαι*, modò sanus sit, seu cerebro bene affecto. Ergo.

12. Adjice & hoc: Oratio primò per se auditu percipitur: Syllogismus primò per se nò percipitur auditu, sed per accidens, ut quælibet

libet doctrina, per se autem mente percipitur. Ergo syllogismus non est oratio.

13. Ut igitur auditus Aristoteli est disciplinæ sensus, quia auditus *φωνὰς σημαίνους*, hoc est, voces significantes, quibus doctrina traditur, percipit, ac ita in voce Disciplina est metonymia signati pro signo. Voces enim sunt symbola doctrinæ disciplinæ. Siceodem tropo, sed signi pro signato, syllogismus

est oratio: Quia oratione effertur syllogismus, animo jam integrè cōceptus & factus, ut sentētia sit: Syllogismus est oratio, hoc est *διάνοια*, quæ oratione, ut symbolo seu signo exprimitur ac declaratur. Præferenda autem

syllogismus
propriè non
fit ore, lin-
gua, sermo-
ne, sed decla-
ratur & ostē-
ditur.

in definitionibus sunt propria genera tropicis seu modificatis. Sanè ut in jure herciscundæ familiæ, cum adeunda est hæreditas, prior excludit ulteriorem seu remotiorem: sic genus propius & cognatius excludit à definitione remotius & magis externum.

14. Deinde Aristot. cap. 8. lib. 1. de demonstratione docet syllogismum non pertinere ad externum *λόγον*, sed ad internum, qui in animo est.

15. Idemq; alibi etiā *λόγον* pro discursu seu *διανοίᾳ* accepit, ut 4. Metaphys. cap. 4. qui locus in objectionum solutione adducetur.

Idem 6. Ethicorum prudentem virum in consultando uti syllogismo scribit: Syllogi-

smus autem non voce, sed animo conficitur à consultante. Etsi ibidem consultationem neget esse *διάνοιαν*: sed *διάνοιαν* ibi usurpat aliter, quàm solet aliàs, nempe non pro ratiocinatione, sed nuda & simplici perceptione, de quo etiam in objectionibus.

16. Zabarella ad contextum 107. seu ultimum 2. posteriorum accinens: Hic, inquit, propriè dicitur discursus à noto ad ignotum, quod etiam significat vox græca *διάνοια*: seu etiam *συλλογισμός*. Propria enim syllogismi natura est, ut ab hoc ad illud progrediatur.

17. Idem in libr. de mente humana cap. 8. Solus, inquit, intellectus vim ratiocinandi & discurrendi habet ex 3. Aristotelis de anima.

18. Philoponus in præfatione commentariorum in lib. 1. de ratiocinatione ait, Syllogismum esse cognitionem. Hoc sanè intelligi nequit, nisi de eo syllogismo, qui est in animo.

19. Raphaël Volaterranus in Isagoge in Analyt. prior. Arist. Syllogismus aut est mens, aut dianœa, aut opinio, aut phantasia. Sed neque est mens, neque opinio, neque phantasia. Restat ut sit *διάνοια*. Hæc ex propositionibus aliquibus nobis notis & concessis oportet

a) hinc syllogismus Apodicticus.

b) hinc Dialecticus.

c) hinc Sophisticus.

ut colligat accepta sive à mente a, sive ab opinione, sive à phantasia c. Et ibidem: Syllogismus motus quidam est, & ex alio in aliud descensus. His verbis interpretatur *διάνοια*.

Διά

Διανοεῖσθαι autem propriè est ratiocinari, & à noto ad ignotum discurrere, ut ait Zabarella cap. 7. lib. de mente humana.

20. Julius Scaliger exerc. 307. sect. 23. Arti ratiocinandi non accidit exterior opera, sed intus secum, in seipso, ad sese, pro semet potest homo facere syllogismum.

21. Hanc sententiam etiam probant Fortunatus Crellius, *ὑπ' ἀληθείας ἀναλογηθεὶς*, id est, à veritate coactus, Burana Monlorius.

22. Optarim igitur reprehensores Rami hic esse modestiores, & in luce veritatis non esse antilogicos & eristicos.

PRIMA APPENDIX OBJECTIONUM PRÆCIPUARUM.

OBJECTIO I.

Ethicorum 6. cap. 9. Aristot. probat consultationem non esse *διάνοιαν* sic. *Διάνοια* est alterius rei notitia sive ratiocinatio. Consultatio autem non est sine ratiocinatione, est quædam mentis ratiocinatio. Nam *βουλεύεσθαι*, id est consultare, idem est quod *λογίζεσθαι*, id est ratiocinari. Consultatio igitur nō est *διάνοια*. Ex quo sequitur etiam ratiocinationem seu syllogismum non esse *διάνοιαν*.

Responsio. Hoc loco Ethicorū *Διάνοια* non accipitur ab Aristotele sicut in physicis pro *λογισμῶ* seu discursu, quomodo in doctrina de syllogismo, & libr. 1. & 2. posteriorum accipitur.

tur, sed pro simplici & nuda mentis apprehensione. Hæc nō est syllogistica *διάνοια*: non est deductio unius ex alio, qualis est in argumentatione. Fallacia igitur ambigui est in voce *διανοίας*.

S E C U N D A.

Enunciatio etiam est *διάνοια*. Ergo non rectè tribuitur *διάνοια* tantum syllogismo, vel syllogismo & methodo simul. Antecedens ex Platone alibi probavi. Et exerc. Scalig. 107. sect. 21. Respon. Etsi omnis compositio, ideoque enunciatio sit opus *διανοίας* cuiusdam: *Διάνοια* tamen κατ' ἐξοχήν à Ramo tribuitur argumētationi & Methodo. In his enim maxime adhibetur, præcipueq; apparet. Sic quoque Aristoteles & interpretes ejus sæpè vocem *διανοίας* specialius & pressius accipiunt, ita ut conveniat ratiocinationi. Exemplum est 1. cap. poster. Analyt. ubi Aristot. *διανοητικὸν* accipit pro *λογιστικῷ*, id est discursivo, ratiocinativo. Eodem modo usurpat 2. lib. de anima. Idem Scalig. facit exer. 107. sect. 2. Rursus igitur hic Elenchus est æquivocationis.

T E R T I A.

Διαλέγεσθαι est cum alio colloqui. Hoc autem fit oratione. Ergo & *διαλέγεσθαι*. Fit autem hoc potissimum syllogismo. Ergo syllogismus est oratio externa.

Responsio. *Διαλέγεσθαι* non tantum est cum alio,

alio, sed etiam secum ipso conferre & commentari, implicitasque animi notiones evolvere, 4. Metaphys. c. 4. qui locus in thesibus nominatus est: Sublata nominum significatione, τὸ διαλέγεσθαι πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς αὐτὸν, id est; dissertatio mutua hominum inter ipsos, & uniuscujusque secum tollitur. Sic paulò ante. Nec ipsi secum πρὸς αὐτὸν, nec cum alio πρὸς ἑνὸν λόγον esse potest. Διάλογος igitur est cum exterior tum interior. Acut ratiocinatio Arithmetica fit mente, etsi proferatur: sic & collectio Logica. Ut numeratio Arithmetica propriè non est pronunciatio, sed numeratio jam facta est, cum inventū pronuntiatur: sic syllogismus propriè non est oratio externa, sed cum effertur vel scribitur, jam confectus est, vel certè fit à mente, dum scribitur aut effertur. Nam Logica opera sunt actiones rationis. Syllogismus est opus Logicum. Ergo est actio rationis seu intellectus, (& quidem compositi) est ἐν τῇ ψυχῇ λόγος, est enunciationum compositio, quæ manet in animo, nobis etiam dormientibus.

QUARTA.

Omnes partes syllogismi sunt orationes, nempe enunciationes. Ergo syllogismus sit oratio necesse est.

Solutio. Primò nego consecutionem. Etsi daretur syllogismi enunciationes singulas esse ora-

se orationes, tamen conjunctio trium enunciatorum est dispositio dianoëtica. 2. Potest negari antecedens, cum propriè enunciationes sint sententiæ mentis, etsi oratione externa seu verbis, ut signis & notis, sensa mentis & cogitata, quæ sunt affirmationes & negationes nostræ, interpretemur, significemus & explicemus alteri. Id enim prorsus nihil officit nobis. Nam omnia opera Logica sunt actiones mentis. Enunciatio est opus Logicum. Ergo enunciatio est opus seu actio mentis. Ad summam, tota logica est mentis intelligentia, ut cum Ramo loquar: In Scholis Dialect. de ἐρμηνείᾳ. Sic definitio est cōceptus intellectus simplicis, non oratio externa, nisi per accidens.) Nam semper mente concipitur, non autem semper ore enunciatur.

QUINTA.

Sed Zabarella, quem pro Ramo adduxisti, & Enunciationem & Demonstrationē orationem vocat in libris suis Logicis. Videris eum lib. 2. poster. Analyt. cap. 7.

Responsio. Cum demonstrationem Aristoteles λόγον, Zabarella orationem vocat, intelliges non externam sed internam orationem seu sententiam, quæ est facultatis animæ deducentis unum ex alio, id est, διαβολας, seu τῆ διαβολῆς effectum. Sic enunciatio est oratio interna.

APPENDIX II. DE PROBATIONE

*quadam ex lib. περὶ ἑρμηνείας Aristotelis, quod
syllogismus non sit oratio.*

Quidam λέγον non esse interpretandum in definitione syllogismi orationem sic evincere conantur. Definitio orationis ab Aristotele tradita lib. de Interpretatione cap. 4. non competit syllogismo. Ergo in definitione syllogismi non significat orationē. Non competere liquet ex eo, quia definit Aristotelis orationem, cujus partes seorsum & per se semper significant quidem, sed ut *κατά* *τά* *αἰτίας*, id est, ut unica dictio, non autem ut *κατά* *τά* *αἰτίας* & *ἀντί* *τά* *αἰτίας*, ut affirmatio & negatio. Syllogismi autē pars seorsum & per se significat ut affirmatio & negatio. Ergo syllogismus non est oratio. Sed fortassis non latis firma videatur alicui hęc argumētatio. Nam excipere possunt, qui orationem in definitione & enunciati & syllogismi defendunt, definitionem orationis i. lib. de Interpret. de unica oratione ab Aristotele intelligi, ideoq; unicæ & simplici orationi convenire, non multiplici. Jam verò syllogismus est oratio multiplex, tres scilicet orationes, quæ ter affirmationis orationem syllogisticam, quæ conjunctio est orationum, non infirmat. Quare & Zabarella in lib. 2. post. analyt. cap. 7. con-

tex.

tex. 45. Demonstratio, ait, non est una oratio;
 sed est plurium orationū compositio. Et qui-
 dem Aristoteles ipse ibidem & demonstra-
 tionem & definitionem λόγον vocans, intelli-
 git orationem, cū dicit alium λόγον esse unū
 per conjunctionem, alium per significatio-
 nem unius de uno. Quod si igitur dicat quis-
 piam, omnem orationem esse unicam. Cū
 itaq; in syllogismo sint tria enunciata: syllo-
 gismum non esse orationem. Responderi po-
 test ex Aristotelis jam citato loco, & cōmen-
 tatore Zabarella: Est syllogismus una & cō-
 tinua oratio per conjunctionē partium. Et si
 enim habet distinctas propositiones, in quas
 dividi potest: conjunctas tamen habet in cō-
 muni termino, scilicet medio, quod ponitur
 in utraq; propositione, seu est continua, quia
 est extensa cum copulatione partium. Est e-
 nim discursus à majore per minorem ad con-
 clusionē. Itaq; similis lineæ. Sed non est una,
 ut definitio unum per se significans. Defini-
 tio est individua quædam essentia expressio.
 Ideoq; similior puncto. Interim verò memi-
 neris orationem, tam enunciativam, quàm
 syllogisticam, interiorē propriè intelligen-
 dam esse. Logicus enim in mēte sua & enun-
 ciatum & syllogismum fabricatur. Quod facit
 quod Zabarella cap. 7. de 4. fig. ait: A ratione
 syllogismum habere appellationem. Et Sca-
 lig.

Enunciatum
 & syllogi-
 smus sunt o-
 pera ratio-
 nis.

g. exer. 107. sect. 2. συλλογισμὸν Græci à collectione vocant, quæ opus intellectus est, ut ibidem dicitur.

TERTIA APPENDIX CONTINENS distinctionem inter δύναμιν & ἐνέργειαν mentis.

Fuerunt, qui uterentur sequente argumento contra διάνοιαν, à quo tamen evidentia solutionis postea passi sunt se depelli, quod laudo & deprædico. Malitiosi enim & improbi est animi errore delectari, lucē odifese, tenebras consectari, constrictam firmis constantibusq; rationibus stultitiam pristinam tenere. Argumentum hoc est: Διάνοια est facultas animi. Syllogismus artificiosus non est facultas animi. Ergo syllogismus artificiosus non est διάνοια. Quid igitur? Oratio, quæ ratione conficitur: vel διάνοια est, quæ duas propositiones seu tres terminos disponit. Syllogismus non disponit duas propositiones seu tres terminos, sed est cōcretum quid ex duabus propositionibus & conclusione. Ergo syllogismus non est διάνοια. Responsio vera hæc est: Διάνοια interdum accipitur pro facultate intellectus seu ratione, interdū pro ἐνέργειᾳ, id est, operatione seu motu proficiscente à facultate. In posteriore significatione syllogismus dicitur διάνοια. Ita Scalig. exer.

Imò τὸ λό- 107. sect. 2. accipit, cum ait: Ἀπό est ipsa vis
 quoque intellectus, quam dicimus rationem. Ejus o-
 perā est id, quod DISCURRE VOCAT: Hoc
 verò est ex quocunq; proposito aliud dedu-
 cere. Quæ effectio, sive officium majoris dicitur
 re, λογισμός & διάνοια ab antiquis nominata est:
 à recentioribus verò discursus, credo, pro-
 pter animi celeritatem. Quæ omnia signifi-
 cant actionem, non ipsam δύναμις. Et paulò
 post: Intellectus opus triplex. Primum co-
 gnitio rerum simplicium, ut Leonis: Secun-
 dum, ubi conjuncta cognoscit, è quibus con-
 fiunt quas nostri vocant propositiones: Ci-
 ceroniani effata. Hunc actum nostri Barbari
 complexum appellant, ut homo est animal.
 Tertius est, cum his ita conjunctis adjun-
 gimus alia, ut ex ea compositione aliquid
 aliud educamus. Hæc dicitur ratiocinatio.
 Vocabuli causa in originibus dicta est. Syllo-
 gismum græci à collectione vocant. Ita & Za-
 barella in poster. analyt. Syllogismus igitur
 est διάνοια, hoc est, opus intellectus. Idem Sci-
 lig. exer. ejusdē sect. 5. Διά propositio (in voce
 διαβολας) declarat motus tractum ac transcur-
 sionem ipsius vñ. Idcirco M. Tullius agitatio-
 nem mentis vocat. Et paulò antè Ratiocina-
 tio, id est, deductio argumentorum. Et exerc.
 ejusdem sect. 21. Διάνοια notionēs primò ap-
 prehenſas agit, dividit, componit, deducit
 Aristot.

Aristoteleis igitur cōpositio quæstionis cum medio seu legitima, est syllogism⁹ formaliter.

Περί οὖρου de Διανοίᾳ in 6. Ethic. cap. 10. vel 9.

Aristotelis.

Locus Aristotelis Ethic. 6. ubi quæritur εὐβουλία sitne scientia an opinio, ex sententia & analysi doctiss. Theodori Zuingeri interpretatus sum in antè positis thesibus & objectionum solutionibus. Sed valdè languidè adhuc assentior illi explicationi. Ac velim ingeniosiores de illo loco diligentius cogitare, seu potius acutius in illū inquirere. Mihi sanè perobscurus, & Delio, quòd ajunt, natatore opus habere videtur. Locus hic est. Sed neq; ἀνὰ λόγον, id est, sine ratione est εὐβουλία, id est bona consultatio Διανοίας ἀεὶ λείπεται. Hic ait Zuingerus Aristotelem dicere: Εὐβουλίαν non esse διάνοιαν. Διάνοιαν autem improprie accipi pro mente, id est, pro habitu νοητικῷ, quo res absq; medio, simplici & nuda apprehensione intelliguntur: quo principia universalialia absq; ulla demōstratione cognoscuntur: (Sicut quoq; cū Aristoteles Νῦν inter εἰς διανοητικὰς connumerat, διανοητικὸν ἔστι Νῦν seu Menti improprie tribuit:) etsi interim interdum ἐπαγωγῇ examinantur, id est, per inductionem in singularibus declarantur.

1. Ac Zuingero syllogismus Aristotelis hic

B 2 est.

est. Διάνοια, id est, νῦς, est sine ratiocinatione Principia enim (quorum habitus dicitur νῦς) non demonstrantur, sed simpliciter, id est, sola mente apprehenduntur. At εὐβελία, id est, bona consultatio non est sine ratiocinatione. Ergo εὐβελία non est Διάνοια. Confirmat: Nam si cum διανοία conferatur, longè est eā inferior. Probatur: Affirmatio (φάσις) in intellectu præstantior est ipsa inquisitione (ζητήσις.) Quia affirmatio rem jam cognoscit, & de ea cognita certò aliquid affirmare audet. Inquisitio verò seu ζητήσις rem nondum cognitam inquirat. Διάνοια autem est affirmatio: Εὐβελία non est affirmatio, sed ζήτησις. Ergo διάνοια præstantior est, quàm εὐβελία: seu: Ergo διανοίας λείπεται εὐβελία, id est, bona cōsultatio inferior est διανοία.

2. Sed cogita: annon potius hæc sit Aristotelis sententia & collectio: Bona consultatio non est scientia, non opinio, non solertia seu recta conjectura. At verò non est sine λόγῳ id est, sine ratiocinatione. Relinquitur igitur bonam consultationē esse διανοίας, id est, cogitationis seu discursus, seu ratiocinationis mentis, sed ita, ut nondum aliquid certi statuatur: (Qui enim consultat, est adhuc incertus, quid velit de re proposita affirmare & statuere) hoc est, esse ζητήσεως, inquisitionis, quæ sine discursu & λογισμῷ esse seu fieri nequit. Hæc sententia inde probatur: 1. quod Aristotele

Aristoteles ait: Βυλδόμενον ζητεῖν καὶ λογίζεσθαι, consultantem inquisitione, discursu & ratiocinatione uti: eum qui deliberat seu cōsultat, sive benè sive malè consultet, quærere aliquid & ratiocinari: Quo fit, ut εὐβελία ἔξῃς διανοητικὴ λέιπεται: dici possit. 2. Quòd his verbis: διανοίας ἀγασ: id est: Hæc enim, scilicet διάνοια, nondum est certa affirmatio seu enunciatio, est adhuc inquisitio, nondum est iudicium conclusum, eum verò jam absoluta est, dat φάσιν seu sententiam certam, ut conclusionem. Verùm si hanc interpretationem sequaris, σύγχυσις seu perturbatio ordinis in verbis Aristotelis fuerit, quæ quomodo tollenda sit, de eo videris: Fortè hæc contextus lectio ad hujus sententiæ expressionem fuerit ordinatior. Et simul id omne, cuius est opinio decisum jam & determinatum est. Nam opinio non quæstio, sed quadam enunciatio est. At qui consultat, sive benè sive male, is querit aliquid & ratiocinatur. Caterum sine λόγῳ bona consultatio constare non potest. Διανοίας ἀγασ λέιπεται (scilicet εἶδ), id est: Relinquitur igitur esse διανοίας. Etenim hæc nondum φάσις, id est, enunciatio seu sententia est.

3. Ad extremum cogita de sequente interpretatione, quæ est tertia, & ordinem verborum Aristotelis immutatum retinere potest. Præterea jam definitum est & certū id omne, de quo

est opinio. At sine ratione constare bonum consilium non potest. Διαβολας ἀεὶ λείπεται: id est: Deficit ergo (scilicet huicnempe bonæ consultationi) sententia. Etenim hæc (scilicet sententia) nondum est pronunciatio: id est: nondum est certa definitaq; & conclusa, cum nondum ratio plene subducta sit. Vel: Hæc scilicet bona consultatio nondum est enunciatio. Et opinio non questio est, sed jam pronuntiatum aliquod. Qui autem capit consilium, sive benè sive malè id faciat, is querat aliquid & ratiocinetur, necesse est. His verbis probatur rectam consultationem non esse opinionem. 1. Omne id de quo opinio est, jam certum & definitum est. Id verò cuius est εὐβουλία seu recta consultatio nondum est determinatum & certum. Quia enim εὐβουλία sine inquisitione & ratiocinatione non est, deficit ei sententia, nec dum est certa enunciatio. Ergo εὐβουλία non est opinio. 2. Διάψαλιν seu opinio non est questio, sed jam est pronuntiatum aliquod. Qui autem capit consilium, sive benè sive malè id faciat, is querit rationem querendi subducit, ratiocinatur adhuc, nondum pronunciat & concludit. Ergo εὐβουλία non est opinio. Sic ergo in adductis verbis nulla assertio est, nulla probatio. Quod εὐβουλία sit διαβολία. Sed hæc speculatio ad Ethicum non ad Logicum propriè pertinet. Tu ex propositis explicationibus elige illam

illam, quæ Aristotelis menti magis videtur tibi contentanea. Ego hic qui *ὑπόληψιν* seu *ὑπόληψιν*, id est, formam opinionem non habeo, *ἐποχή* Academicam adhuc præ me fero.

III.

An omnis syllogismus sit RATIONIS seu λόγος?

An quidam etiam sit appetitio?

Affirmatur prius.

NON omnem animam ejusve facultatem quanq; ratiocinari, sed mentem ac interiorē mentis sensum, ut ait Bernhardinus Tomitanus : hoc est : Solius rationis propriè esse ratiocinationem seu syllogismū, certum est. Quid ergo est, quod dicit Ethicus, syllogismos rationis & appetitus esse in incontinente contrarios? Rationis ratiocinatio est. Potius honestum quàm suave amplectendum. Hoc est honestū. Ergo hoc potius amplectendum quàm suave. Appetitio nis est. Dulce est amplectendū potius quàm honestum. Hoc est dulce. Ergo hoc est amplectendum potius quàm honestum. Hic pugnant inter se ratio & appetitus ita, ut illa uno, hic altero modo concludat. Si, inquis, cō- Object.
trariæ ratiocinationes à cōtrariis animæ partibus proficiuntur, quomodo solius rationis esse ratiocinationem dici potest? Respon- solutio.
detur.

detur distinguendo inter per se & per acci-
dens. Per se ratiocinatur ratio. Hæc sumit
præmissas, & inde concludit. Appetitus per
se non potest ratiocinari; per accidens verò
ratiocinatur: quatenus à ratione mutuatur
eas propositiones, quas opinatur sibi conve-
nire: vel quatenus ratio appetitui obtempe-
rans veram exactamq; ratiocinationem ne-
gligit, cùm fluctibus cupiditatis, quæ rationi
rectæ per se adversa est, abripiatur & trans-
versa agatur.

IIII.

*An syllogismi Genus sit Ratiocinatio: an ar-
gumentatio?*

DICERE syllogismum esse ratiocinatio-
nem est explicare nomen, nō rem. Itaq;
in definitione rei non est dicendū: Syl-
logismus est ratiocinatio: Sicut cū ense
vis definire, non dicendum est: Ensis est gla-
dius. Definitum enim & genus non debent
esse ejusdem prorsus significationis, & æque
latè patere, inter se converti, vicissim retrò
commeare, (πολυώνυμα hæc sunt græcis &
interdum etiam synonyma) sed oportet ge-
nus esse cōmunius ac superius, id verò quod
definitur esse angustius ac inferius. Syllogi-
smum autem & ratiocinationem esse *ἀνίστα-
σθαι* seu paria, id est, prorsus unum & idem
esse.

Syllogismus
& ratiocina-
tio sunt ter-
mini cover-

esse, notius est, quàm ut ostendi debeat. Ratiocinatio igitur syllogismi genus non est. Si tamen Ratiocinatio accipiatur generaliter pro argumentatione, & syllogismus fiat argumentationis species, syllogismo genus Ratiocinatio rectè dabitur. Ex his etià judicari potest de Genere Argumentatio. Petrus Ramus negat syllogismum, Enthymema, Inductionem esse veras species argumentationis, hoc est, statuit omnem argumentationem esse syllogismum, vel manifestum vel crypticum: statuit argumentationē esse individuum in species. Ita igitur argumentatio & syllogismus fuerint *τὸ αὐτὸ* (idem declaraverint) proindeq; argumentatio syllogismi genus non fuerit. Accedit hæc quoque ratio, quòd nihil est genus unius tantum rei singularis, sed plurium specie differentium. Id est: Quod genus est, necesse est ut sit commune multis. Ideò enim universale dicitur. Alii verò statuunt, Inductionem, exemplum &c. esse formas seu species argumentandi distinctas essentialiter à syllogismo. Hoc si recipiatur argumentatio syllogismi verum genus fuerit. Sic Aristoteles Top. I. *ἡ δεισιμμένων δὲ τῶν, καὶ διελέδαι πόντων λόγων εἶδη τῶν διαλεκτικῶν*: id est: His autem expositis deinceps quot sint dialecticarum argumentationum genera dicendum est. Non enim ibi orationum aut disputationum

ribiles seu
ἀντιμα-
ρτυρεῖται,
id est, de se
in vicem pa-
riter prædi-
cantur.

partitionem; sed argumentationum proponit, nempe ἐπαγωγὴν & συλλογισμὸν. Alibi etiam sæpè in Topicis Aristoteles λόγον pro argumentatione usurpat: sicut & in poster. analyt. text. 17. εἴπερ μὴ οἷδε νῦν ἔχων τὸν λόγον, interprete Tomitano Patavino. Et 7. Ethicor. per λόγον ψευδόμενον intelligit ratiocinationem sophisticam, quam mentientem vocant: in qua ex præmissis veris, propter dispositionem vitiosam falsa colligitur conclusio.

V.

An Propositiones & Enunciationes sint idem?

Et: An quæstio sit πᾶσι τοῖς, id est, propositio?

MELANCHTHON & Julius Scaliger enunciationem & propositionem pro eodem accipiunt. Sed ut quæstio dubia & conclusio re idem sunt, ratione seu definitione differunt. Antequam enim id de quo disputatur ex sumptionibus illatum est, dubia quæstio seu thema seu problema seu propositum dicitur: Cùm verò conclusum jam & illatum est, conclusio dicitur. Sic Propositiones & Enunciationes re ipsa esse ταὐτὰ & differre ratione, multi statuunt. Nam inquirunt, si per se considerentur, ut significant humani animi sensa, vocantur enunciationes, ut verò sunt partes syllogismi, appellantur propositiones

Quæstio dubia & conclusio non differunt realiter, sed λόγῳ.

tiones: seu: Aliud enunciatio est: aliud propositio: non quod essentia diversa sint, sed quod usu & officio (diversa sint.) Enunciatio dicitur, quâ per se extra syllogismum consideratur. Propositio verò quatenus in syllogismo ante conclusionem ponitur. Ego addo hoc: Enunciationem & Propositionē re ipsa idem esse, tum demum verum est, si etiâ conclusio vocetur propositio. Sed conclusio potius enunciationis nomen quàm propositionis meretur. Propositio enim dicitur tanquâ proposita conclusioni, ut major & minor. Si ergo conclusio enunciatio, non propositio, dicitur, non est verum omninò, sed ex parte, enunciationem & propositionē re non differre. Quia ita latius patet enunciatio quàm propositio.

Quæri quoque potest: An quæstio dubia possit dici propositio seu *πρότασις*? Respondeo: Posse, quatenus intelligitur proponi probanda. Quo respectu etiam propositum dicitur. Sic apud Mathematicos, ut docet Proclus in Enclidem, dicitur: *Πρότασις*, id est, propositio, quæ proponitur demonstranda. Et Alexander autor est in prior. Analyt. comment. protasin habere se ad quæstionem, ut genus ad speciem. Sed doctrinæ gratia nos *πρότασιν*, id est, propositionē in doctrina syllogistica, de prima præmissarū, vel de utraq; etiam intelligimus.

VI.

An argumentum seu Medius terminus in syllogismo sit integra enunciatio?

JOACHIMUS Perionius huic questioni dat occasionem. Argumentum enim in Dialecticis suis institutionibus definit enunciationem, quæ res dubia probatur, & docet in hoc syllogismo: *Omne animal sentit. Homo est animal. Homo igitur sentit*: Enunciationem, *Homo est animal*, quæ est assumptio seu propositio minor integra, argumentum esse. (Thema est: *Homo sentit* Argumentum: quia *homo est animal*) Huic sententiæ videtur favere hæc explicatio: quod ipsa enuntiatio: (*homo est animal*) arguat actu propter medium (*animal*) dispositum cum alio termino (*homine.*) Alii verò Dialectici tantum medium, ut *Animal*, argumentum faciunt: pro quibus sunt hæc probationes. 1. Argumentum est medium extrema cōcludendi. Enunciatum autē istud: *Homo est animal*, cōstat ex medio, & altero extremorū quæstionis. Ergo non est mediū. 2. Argumentū est probabile inventū ad fidem faciendā quæstioni dubiæ, teste Cicer. (unde *πίστις*, id est, fides dicitur) Non igitur est pars quæstionis. 3. Argumentum quæstionis hujus: *Homo sentit*, conclusæ ductum est à genere, ajunt logici. *Homo*
autem

autem non est genus, sed species. Animal autem genus est. Igitur Homo est animal, argumentum non est, sed Animal. Quid ergo hic dicemus? Dicemus, quod res est. Proprie & per se Medium in compositione arguit. In compositione inquam: Quia extra compositionem, quæ cum alio confertur, seu aliud respicit, non arguit actu. Contra id, quod dixi, Argumentum extra compositionem, seu dispositionem enunciativam non arguere actu, afferri potest hoc. Definitiones, genera & differentias suis definitis attribuunt, quæ non solum potentia, sed actu insunt. Ramus lib. 9. Dial. Schol. cap. 2. Ergo argumentum est, quod aliquid arguit actu, non *δυνάμει*: non quod ad aliquid arguendum affectum est. Respon. Nego consecutionem: Quia antecedens tantum loquitur, & verum est de *δυνάμει παθητικῇ*, id est, passiva, cujusmodi est, quod ex auro potest fieri poculum. Aurum igitur non debet definiri poculum. Id ex his, quæ à Ramo adduntur, luce meridiana clarius evadit. Aristotelis principia non jubent aquam, aërem, ignem, terram definiri, quia possit horum unum ex altero fieri, non jubent *ἀμύτους* musicos, nec *ἀλόγους* logicos definiri, quia possint ex illis hi fieri. Hac ratione stulti sapientes possent definiri. In definitione verò Argumenti intelligitur potentia *ἐνερητική* (activa)

Objectio cū
solutione.

va) seu actus primus, seu potentia ἐκπικύ (habitualis) seu ἐπιτηδεύτης: ut, Homo est animal ridens, id est, quod potest ridere. Verba enim in definitionibus sæpè potentiam seu facultatem, non actum significant. Sic Aristoteles 7. Metaph. cap. 13. definit universum & commune: τὸ το λέγεται καθόλου, ὃ πλείοσιν ὑπάρχειν ὡς φύκει: id est: Id dicitur universale, quod in multis inesse natum est. Et in lib. de Interpretatione: Universale est, quod natum est multis attribui: seu aptum est multis convenire. Sic alia multa definiuntur aptitudine, facultate, habilitate, quæ actu eis inest. Maneat igitur hoc: Argumentum extra compositionem arguere actu imperfecto, non perfecto. Et in medio termino affectionem δύναμιν & naturam arguendi inesse, ideoq; illum esse argumentum.

Aliquis sciens dicitur habitu, aliquis ἐνέργεια seu actu.

VII.

An medium seu argumentum in syllogismo rectè dicatur Medius terminus? Et an Medium rectè vocetur Extremum. Et: Quo sensu Argumentum dicatur λόγος?

DE antecedente & consequente quæstionis parte, de subiecto & prædicato dubium non est, quin rectè dicantur termini. Quia sunt extrema quæstionis, inter quæ copula ut medium vinculum est interjecta.

jecta. Subjectum in enunciatione est ut in linea punctū, terminus à quo seu initium. Prædicatum est ut punctum, terminus ad quem seu finis. Sed dubium est de argumento quæstionis controversæ concludendæ. Implicare enim videtur contradictionem, dicere: Medium esse terminum medium. Explicandum igitur est, qua ratione argumēto seu μέσῳ tribuatur nomen termini: Aristoteles enim 6. Ethic. Nicomach. cap. 10. medium ratiocinationis vocat μέσον ὅρων, id est, medium terminum: Nempe quia in syllogismo ita disponitur cū quæstionis partibus aut tota quæstione, ut fiat terminus, nunc quidē antecedens, nunc consequens. Quare subjectum & prædicatū quæstionis dicuntur termini, quia terminant quæstionem. Argumentū dicitur terminus, quia terminat præmissas in syllogismo. Dicitur verò (argumentum) medius terminus seu medium, quia est nexus & vinculū præmissarum, & causa quare partes quæstionis in conclusione conjungantur: seu: quia eius interventu junguntur ἀντα seu extrema: seu: quia est tanquam honorarius arbiter & μέσος (mediator) inter subjectum & prædicatum. Medium etiā ideò terminus dici potest: Quia termini dicti videntur ab Aristotele, quod in ipsos fiat ultima syllogismi resolutio, ac tandem in iis sistat ac finiatur syllogi-

Cur partes
simplices syl-
logismi di-
cuntur ter-
mini.

logismus: vel: quia certo modo dispositi cer-
tam designant syllogismi formam. Porro
Aristoteles ex tribus partibus simplicibus,
quibus constat syllogismus, duas tantum vo-
cat extrema seu *ἄκρα*, eas scilicet, ex quibus
conflatur conclusio, videlicet majus extre-
mum, & minus extremum. Medium non vo-
cat extremum seu *ἄκρον*, sed *ῥέον*, id est, termi-
num, sicut dixi, ut ita tres sint termini in syl-
logismo. Nam cum medium sit aliquid inter-
cedens inter extrema, & ratio cur extrema
conjungantur in conclusione, mediū & ex-
tremum sunt repugnantia: seu: contradictio-
nem implicat, ita medium esse extremum.
Sed respondebis fortasse: Etsi medium non
sit quæstionis extremum, est tamen sumptio-
num seu præmissarum extremum, itaq; ter-
minus & extremum prorsus sunt unum. Ve-
runtamen adhuc magis mihi placet, duo cum
Aristotele facere extrema: primum seu ma-
jus, & secundum seu minus, & argumentum
appellare medium terminum, non extremum.
Libenter enim loquor cum plurimis, nec
quæ summorum hominum consensu appro-
bata sunt facile desero. Ad extremum etiam
Aristotelei Medium sæpè vocant *λόγον* (ratio-
nem.) Principia apprehenduntur mente *ἀνδρῶν*
λόγῳ, sine ratione, id est, per se, immediatè sine
medio. Sic accipiendum videtur Eth. 6. cap.
10.

Argumen-
tum vocatur
λόγος.

10. *Ευελαία*, id est, bona consultatio, non est
ἀνὰ λόγον, & cap. II. principiorum & extremo-
 rum non est *λόγος* (ratio) sed *ῥῆς* (intelligētia.)

VIII.

*An syllogismus omnis constet tribus terminis: &
 cum habet quatuor terminos, vitiumnè
 sit in materia, an in forma?*

Prius affirmatur: sicut & posterioris membrum
 posterius.

IN omni syllogismo sunt tres termini tan-
 quam principalia seu potius integrantia
 membra. Quartus enim terminus turbaret
 connexionem, & faceret scopas dissolutas.

Intellige autē hoc de syllogismo unico. Sori-
 tes quidem habet quatuor, quinque; vel sex ter-
 minos, sed est syllogismus Enthymematicus
 multiplex seu multiplicatus, coacervatus, cō-
 globatus, id est, multi complicati. In indu-
 ctione multa singularia sunt loco, seu singun-
 tur vice unius medii, ut omne vinū calefacit:
 Quia Criticum, Rhenanum, Italicum, &c.

Termini enim non semper sunt unica tan-
 tum vox. 1. Object. Objici autem potest hic
 syllogismus Aristotelis 2. phys. quatuor ter-
 minorum. Ars alicuius gratia agit. Ars natu-
 ra similima est. Ergo natura agit alicuius gra-
 tia. Respon. Non sic ratiocinatur Aristote-
 les. Apud eum est Enthymema, addita ratio-

In syllogi-
 smo conjun-
 cto plura sūt
 media. In u-
 nico unum
 medium.

Non syllogi-
smus perfectus,
tanquam
syllogismus
perfectus.

ne consecutionis. Ars alicuius gratia agit. Ergo & natura. Valet consecutio. Quia ars naturæ est quàm similima. Sic non est ratio natio constans è propositione, assumptione & complexione. Ars agit propter finem. Ars est imitatrix naturæ. Ergo natura agit propter finem. Sed Enthymema est: Ars agit propter finem. Ergo & natura. Ratio consecutionis est: Quia ars imitatur naturam. Quæritur autem, si quatuor habeat ratio cinatio terminos vitiumne sit in forma, an in materia. Respondet Superflua & aliena materia, quia connexionem essentialium & propriarum partium impedit, vitiat formam, ut si humanum corpus desineret in piscem, aut haberet catidam vulpis, forma eius vitaretur. Paralogismus igitur seu apparens & Sophisticus, seu in forma peccans syllogismus est: qualis est hic: Omnis κύκλος seu circulus est figura. Hæc carmina sunt circuli. Ergo hæc carmina sunt figura. Nam mediū circulus est homonymum. Itaque fiunt quatuor termini. In maiore significat propriè figuram planam rotundam. In minore translate metri genus, quod reddit versus ad circuli similitudinem in se ipsos recurrentes, ut

Versus in se ipsum recurrens, qui videtur in templo D. Marci Venet. de sacrificio Abeli & Caini.

Abel: *Sacrum pingue dabo, nec macrum sacrificabo.*
Cain. *Sacrificabo macrum, nec dabo pingue sacrifici-*

IX.

An syllogismus possit constare è duobus tantum terminis?

Hoc omninò negandum est. Sed objici hæc possunt. Videntur enim in his syllogismis esse duo tantum termini.

1. Homo horis matutinis verè est homo.
Philosophus est homo. Ergo Philosophus horis matutinis verè est homo.

2. Homo est homo. David est homo. Ergo David est homo.

3. Quod scriptum est scriptum est.
Est autem scriptum: Iesus Nazarenus Rex Judæorū. Ergo Iesus Nazarenus Rex Judæorum scriptum est.

Responsio. In his exemplis non est prædicatio Identica, id est ejusdem de eodem. Sunt enim exempla Ploces seu Copulationis, quæ quidam Rhetores inter figuras Repetitionis recensent: ut, Iesus credentibus verè est Iesus, id est, servator. Consul illo die erat verè Consul, id est, rectè consuluit: ubi alia significatio est subjecti, alia prædicati. Homo horis matutinis totus est homo, id est, maximè viget & alacris est sensu & ratione, quoad usum. Homo est homo, id est, humanis casibus obnoxius, non est angelus, ut vulgò dicitur, aut Deus, qui ἀναμάρτητος: ab homine nihil

humani alienum est. Quod scriptum est, scriptum est, id est stabit, nō mutabitur, maneat. Ita ergo in propositis exemplis sunt tres *ἁπλοῖα* termini.

X.

An si interiit medium, salvus esse possit syllogismus?

Distinguitur.

CERTUM est, vim totam λόγος seu argumentationis consistere in medio, & medium esse præcipuam totius syllogismi partem. Itaque medio destructo seu sublato, tolli syllogismum. Sed, inquit aliquis, Aristoteles ostendens demonstrationem consistere ex necessariis, supponit medium in syllogismo posse corrumpi, & integrum tamen servari syllogismum cap. 6. li. 1. post. analyt. context. 48. & 49. *Potest medium interiisse, si necessarium non sit. Itaque, habebit quidem rationem (id est argumentationem) salvus, salvare.* Hic audi conciliationem. Destructio medii in animo est corruptio argumentationis, sed destructio medii extra animum non est destructio argumentationis in animo. Hec servatur etiam destructo medio: seu servatur integer syllogismus medio corrupto non quidem in ipso syllogismo (quia sublato medio tota argumentatio perit, corrumpitur, nulla est) sed in re ipsa.

re ipsa. Exempli causa dicas ratiocinando:
 Quicquid currit, est animal. Homo currit.
 Ergo homo est animal. Hic potest corrumpi
 medium (currens) in re ipsa: id est, potest nul-
 lus homo currere, quiescente quolibet ho-
 mine aut quolibet animali: & tamen salvus
 manet syllogismus modò factus. Porro Ari-
 stoteles adducto loco utitur deductione ad
 incommodum contra eum, qui negat prin-
 cipia demonstrationis esse necessaria. Tria
 sunt, quibus servatis scientia ex animo deleri
 non potest: cognoscens seu sciens: res cogni-
 ta seu conclusio scita: & ratio, qua scitur. Si a-
 liquid horum trium corruptum sit, necesse
 est, scientiam amitti. Hoc fundamento posi-
 to, sic arguit Aristoteles: Tu dicis, scientiam
 cōclusionis necessariæ haberi posse per me-
 dium non necessarium. Hoc medium potest
 interire. Fac igitur nō esse: conclusio nihilo-
 minus, cū sit necessaria, manebit: nec ta-
 men amplius scietur. Ponitur enim scita per
 illud medium, quod nunc amplius non est.
 Itaq; sciētia amittitur nullo ex iis tribus sub-
 lato. Hoc autem absurdum, & fundamento
 constituto adversum est. Quare falsitas con-
 sequentis manifesta est. Vide Zabarellam in
 lib. i. poster. pag. 49. & 50.

*Utrum Conclusio sit syllogismo essentialis: an
syllogismi effectum?*

Prius affirmatur.

1. Object.

2. Object.

AN Conclusio sit syllogismi pars, in dubium multi vocant. Qui conclusionem de essentia (ut loquuntur) syllogismi esse negant, nituntur duabus rationibus potissimum. Primam petunt ex definitione syllogismi Aristotelea, in qua dicitur: Quibusdā positis & concessis, necesse esse aliud sequi, &c. Aliud hinc inquit Aristoteli est Conclusio. Conclusio igitur aliud est à syllogismo. Altera ratio hæc est, priore plausibilior. Sublata omisseq; cōclusionem, adhuc syllogismus manet perfectus. Retinet enim suum Modum & Figuram. Ante conclusionem enim fit legitima dispositio trium terminorum, & duarum propositionum, quæ & iusta quantitate & qualitate affectæ sunt, ut cum dico: Omne animal sentit: Omnis musca est animal: agnoscis hinc primam figuram, & Modum Barbari. Forma autē syllogismi est in Figura & Modo. Cum igitur Forma sit rei perfectio, seu deesse rei, conclusio nō erit syllogismi pars, sed aliquid necessariò consequens syllogismum. Qui conclusionem essentialē syllogismo faciunt (ut Ramus, qui de conclusionem inquit

quit: Hæc pars syllogismo propriè nomē dedit) utuntur hoc argumento. In syllogismo non astricto ad materiæ veritatem, spectatur tantum consequentia formalis. In consequentia formali essentialiter & necessariò requiruntur antecedens & consequens. Antecedens sunt duæ præmissæ: consequens conclusio ex illis illata. Conclusio igitur requiritur ad perfectam consequentiam, & est essentialis pars syllogismi, ut syllogismus sine ea totus esse non possit. Huic sententiæ ego astipulor, & ad rationes, quæ ab adversa parte esse videntur, respondeo. Primum: Ex definitione syllogismi, & quidem eius particula Aliud non posse ostendi, conclusionem esse aliud à conclusione, sed Aliud à præmissis: quod posterius verum est. Conclusio enim distincta est à præmissis: & effectum est præmissarum. Aliud autem est causa, aliud effectum ejus: ut aliud est stipulatio, aliud verborum obligatio, quæ ex illa immediatè ac perpetuò manat. Deinde totā syllogismi formam non esse in præmissis, sed per totam syllogismum diffusam, cumq; forma non sit extramateriā, sed in Materia, & extendatur ad extensionem materiæ, ad cōclusionem quoque, quæ syllogismi pars materialis & fundamentum est, formam syllogisticam pertinere. Valdè autem speciosum est, quod posterior

sterior ratio urgetur ex eo, quod ex præmissis cognoscatur, cujus figuræ & modi sit syllogismus: quod figura & modus syllogismi spectentur & æstimentur ex præmissis. Sed respondeo: Etsi darem, Modum esse conformationem duarum præmissarum, secundum justam quantitatem & qualitatem, quod dare non habeo necesse, cum & conclusio requirat justam quantitatem & qualitatem: Tamen non fuerit mihi fas hoc dare, quod Figura ad conclusionem nihil attineat. Figura enim est justa collocatio trium terminorum, majoris, minoris, medii, secundum subjectionem & prædicationem: Quæ quidem collocatio seu dispositio consistit in hoc, quod primo medium, tum cum majore termino in propositione majore, tum cum minore extremo in propositione minore sumitur. Deinde excluditur à conclusionem. Figura igitur aliqua ex parte spectat etiam conclusionem: à qua quidem syllogismus videtur nomen accepisse, ut antè attigimus.

XII.

Idem cum priore:

An conclusio sit pars syllogismi? An argumentatio propriè sit duæ propositiones, quæ antecedunt conclusionem?

Prius affirmatur.

PETRUS

PETRUS Ramus complexionem partem syllogismi facit. Et Cœlius Secundus conclusionem totius argumentationis tertiam partem esse dicit in commentario in libr. 2. Perionii Dial. ubi & sequentia reperies: *Perionius argumentationem propriè vocat duas propositiones, quæ antecedunt conclusionem. Sed tamen ab argumentationis appellatione, non excluditur conclusio ipsa argumentationis.* Fortunatus etiam Crellius, Philosophus Peripateticus, Averrois & Zabarellæ studiosissimus cultor, conclusionem inter syllogismi partes integrantes numerat, nō sine ratione. 1. Syllogismus enim est λόγος, hoc est, discursus, quo mens à notiori ad ignotius transit. Antecedens autem in syllogismo est notius: Consequens est ignotius. Non igitur tantum antecedens, id est, duæ propositiones, sed & consequens, id est, conclusio syllogismi pars est: alioqui syllogismus non esset totus ille mentis transitus ac discursus. 2. Præterea syllogismus à conclusione nomen accepit (ein Schlußrede.) Nā syllogismus συλλογισμός, est ἀπὸ τῆς συλλογῆς, id est, à collectione: collectio autē fit in conclusione. Ergo conclusio pars, & ea quidem princeps, syllogismi est. 3. Adde quod principium illud syllogismi affirmantis, de Omni dici, vocat Aristoteles, cum prædicatū ita de subiecto dicitur, ut de omnibus quæ sub illo sub-

jecto continentur, simul etiā dicatur: ideoque Dici de Omni non est propositio unica universalis, sed totus discursus syllogisticus, cum sub subjecto pars assumitur, de qua itidē subiecti prædicatum enunciatur: ut, Omnis homo est animal: Cicero est homo. Ergo Cicero est animal. Idem iudicium esto de principio syllogismi negantis, Dici de nullo, cum prædicatū ita à subjecto removeretur, ut simul ab omnibus removeatur, quæ sub illo subiecto sunt, ut: Nullus lapis vivit. Adamas est lapis. Ergo Adamas non vivit. Syllogismus igitur duabus propositionibus, seu præmissis seu assumptionibus absolvitur. Sed ad eum quoque conclusio attinet, ut pars.

Sed multi contrā e veteribus & recentioribus conclusionem non esse syllogismi partem disputant, sed tanquam prolem, seu effectum. Et haud scio, an illis faveant Melancthonis verba: *Partes sunt duæ propositiones ante conclusionem*: Quidam etiam putant, duas propositiones esse materiales partes syllogismi. Cōclusionem verò esse formam seu partem formalem. Sic Raphaël Volaterranus in Eisagoge in priora Anal. *Formā dicimus syllogismorum conclusionem: materiam verò propositionum*. Hic teneant studiosi, quod certissimum est. Conclusionem esse effectū præmissarum, seu duas propositiones esse tanquam parentes: *conclu-*

conclusionem esse illarum filiam, non verò syllogismi effectum, sed partem, quòd essentia syllogismi integra non sit sine conclusione, cum hæc quæstionem controversam continet. 2. Conclusionem non esse formam syllogismi, sed ipsam connexionem partium legitimam: seu formam syllogismi consistere in figura & modo. Figura autem ex præmissis, non ex conclusione judicatur. Modus verò ex præmissis & conclusione simul. Atenim inquis: Annon absurdum est partem, ut consequens syllogismi, esse partis, ut antecedentis syllogismi, effectum? Resp. Non est hoc absurdum. Nam spiritus vitalis, pars animalis, est effectum partis animalis, nimirum sanguinis. Et doctrina de actionibus, pars jurisprudentiæ, effectum est partis ejus, quæ continet doctrinā de obligationibus. 2. Object. Syllogismus est oratio probās. Conclusio nō est oratio probans, sed quæ probatur. Ergo, Syllogismus conclusionem non complectitur: seu conclusio nō est pars syllogismi. Resp. ad Majorem: Syllogismus non tantum est oratio probans, sed etiā oratio quæ probatur. 3. Object. Aristot. ait, conclusionē esse diversam ab his, quæ in syllogismo posita sunt. Et: Fieri potest ut cōclusio sit vera, quamvis nihil eorum, quæ in syllogismo posita sunt, verum sit, non tamē ex necessitate. Syllogismi igitur partem

partem Aristoteles non facit conclusionem.
 Resp. 1. Aristoteles ait diversam seu aliam
 esse conclusionem nō à syllogismo, sed à po-
 sitis seu præmissis. 2. Vult dicere: Fieri pos-
 se, ut conclusio vera ex falsa propositionibus
 colligatur. Accipit enim aliquando syllogi-
 smum pro prima syllogismi parte, scilicet
 Antecedente. 3. Aristoteli syllogismus di-
 citur negans à conclusione negante; parti-
 cularis à conclusione particulari. Eidem syl-
 logismus verus dicitur, cujus conclusio vera
 est prior. *analyt. 1. cap. 2.* Idem syllogismū in-
 terdum accipit pro conclusione: ut cum di-
 cit: Non erit syllogismus, id est, non efficie-
 tur conclusio. Ergo verisimilius est, Aristote-
 lem facere conclusionem partem syllogismi,
 quam non: Quanquam qui negant obstinatē
 conclusionē esse partem syllogismi, possunt
 regerere, in postremo Aristot. loco esse non
 synechdochen totius, sed metonymiā causæ.
 4. Object. Syllogismus dicitur, quasi λόγων συ-
 λογισμῶν, id est, collectio orationum, id est duarū
 propositionum. Ergo duæ tantūm propo-
 sitiones sunt syllogismus. Resp. Nego antece-
 dens, & oppono hoc: Conclusio syllogismo
 propriè nomen dedit, ut ait Ramus. Ergo e-
 jus pars est: Seu: Non est vera Etymologia syl-
 logismi quæ allata est in antecedente: eò, quòd
 multæ orationes simul jungantur sine syllo-
 gismi

gismi cōstitutione. Dicitur ergo syllogismus, quasi συλλογὴ λόγων, collectio rationis. Ratio autem colligi dicitur, dum conclusio infertur. Quare à conclusione potius quàm à propositionibus dictus est syllogismus: quod hac etiam ratione confirmatur: quia conclusio habet instar finis formalis seu formæ finalis. Propositiones verò, materiæ. At convenientius est, si à forma vel fine sumatur appellatio, quàm à materia. Ac proinde quoq; conclusio potius pars est syllogismi, quàm effectum. Sed responderi potest: colligi orationes seu propositiones dici posse, dum infertur conclusio, & ita conclusionem quoq; ad syllogismum pertinere. Ad extremū, ut quæstioni propositæ satisfiat, plenius observandum est, apud Aristotelem vocem syllogismi habere tres significationes. Primum accipitur pro tota compositione ex pronunciatis seu sumptionibus & conclusione, id est, pro propositione, assumptione, & complexione conjunctis. Secundò accipitur pro sola conjugatione duorum pronuntiatorum, scilicet propositionis & assumptionis. Aristot. libr. 1. Analyt. prior. cap. 26. (Hanc significationem Suessanus & alii complures volunt esse propriam) Tertiò pro sola conclusione: ut cap. 4. libr. ejusdem, ubi dicit: Necessariò efficitur extremorum perfectus syllogismus. Et paulò post:

Zabarell. &
Schegk.

pōst: Ἐστὶ συλλογισμὸς: Erit syllogismus, id est, efficietur cōclusio. Non erit syllogismus: id est, non erit cōclusio. Ratio hujus significationis manifesta est: Quia si non sequetur conclusio, nulla erit (iplo effectu) ratiocinatio. Er: Semper syllogismus contrarius rei sit seu efficitur: id est, complexio contraria, 2. prior. ca. 17. Tres hæ significationes sunt accommodatæ ad vim verbi. Primò enim in ratiocinatione aliquid colligit & aliquid colligitur: Itaq; conjunctio sumptionum & complexionis, Syllogismus dicitur. Deinde cū συλλογίζεσθαι sit ratione aliquid ex alio colligere, conjugatio duorum pronunciatorū syllogismus dicitur, quia conclusionem colligit. Tertiò, quia hac conjunctione ἀκμμάτων conclusio colligitur, ipsa quoq; conclusio syllogismus dicitur. Sic syllogismus significat modò activè & passivè simul, modò activè tantum, modò παθητικῶς tantum. Si ergo multiplex potestas vocis cōsideretur, modò pars, modò effectum syllogismi Aristoteli est conclusio. Porro etiam conclusio aliquando pro toto syllogismo ponitur: ut à Cicerone 2. de Divinatione: Conclusio rationis ea probanda est, in qua ex rebus non dubiis, id quod dubitatur, efficitur. Et, ut placet Monlerio, ab Aristotele libr. de anima: Finis demonstrationis est syllogismus vel conclusio: quòd ibi particula Vel sit ἐξ ἡμῶν, id est, declaranda.

declarativa. Sed ego potius dixerim hîc ab Aristotele syllogismum poni pro conclusione per synecdochen totius. Sed quia videri hæc possunt alicui *λεπτολογήματα*, hîc quiescamus.

XIII.

Idem in sententiam negantem seu contrariam: nempe: Quod syllogismus non sit tota collectio ex pronunciatu & conclusione: Seu: quod non sit Peripatetica

Rami & Fonseca sententia, qui conclusione syllogismum essentialiter perfici sentiunt.

MULTI ex doctissimis logicis, in quibus mihi est Monlorius, statuunt, non tantum præmissas esse syllogisticas: sed & syllogismum propriè esse solam conjunctionem duorum pronunciatorum: quod ratione aliquid colligat: conclusionem verò, etsi rectè dicatur syllogistica, magis esse appellandam effectum syllogismi, quàm partem: populariter tantum & vulgariter conclusionem syllogismi partem fieri, non peripateticè. Primò produciunt verba Aristotelis 26. cap. lib. 1. de Ratiocinatione: *Manifestū est syllogismum ex duobus pronuntiatis & non pluribus constare.* Hîc clarè Aristoteles docet, pronunciatorum duorum complicationem seu conjugationem esse syllogismum. Si existimaret Aristoteles cōclusionem esse syllogismi partem,

rem, diceret eum cōstare ex duobus pronuntiatis & conclusione. Hanc sententiā quoque expressit Nicephorus, cum ait: *Syllogismus omnis ex duabus tantum propositionibus conficitur*. Secundò proferunt locum ex cap. 22. lib. 1. de Ratioc. Aristotelis: *Syllogismus accommodatus ad hanc conclusionem constat è pronuntiatis accommodatis ad hanc conclusionem*. Hic sanè τωλόλοσ fuerit Aristoteles, si syllogismi voce etiā conclusionem intelligeret. Tertiò laudant locum lib. 2. cap. 1. *Omnis syllogismus universalis & particularis affirmans concludit duas conclusiones &c.* Hic iterum τωλόλογια pudenda cōmissa fuerit, nisi per syllogismū illum unum (qui duas concludit complexiones) solam compositionem duarum πειλάσεων intelligeret. Quare habent etiam secum Alexandrum, qui definiuit figuram communionem duorum pronuntiatorum penes unum medium terminum. Constat autē, ait Monlorius, tres figuras esse tres syllogismorum species. Quintò confirmant suam sententiam autoritate Philoponi, qui doceat summptionem esse syllogismi partem, conclusionem syllogismo concludi. His subscribit Jacobus Schegkii in commentar. 1. lib. 1. prior. Analyt. pag. 149. & 159. *Conficitur omnis syllogismus duabus propositionibus, quas vulgò premissas vocant.* (Has etiam dicit esse materiam syllogismi) Et : *Syllogismus unus*

uno plura concludi possunt vel conversione vel assumptione. Et: Ostendimus, non si vera sit, causâ syllogismi, conclusio; ob id ratione etiam materia propositionum veras ex necessitate fore præmissas, exceptis quibus $\delta\iota\omicron\tau\iota$ verum monstratur. Et Johannes Piscator in animadversionib. Conclusio non tam pars syllogismi, quàm effectum videtur. Unde efficiendi verbum pro verbo concludendi apud Ciceronē crebro reperitur. Quid? quodd ipse Audomarus Talæus, etsi in comment. suo logic. conclusionem syllogismi partem esse non neget: tamen conclusionem effectum syllogismi facit his verbis: Syllogismus quid efficit? E duobus manifestis & concessis tertium iudicat & concludit. In cap. 8. Dial. Rami de syllogismo. Sic Zabarella, etsi in tabulis in libr. 1. Analyt. Conclusionem syllogismi partem formalem constituat, cum ait: Omnis syllogismus constat ex duabus propositionibus, quæ dicuntur materia syllogismi, quibus conclusio tertia supervenit tanquam forma materiam perficiens: tamen in comm. in Analyt. eandem facit effectum vel finem syllogismi. Syllogismus colligit conclusionem: in libr. 1. post. Analyt. pag. 98. Et: Syllogismi finis est necessaria collectio conclusionis ex propositionibus positis. In lib. 2. post. Analyt. Diffidium igitur hoc $\lambda\omicron\varsigma\epsilon$ (sermonis) est non $\omega\epsilon\lambda\mu\alpha\tau\omicron$ (rei) ortum ex vocis syllogismi duplici usu seu acceptione. Libertatem

Zabarellæ
duæ tantum
partes syllogismi, materiales scilicet, propositio & assumptio.

hic loquendi suam cuique relinquo. Sine tamen acumine Carneadeo aliqua conciliatio hic fieri potest.

Una & eadem res & effectus & partis appellatione diverso respectu, seu diversa consideratione insigniri & denotari potest.

Conclusio est effectum syllogismi, quoad præmissas seu propositiones, quarum vi infertur.

Conclusio est pars syllogismi, quo ad formale seu perfectionem.

Sic Melanchthon pœnitentiæ, id est, veræ conversionis ad Deum nunc partem, nunc effectum facit novâ obedientiam, sine contradictione. Nova obedientia seu vitæ novitas est effectum seu fructus pœnitentiæ seu *μετάνοιας*, respectu salutaris contritionis & fidei. Nova obedientia est pars pœnitentiæ seu conversionis, quatenus ipsum velut formale consideratur illius novitatis, (seu innovationis imaginis Dei in nobis) quæ in vivificatione vera cum fide & consolatione illius propria conjuncta est inseparabiliter.

Antequam ab hac quæstione abeam, non possum, quin apponam argumentum, quod suggerit mihi aliud agentis analogismus Arithmeticæ ἀριθμητικῆς (numerationis) & Logicæ argumentationis in patrociniū sententiæ, quæ statuit: Conclusionem syllogismi

seu effectum esse. Ut Arithmetici numerando è datis alium (à datis) inferunt: addendo, totum: subducendo, reliquum: multiplicando, factum: dividendo, quorum: Ita logicè ratiocinando ex præmissis, aliud quiddam (à præmissis) concludunt. Totus autem inventus Additionis, reliquus inventus Subductionis, Factus seu procreatus Multiplicationis, Quotus inventus Divisionis effectum est: ubi causa est ipsa meditatio, numeratio, vel inventio etiam. (Euclidis enim interpres Clavius Multiplicationem numeri in numerum, inventionem esse dicit numeri, qui ad alterutrum multiplicantium eandem proportionem habeat, quam alter multiplicantium ad unitatem: Divisionem numeri per numerum, inventionem numeri, qui ad unitatem habeat eandem proportionem, quam numerus divisus ad dividendum: Ad 7. Geometriæ Euclidis definitionem 15.) Ergo & Conclusio Argumentationis effectum est. Cogita autem ingeniose lector, an hoc argumentum, quod notasse non ab re est, tantum habeat roboris, quantum ostendat: Mihi sanè non videtur leve. Sed interim non nego, inter Arithmeticam numerationem & logicam ratiocinationem esse nonnullam dissimilitudinem, de qua egi sæpè in explicatione logicæ. Vides quid in utranq; sententiam disputari possit.

Hic igitur δόξη ἐμμένειν contentiosè nolim
quenquam.

XIIII.

*An necesse sit materiam syllogismi esse dubiam quæ-
stionem, id est, thema, cui ratione seu argu-
mento faciendæ est fides?*

Affirmo dubiam esse. ἀπλῶς vel ὑποδέτως.

RECTE dicitur: In syllogistica doceri ra-
tionem concludendi quæstionem dubi-
am. Quorsum enim attinet in re non du-
bia & manifesta probationes & testes adhi-
bere? Sanè rem per se evidentem argumen-
tis velle probare, nihil aliud fuerit, quàm in
meridie seu clara die Soli adhibere facem.
Quid autem opus est Soli alieno lumine? It-
terim tamen notandum: quæstionem hic ef-
se dubiam vel simpliciter, vel alicui, id est, vel
respectu sui ipsius, seu ratione materiæ ac
connexionis rerum, vel respectu personæ di-
bitantis: Vel φύσει seu natura, vel δέσει seu
hominis opinione, hypothese, fictione.

Quid iuvat
in media lu-
ce adhibere
facem?

XV.

*An syllogismi tertia figura integri uspiam oc-
currant?*

Affirmatur contra Vallam.

NATURAM agere in omnibus secundò
lineas breviores, autor est Ptolemæus
i. th. 1.

l. th. i. Catoptr. Euclides in præfatione opti-
corum: & Vitello, lib. 5. perspectivæ, p. 5. Na-
turæ autem imitatricem & æmulam esse ar-
tem, testatur Aristoteles in Phys. Itaq; ars nō
debet præcepta tradere de supervacuis & nō
necessariis. Jam verò præcepta de modis ter-
tiæ figuræ sunt talia, quia in naturali differen-
di usu nulla eorum possunt ostendi exempla,
affirmante hoc Valla. Nihil igitur de iis præ-
cipiendum logico. Sed nos Vallæ judicium
improbantes inductione exemplorum pro-
bamus integros syllogismos hujus figuræ in-
veniri. Etsi autem Cryptici sint, non directi,
non cuilibet illicò manifesti: tamē syllogismi
sunt. Quia accidens hoc non mutat syllogi-
smi essentiam. Sed exempla videamus. Ad li-
bri 3. prop. 17. Vitellonis, sic legitur;

Concl. Quod visus comprehendat quan-
doque illa quæ sunt extra pyramidem radia-
lem, patet experientiâ.

Assumpt. Extremitas enim acus vel stipulæ
subtilis positæ in postrema oculi parte, ut in-
ter palpebras, vel in parte lacrymali, quiescē-
te visu videbitur.

Propos. Cū tamen illa extremitas sit ex-
tra pyramidem radialem.

Tanquam si diceretur.

Concl. Quædam in a non sunt fœminina.

Assumpt. Poëta enim desinit in a.

D ;

Major.

Major. Et tamen fœmininum non est.

Directus syllog.

Extremitas acus vel stipulæ subtilis posita in postrema oculi parte est extra pyramidem radialem.

Extremitas acus vel stipulæ subtilis posita in postrema oculi parte visu comprehendere potest:

Ergo visus comprehendit quoque illa, quæ sunt extra pyramidem radialem.

Sic & alter.

Pœta & Propheta non sunt generis fœminini.

Pœta & Propheta desinunt in a.

Ergo quædam in a non sunt generis fœminini.

Sic syllogismus ad 3 figuram congruens est, si dico.

Concl. Regenerantur quidem baptisati, sed non omnes.

Assumpt. Simō enim Magus baptisatus est.

Propos. Qui tamen non est regeneratus. Tælis διαφορά in usu est creberrima.

Syll. directus.

Simon Magus non est regeneratus.

Simon Magus est baptisatus.

Ergo non omnes baptisati regenerantur.

In Platonis Gorgia.

Conclus. Tu puras fieri posse, ut beatus sis vir injustus, & qui injusta faciat.

Assumpt.

Assumpt. Siquidem Archilaum injustū esse.
Propos. Sed felicem.

Syllogismus nudus & directus sic est.

Archelaus est beatus.

Archelaus est injustus.

Quidam igitur injustus est beatus.

Cap. 14. Categor. Aristoteles.

(*Concl.*) Nonnulla augentur sine alterati-
 one:

(*Minor*) Utpote quadratum gnomone cir-
 cumpositum auctum quidem est;

(*Major*) Non tamen alteratum.

Syll. directus.

Quadratum gnomone circumpositum non
 est alteratum seu variatum.

Quadratum gnomone circumpositum est
 auctum.

Ergo quædam augentur non alterata seu si-
 ne variatione.

Cic in Academicis Quaestionibus.

Nulla falsa possunt percipi. Multa falsa
 sunt probabilia. Ergo multa probabilia per-
 eipi nequeunt.

Sed cum rectè præcipiat quidam recen-
 tiorum poetarum:

Non uni dat cuncta Deus, quid proferat alter

Disce, ferent aliquod mutua sensa bonum:

Iccirco themata disputationis de propo-
 sita quaestione subjeciam.

CAPITA DISPUTATIONIS

Philosophicæ, continentia defensionem syllogismi, tertiæ, quam vocant, figuræ, perfecti seu explicati, seu plenâ formâ dispositi, monstratis exemplis integris, ex optimis auctoribus, ad asserendum ei pristinum in Dialecticis locum; Proposita anquisitioni eorum, qui vel dubitant, vel non existimant extare Syllogismos, dictæ figuræ, integros, Quæ;

Præsidente M. Rodolpho Goclenio, Physicæ Philosophiæ in celeberrima Cattorum Academia Professore ordinario: publicè disputando pro ingenii sui tenuitate tueri studebat

JOANNES STUCKERADT
Rotenbergensis.

PRUDENTIA, VIRTUTE, ET
eruditione præstanti viro, Dn. M. Johanni Heugelio, Principali Secretario in aula Hassiaca,
Domino & affini suo summè
observando;

Optime vir, longo rerum spectabilis usu,
Heugeli, affini fœdere juncte mihi,
Rauca cicada canit, dum fervet mæsisbus æstas,
Nec formica velut sedula, grana legit.
At glacialis hyems, cum squalida protulit ora,
Illa eget, hæc satura est, hæc canit, illa gemit.

Hac ego dum tacitâ mecum ritè exigo mente,

Non sino mi labi nobile tempus iners.

Nunc sudoriferum mihi Ver, plenumq³ laboris,

Dum veniat Musis mēsis opima meis.

Sicut apīs volitans tempe per florea, fucos

Exosa ignavos, dulcia mella facit;

Sic quoq³ percurrēns Sophia studiosior hortos,

Undiq³ ego flores carpo legoq³ bonos.

De quo ne dubites, vigili monumenta laboris,

Hasce tibi inscriptas mitto dicoq³ theses.

Quas legere ô dignare, mei promotor honoris

Quondam, & nunc studii provehe cœpta mei,

Sic longum trañtes Secreta negotia Carti

Principis, atq³ tibi fama perrennet anus.

Hoc tibi Goclenius simul optans pectore toto,

Esse salutatū te cupit, usq³ tuus.

Preside quo (benè quod vertat) defendere nostras

Audeo, non equidem Marte, sed arte, theses.

T. Excell. studiosiss.

Johannes Stuckeradt Roten-
bergensis.

DISPUTATIO LOGICA.

DUO è recentioribus Logicis extitère vi-
ri, acerrimi ingenii, qui à veteri Schola,
de syllogismo tertii *quæstionis* seu speciei,
discessionem fecerunt.

2. Unus Laurentius Valla, qui hunc velut Lib. 3. Dial.

D 5 omni-

omnino inusitatum repudiavit.

3. Alter P. Ramus, qui in ultima editione Logicae suae, non quidem è logico agro penitus ejiciendum, sed plenam formam dispositum non inveniri voluit: Ideoq; contractum & nominavit & docuit. Quales hi sint:

Quaedam confidentia non est laudabilis, ut Catilinae temeritas:

Quaedam confidentia est laudabilis, ut Catonis magnanimitas.

4. Contra utrumq; inodeste nostram, ut verior sententiam tuentes, nunquam in bonis auctoribus perfectum, & omnibus membris conclusum inveniri tertii *quasi* syllogismum, non damus: etsi frequentissime contractum & imperfectum incidere libenter demus.

5. Itaq; neq; illi prorsus rejiciendum, neq; huic ex adjuncto non perpetuo, videlicet contractione, syllogismum simplicem, in explicatum & contractum dividendum fuisse asserimus.

Edit. an. 67.

6. Itaq; priorum editionum verba retinenda: *Tertia figura* (Aristotelica) *usu pleni & perfecti syllogismi rarissima est.* Item: *Pro iudicii claritate usus Enthymemate ferè contentus est.*

7. Itaq; etiam textum editionis postremae, quam Auctor paulò ante mortem adornavit, esse emendandum, hoc est, distributionem

simplicis syllogismi in duo genera, prius, ubi argumentum uno modo, posterius ubi duplici modo disponatur, omninò restituendâ esse, ut prioris generis duæ species contrariæ fiant: prior, ubi argumentum antecedit, posterior, ubi consequatur tantum: Et traditis modis primæ speciei integris, legendum: *Verum pro iudicii claritate usus contractione ferè contentus est.*

8. Ita & Makilmenæus Rami affectator caput illud restituit consentiente, ut ille scribit, Ramo.

9. Quanquam eos non possumus nec volumus reprehendere, qui non sine causa, tres figuras ordine Aristotelico, ex triplici varietate argumenti simpliciter dispositi, retinēt.

10. Sed, inquis, ostende mihi exempla Syllogismorum, tertiæ figuræ, integrorum & explicatorum. Si exarent aliqua, certè, Val-

la acutissimus vidisset, certè, P. Ramus laboriosissimus (imò à labore invictus) invenisset, certè, Piscator diligentissimus animadvertisset (quanquam hic se operam in posterum daturum scribit, ut in præstantibus scriptoribus observet atq; annotet, nec diffidit ejus-

modi exempla sibi occursura.)

11. Primum respondemus. Possunt ostendi exempla in naturali seu communi disserendi usu. Ergo vix abesse potest, quin etiam in artificio-

Obiectio.

In Exer. log.
exer. 10. lib. 2.

Responsio.

ficio.

ficioso monstrari possint. Quia ars naturam æmulatur. Antecedens probat Dom. Johan. Piscator sic: Dicat aliquis: Non omnis confidentia est virtus, quippe audacia quoque est confidentia, quæ tamen virtus non est. Syllogismus hic est integer tertiæ figuræ, trajectis seu inversis partibus. Conclusio enim est prima: Assumptio secunda: Propositio tertia. Quod si dispositio fiat secundum ordinem artis, legitima tertiæ figuræ dispositio manifestè apparebit:

PE

Audacia non est virtus:

LAP

Audacia est confidentia.

TON.

Ergo quædam confidentia virtus non est.

Aristoteles:

12. Deinde, ne à nobis tantum promere videamur, afferimus exempla ex auctoribus veteribus probatis, quibus tertiæ figuræ ostenditur syllogismus.

Lib. 7. Phys.

cap. 4.

13. Aristoteles quæstionem: An alternationes æquè veloces inveniantur: in tertia figura sic concludit:

DA

Sanatio alia celerius, alia tardius, alia tam celeriter quàm altera fit:

RAP

Sanatio est alteratio:

TI.

Ergo quædam alteratio æquè celeriter fit atq; altera.

Aristotelis verba sunt: Si sanari alterari est. (hæc est assumptio.) Fit q̃, ut alius velocius, alius tardius, aliqui etiam simul sanentur, (propositio hæc

hæc major est.) *Aequè velox alteratio est.*) hæc est conclusio.)

14. Hæc autem collectio tam naturalis est, quàm ista: Si sentire est pati, sitq; ut aliquis sensus sit altero celerior, passio quædam celerior erit aliâ. Hic integer syllogismus est, transposita tantum majore in locum minoris. (Trajectio enim partium cum syllogismo accadat, non facit ut syllogismus non sit syllogismus.)

Redactus in ordinem sic habet:

Quidam sensus est altero velocior.

Sentire est pati, id est, omnes sensus sunt passiones:

Ergo quædam passio est celerior altera.

15. Tam præterea naturalis est, quàm illa: Tiresias vates est homo (assumptio est.) Et monstrum seu peccatum naturæ est (major.)

Quidam igitur homo est monstrum seu peccatum naturæ (conclusio.) Hic syllogismus plenus est, & *μελαδύοτε* præmissarum sublata sic habet:

Tiresias est monstrum seu peccatū naturæ:

Tiresias est homo:

Ergo quidam homo est monstrū seu peccatum naturæ.

16. Idem Aristot. Generationem non esse Lib. 5. Phys.
motum sic concludit: Non *Ens* non movetur. cap. 1.

Non *Ens* autē generatur. Ergo generari non est

DIS
AM

IS.

est moveri, & ex consequenti, (à natura conjugatorum) generatio non est motus. Syllogismus hic est in tertia figura, in qua quidem conclusio regulariter est particularis: quod autem hic universalis est, fit vi Materiae seu assumptionis reciprocae.

Verba Aristotelis sunt hæc: *Quod non est moveri non potest* (propositio.) *Generatio igitur motus esse non potest.* (conclusio.) *Cum quod non est, generetur* (assumptio.)

Plato.

17. Transeamus ad Platonem, qui in Gorgia sic differit:

D A

Orator probabilius dicit de rebus, homine perito, ut medico:

TIS

Orator autem est aliquando imperitus rerum, ut medicarum:

I.

Imperitus igitur probabilius dicit aliquando perito homine.

18. Idem in ἐγὼ ξία sic concludit:

DIS

Ægroti plus requirunt, quam sani:

AM

Ægrotus homo pejor affectus est, quam sanus:

IS.

Ergo aliqui pejor affecti, plus requirunt quam sani.

19. In Platone assumptio per contrarium sensum præcedit: *Cuius homini facile est cognitu, sanum hominem melius affectum esse, quam ægrotum (& ægrotum pejor quam sanum.)* *Pluribus vero & magis variis opus habemus, cum ægrotamus.*

iamus, quàm cum sani sumus. (major.) Cum ergo
 pessimè affecti sumus, tunc vehementer & plurima ad
 corporis voluptates spectantia, cupimus & experimus.

20. Advocemus etiam nobis auxilio Cice- Cicero lib 2.
 ronem: Apud eum Clitomachus sic iudicat: quæst. Acad.

Nihil falsum percipi potest:

Multa falsa sunt probabilia:

Ergo sæpè etiam probabilia percipi non
 possunt.

21. Textum sic habes: Ut res aliæ dicantur pro-
 babiles, aliæ contra, non satis est, cur aliæ percipi pos-
 se dicas, aliæ non posse. (Hæc est conclusio, tan-
 quam diceretur: Sunt & probabilia quæ per-
 cipinequeunt.) Propterea, quod multa falsa pro-
 babilia sunt, (hæc minor est) nihil autem falsi per-
 ceptum aut cognitum possit esse. (conclusio.)

22. Non omnino nihil etiam facit pro ter- Tusc. 3.
 tia figura locus apud Ciceronem, ubi con-
 sectatum è conjugatis ponitur, loco rectæ
 inpropos, id est, cōclusionis, quod tantundem
 præster. Vir bonus omnia refert ad laudabile:
 Refert autem (vir bonus) omnia ad beatè vi-
 vendum: Beata igitur vita est laudabilis.

23. Recta conclusio hæc esset primo modo
 3. fig. conformata.

Vir bonus est laudabilis:

Vir bonus est beatus:

Ergo beatus (aliquis) est laudabilis.

24. Quid? quod Ramus etiam ipse, natura
 duce,

DA
 RAP
 TI.

In regulis jun-
ctis.

duce, infcius (accidit scilicet eidē, quod profe-
scriptoribus, qui etiam nescii aliquando ver-
sum faciunt, ut Ulpianus lib. 15. ad Sabinum:
Semper in obscuris quod minimum est, se-
quimur. Et versor Bibliorum vetus, Psal. 50.
Imponent super altare tuum vitulos) syllo-
gismum tertiæ figuræ integrum videtur fa-
cere, cap. 8. lib. 2. dial. Id quod primus depre-
hendit in disciplinis philosophicis præclare
excellens vir, Lazarus Schonerus, & quidem
eam observationem, cum præceptore meo
summopere observando, Dn. M. Rodolpho
Goclenio, his verbis communicavit: In ne-
cessaria disjunctione nihil necesse est partes
separatim esse necessarias. Conclusio parti-
cularis est: Nihil enim aliud dicitur quàm
hoc: Aliquod disjunctum non habet partes
separatim necessarias. Sequitur assumptio:
Homo est bonus vel non bonus, est disjun-
ctio necessaria. Tum propositio: Homo est
bonus, non est enunciatio necessaria. Item,
Homo non est bonus, nō est enunciatio ne-
cessaria: hoc est, Homo est bonus, vel non
bonus, non habet partes necessarias. Pars
quælibet redigatur in locum, res erit mani-
festissima.

Homo est aut bonus aut non bonus, dis-
junctū axioma non habet partes necessarias:

Homo est aut bonus aut non bonus, est
disjunctum necessarium: Ergo

Ergo aliquando disjunctum necessarium non habet partes necessarias.

25. Hæc ergo exempla ostendunt hujus figuræ exempla integra, etsi rariora sunt, quàm aliarum, reperiri tamen apud probatos Philosophos & Oratores.

26. Quod cum ita sit, Tertia figura cum suis modis integra in Scholis est retinenda.

XVI.

An Conclusionis necessitas sit ex sola dispositione seu vi illatrice, an verò è dispositione seu forma & materia simul? Exempli causa: an Syllogismus sit: Omnis arbor est lapis. Omnis homo est arbor. Ergo omnis homo est lapis. Et: An syllogismus possit esse sine materia?

Distinguitur ferè.

ILLUSTRIUM Peripateticorū dogma est: In syllogismo logico, id est, qui opus est logici, seu qui generatur à logico, considerari tantum formam, vim illatricem, necessitatem consecutionis, non partium veritatem. In syllogismo, inquit, Physico vel Theologico duo sunt & considerantur: Materia & forma. Talis syllogismus respectu materiæ, è qua constat, nō est logici opus. Sicut enim ipsum metiri ulna pannum, non est opus illius, qui ulnam cōfecit: sed ulna illius opus est: Ipsum verò metiri usus est ulnæ: Sic syllogismum

E

Theo-

Theologicum aut Physicum fabricare non est syllogismo, quatenus est opus logicæ, uti, sed est uti opere logico jam constructo. In diligenter discernendum esse inter materiam & formam, inter syllogismum communem & particularem seu specialem (id est, ad certam materiam astrictum) monent. Hanc sententiam amplexantur illi Medici, qui tuentur quartam figuram syllogismorum: sicut videre est apud Zabarellam, libr. de 4. figura syllogismorum cap. 12. In eadem est Fortunatus Crellius in *ouv. des* logicæ. Omnis, inquit, Syllogismus particularis compositus est ex duabus partibus constans materia & forma. Hic non est opus logici. Quid igitur? Nuda & simplex syllogismi forma seu simplex modus & ratio aliud ex alio concludendi opus est logici, & in mente est logici velut communis norma & regula, secundum quam res omnes syllogistice concluduntur, examinantur, & explorantur. Qui enim præcepta logicæ discit, simulac ea didicit aut discit, generatur & existit in illius mente, forma & Ideo id est, modus quo quidvis syllogistice, & ut loquuntur, formaliter concludere potest. Syllogismum igitur particularem Theologicum construere non est syllogismum illum, qui logici opus est, conficere. Seu (quod eodem modo dicitur) syllogismus compositus, materia & forma

ma constans, non est opus logici, sed est usus operis logici, seu accommodatio communis illius formæ ad materiam: sicut secare non est opus fabri, sed est opere fabri uti. Securis autem opus est fabri. Nec tamen logicæ præcepta in forma illa syllogismi omnium rerum communi subsistunt, sed præter eam proponunt modos & conditiones quasdam, quibus præditam esse oportet materiam (ut propositiones) proprii alicujus disciplinæ syllogismi, ut ex illa conclusio demonstrativa vel probabilis confici possit. Itaque præcipit etiam logica de syllogismo demonstrativo & Topico, id est, necessariò vero, & probabiliter vero: ut ita generalis illa forma syllogismi applicetur ad res.

Non syllogismus est Materia & Forma constans, sed nuda ac simplex forma syllogistica. opus est logici.

g. no

Idem Crellius in Isagoge logica prorsus sui similis est. Medium in syllogismo, qui ab Aristotele definitur, primo priorum analyt. dicitur, quicquid ad probandam questionem tertio loco assumitur, sive verum sive falsum. Formam enim syllogismi solam absq; materia Aristoteles consideravit.

Sic Zabarella de 4. fig. cap. 12. Aristoteles in prioribus analyticis in sola forma syllogismi sine materia versatur. Et lib. 2. de naturalibus ca. 8. Syllogismus, qui in prioribus analyticis fabricatur, est adhuc rudis, & ab usu remotus. Quare oportuit ipsum in aliis sequen-

tibus libris magis elaborari, & usui idoneum atque aptum reddi. Nunquam enim syllogismo tali utimur, qualem in prioribus analyticis discimus & fabricamus, nempe simpliciter illa & nuda forma sine ulla materia, sed semper in aliqua materia syllogismū formamus, & propter aliquem finem. Sic Scheckius in Commentar. in 1. Top. cap. 1. Differunt syllogismus apodicticus & probabilis materiis. Tertius est syllogismus utrisq; communis expers materiæ. Et in margine ibidem: Consideratur dupliciter syllogismus. Unus est, qui dicitur simpliciter syllogismus: Alter est concretus cum materia, qui duplex est, nempe Necessarius & Probabilis seu Topicus.

Syllogismi necessitas non ex ipsis rebus, sed ex dispositione existit.

Audomarus etiam Talæus iudicat, Syllogismi complexionem necessariam esse ex necessitudine ἀκολουθίας, id est consecutionis, neque hic partium veritatem considerari, quod possit syllogismus ex falsis necessariò verum cōcludere: ut, Omnis lapis est animal. Omnis homo est lapis. Ergo omnis homo est animal. (Hic, inquit Talæus, Syllogismus est cōstans & necessarius, cū tamen antecedens totum falsum sit:) Quod item possit syllogismus ex omnibus partibus falsis & impossibilibus necessarius esse: ut: Omnis arbor est lapis. Omnis leo est arbor. Ergo omnis leo est lapis. Syllogismus, inquit, necessarius est: (hoc est: non

non necessariæ veritatis, sed necessariæ consecutionis) quamvis partes sint impossibiles. Nam necessitas syllogismi seu conclusionis pendet è dispositionis cōstantia & firmitate.

Sed Gosvinus Aquæductor negat, necessitatem conclusionis seu syllogisticam esse ex nuda solâq; dispositione, quòd etiam veritas aliqua antecedentis, hoc est, sumptionū hic requiratur, seu quòd ex propositione & assumptione veris legitimeq; dispositis necessaria inferatur conclusio. Hanc suam sententiam probat è definitionis Syllogismi particulis, Argumento & Posito antecedente. Primum enim præcipuus syllogismi usus est, ut

Syllogismus est perfectus non modo forma, sed & materiæ causa.

axiomatis contingentis iudicium confirmetur, ac dubitatio tollatur. Hoc profectò non efficiet argumentū falsum, id est, nominetenus argumentum, seu non argumentū, non verum medium, id est, quod nihil probare, nihil arguere potest. Deinde posito antecedente, id est, si concedas propositionem & assumptionem, necessariò concluditur. At logicus & homo intelligens veritatisq; studiosus falsum non admittet, propositionem vel assumptionem falsam nō concedet, quod & ipsa logica vetat. Ergo conclusionis necessitas non ex sola dispositione, sed etiam magnam partem ex antecedētis veritate dependet, partiumq; veritas quoque consideranda

est. Id est: Nullus syllogismus est, si antecedens neq; sit necessariò verum, neq; probabiliter verum. Sic igitur arguo: 1. Syllogismus est λόγος, in quo quæstio controversa seu dubia confirmatur per alias notiores propositiones: est transitus mentis, quo hæc ex notiori id, quod ignotius est, concludit. Id non fit hîc: Corpus hominis est ex astris factum. Animus est corpus hominis. Ergo animus est ex astris factus. Ergo hîc non est syllogismus. 2. Ut quæstio proberetur, & fiat syllogismus, corpus est medio, & quidẽ tali medio, quod verè sit medium, id est, quod vel cum duobus extremis, subjecto & attributo quæstionis, vel cum alterutro affinitatem habeat & comprehensionem. Nam si neutri consentit, seu cum alterutro saltem non cohæret, nihil arguitur: ideoq; nihil concluditur. Hinc Aristoteles de Inventione & delectu medii copiose præcipit. Si igitur Medium est Conclusionis causa, & pars materiæ syllogisticæ, Syllogismus sine justa materia syllogismus non erit. Posteriori huic placito videntur patrocinari non nihil hæc Jacobi Schegkii in commentariis in li. 1. priorum, pag. 287. analyticorum. *Syllogismus, quatenus instrumentum logicum est, non verè appellatur syllogismus, sed formula (paulò antè dixit Forma: Item forma syllogistica) seu figura syllogismi potius & adumbrata καὶ δόξα quam ratio*

ratione species syllogismi, complexionem certā quandam logicam propositionum significans, communem scilicet, & non unius duntaxat rei notitiam propriam & accommodatam.

Petrus Fonseca lib. 6. cap. 6. Institut. Dial. ad hos accedens. *argumentatio*, inquit, est oratio, in qua ex argumento explicato altera pars questionis concluditur. Hac definitione rejiciuntur argumentationes ex apertè falsis, quæ etsi modo aliquo argumentationes dici possunt, eò quòd ex medio assumpto aliquid concludunt: tamē cum nihil suadeant non sunt argumentationes, de quibus agat Dialecticus, nisi quatenus formam argumentationum participant. Rejiciuntur ergo, quia medium, quod assument, non est argumentum, cum nullam faciat consequentis fidem. Ille igitur consequentia duntaxat hac definitione comprehenduntur, quæ & medio constant, & ex antecedente necessario aut probabili, aut quod tale esse videatur, ad faciendam qualemcunque fidem assensionemve consequentis comparata sunt. Huc fortasse non nihil facit, quòd sæpius scilicet Argumentum & Ratio per synecdochen pro argumentatione ipsa accipiuntur. Scilicet et si generatione seu argumento nihil prorsus probante (quod verè argumentum non est) argumentatio nulla est, imò totum argumentationis robur in λόγῳ seu argumento positum est.

Argumentationes ex aperte falsis non dicuntur argumentationes, nisi respectu forma.

Argumentatio curia predicatur argumentum

Idem cap. 8. ejusdem lib. Adjectum est in definitione

Ego male
Positis, id
est, concessis
vel lumptis,

initione syllogismi Aristotel. Positis, id est, concessis, quæ est gravissimum autorum interpretatio, imò etiam videtur Aristotelis esse primo ad Theodectem libro: Quia syllogismus cum sit argumentatio, atq; ad id potissimum ejus genus, fidem faciat necesse est: atq; ita ex concessis ad id, quod non conceditur, progrediatur. Quod & ex generibus, in quæ dividitur Syllogismus, Demonstratione in quâ, Syllogismo Dialectico, Pseudographo & Sophistico, quæ omnia ad fidem aliquam seu assensionem ex concessis efficiendam comparata sunt, planè colligitur, Concessa autem & confessa sunt, quæ aut necessaria aut probabilia videntur, sive revera talia sint, sive non sint, sed modo videantur. Cum igitur dicitur Positis, rejice omnes argumentationes ex aperte falsis, quarum antecedentia à nemine ponuntur, sive conceduntur, Huic judicio favent hæc verba Talæi in explicatione cap. 8. Rami de syllogismo. Quid efficit hæc aurea Arithmetica regula? E tribus datis quantum proportionale reperit. At syllogismus quid efficit? E duobus manifestis & concessis tertium judicat & concludit. Habes, optime lector, argumentum conflictionis literariæ nō facile. Tu, quod pondus rationum inclinat & trahit, eò judiciū & assensum confer. Quid ego judicem, vix dicere habeo. Aliquam tamen judicii mei partem brevibus propositionibus complectar.

1. Forma Syllogismi Apodictico, probabilis, & quibusdam Sophisticis communis est.
2. Ad

2. Ad structuram seu conformationem syllogismi possunt sumi falsa, ut vera, ignota, ut nota. Ratiocinari possum sic: Homo est lapis. Belua est homo. Belua igitur est lapis: etsi hic omnia apertè falsa sint: ratiocinor scilicet *ὑποθέτως*, id est, fictè, ex conditione aut hypothesei mea aut alterius: (sicut sæpè ex pacto & convento colligere aliquid solemus;) ut sententia, propositæ ratiocinationis sit hæc: Si homo est lapis, & belua est homo, belua certè est lapis. Vel hæc: Homo ex mea hypothesei vel tua est lapis. Belua ex eadem hypothesei est homo. Belua igitur ex eadem est lapis: Vide P. Fonssec. libr. 4. Metaphys. cap. 2. quæst. 6. pag. 611. Non enim omnes syllogismi simpliciter affirmant aut negant, sed aliqui fingunt vel ponunt ita esse vel non esse. Verus hic & realis mentis discursus est: verus, inquam, non quidem compositionis, sed collectionis. Sic in syllogismo ex hypothesei, qui *διὰ τὴν ὑπόθεσιν* dicitur, ponitur manifestè falsum (*ὑποθετικὸν ψεῦδος* vocat Aristoteles) pro vero, ut falso rejecto verum obtineatur. Conclusio enim falso impossibili, sequitur ut falsa quoq; sit propositio *ὑποθετικὴ* (supposita,) ex qua seu cuius vi conclusum est: Sicut in Arithmetica in Regula Falsi ex hypotheseibus seu positionibus falsis invenitur verum.

3. Quia tamen logicus, (cui proposita est,

tanquam scopus, veritas vel verisimilitudo) debet considerare formam syllogisticā propter materiam, id est, ut applicet eam materiæ, satius est sumere necessaria vel probabilius vera quàm falsa: adhibere exempla vera, illustria, utilia, quàm falsa, obscura, inania.

4. Cùm vitium, error vel deceptio tantum est in materia: ut cùm aliqua ē promissis falsa est, syllogism⁹ adhuc potest dici syllogismus: ut syllogismus est Sophisticus quidem, verè tamen sub syllogismo, ut sub genere species, comprehensus. Quicquid nō amisisti, habes. Thesaurum non amisisti. Ergo thesaurū habes. Peccat autem ratione solius materiæ.

5. Cùm vitium est in forma & materia simul, vel in forma tantum, nō est syllogismus: ut *ἀσολόγιστος* est collectio & *παράλογισμός*. Cor non abest ab anima. Anima non abest à pede. Ergo cor non abest à pede: Hic quatuor termini sunt, ubi vitium formæ & materiæ concurrit. Omne spirans est animal sanguineum. Omnis piscis est animal sanguineum. Ergo omnis piscis spirat, paralogismus est, id est, collectio formaliter & syllogisticè nihil concludens. Quia in secunda figura non sunt affirmati, sed negati syllogismi. Hic igitur Sophisticus syllogismus non est syllogismus: sic ut *παρήλιος* meteoron non est verus Sol (sed solis ἠδωλον) & *παράφρονεῖν* non est φρονεῖν, de-
sistere

sipere non est sapere: aberrare non est bene
 ire. Quartam & quintam propositiones con-
 firmo autoritate Aristotelis li. 1. Elenchorum
 Sophisticorum cap. 2. & lib. 1. Top. cap. 1. *Fal-
 lax & εἰστικός* (certandi studio comparatus)
syllogismus est, qui ex iis progreditur, quæ *ἐνδοξα* seu
 probabilia esse videntur, nec sunt. Aut quæ ex proba-
 bilibus, aut iis quæ videntur probabilia, non est legi-
 tima, sed tantum apparens ratiocinatio. Item: Prior
 ratiocinationum fallacium seu sophistica-
 rum etiam syllogismus vocetur. Altera au-
 tem non simpliciter (id est, propriè) syllogi-
 smus dicatur, cum, etsi videatur, nihil tamen
 revera concludat. Hic dupliciter distinguit
 Aristoteles Eristicum syllogismum. Unum
 esse dicit, qui propter materiam tantum sit
 falsus: Alterum, qui formaliter non sit syllo-
 gismus, sed *ἀπλόγιστος* & *apparēs* syllogismus
 (*λόγος φαινόμενος*.) Sicut enim *φαίνομένη σοφία*
apparēs sapientia non est sapientia: Sic *φαι-
 νόμενος συλλογισμός* apparens (cujus vitiosa est
 formula) syllogismus non est syllogismus. His
 rectè additur fallacissimus omnium, qui & se-
 cundum formam, & secundum materiam est
 vitiosus. Elenchorum igitur Sophisticorum
 alii sunt syllogismi, alii paralogismi: seu col-
 lectionum sophisticarum alia concludit, alia
 non concludit, sed tantum videtur conclu-
 dere. Sic *ψευδὲς αὐτὸς* syllogismus) qui veram
 menti-

Vide Tabel-
 lam.

Exempla syllogismi seu dographi, oppositi.

ἐν τῇ μου-
κῶ seu apo-
dictico, ide-
o quæ pro sci-
entia efficiē-
tis errorem
seu fallam
existimatio-
nem.

mentitur demonstrationem, ideoq; in materia peccat) syllogismus est: ut: Ex nihilo nihil procreatur. Cælum & terra sunt procreata. Ergo non ex nihilo. Hic major videtur esse necessaria, sed nō est, & tamen syllogismus est. Sic verè hic syllogismus est: quia necessitas hic syllogistica est: Quorum circumscriptioes seu ambitus sunt æquales, ipsa quoque sunt æqualia: Triangulum & quadratū, quæ ex æquali conficiuntur linea, habent æquales ambitus: Ergo sunt æqualia. Et tamē propositio major sine omni dubio Geometrarum falsa est, etsi alii imperitiori videatur esse vera.

Ad extremum huc non facit nihil, quod Aristoteles in Ethicis Nicomach. lib. 6. ca. 10. scripsit: *Fieri non potest, ut quis etiam rationatione falsa conclusa, bonum adipiscatur, & id quidem, quo facto opus est consequatur, nō autem qua ratione oporteat: Sed medius* (scilicet *καλλογισμὸς*, ea enim vox paulò antè in græco adhibita est, terminus *ψευδὴς*, id est, falsus sit.

Obiect.

Solutio.

Objiciat aliquis: Falsum axioma est syllogismus. Ergo syllogismus inconsequens est syllogismus. Respon. Nego consecutionem: Quia dispar ratio est. Falsum axioma falsum est propter affectionem materiæ, & axioma est propter dispositionē materiæ servatam: ut: Hoc falsum enunciatur: Homo est leo: enunciatur: Homo est leo: enunciatur: Hoc falsum est: quia constat è disparatis. Falsum est: quia

quia affirmatum est, cum esse deberet negatum. At syllogismus inconsequens est inconsequens, ideoq; non syllogismus, propter syllogisticam formam neglectam. Forma enim est ex ædificatio & perfectio rei, est *εἰς αὐτὴν ἀπελκτική* (essentia rei.) Forma autem syllogistica neglecta est, cum regulæ figurarum non sunt servatæ: ut, si syllogismi fiant ex minore negante in i. figura, ex duabus affirmantibus in secunda: Qui non vocantur syllogismi, sed paralogismi: quia conclusionem colligunt præter rationem, ut ait Zabarella, id est, sine ulla vi illatrice cogente: ubi nanque est præva forma, ibi est nulla illationis & conclusionis necessitas.

Obijciat aliquis secundò. Quis unquam formavit syllogismum, nisi in aliqua subjecta materia vel extrivio arrepta aut ficta? Quomodo forma rei, quæ arte cõficitur, sine materia omni esse potest? Hic sciendum, syllogismum, ut in eo forma tantum spectatur, nõ esse alligatum seu astrictum ad certi generis materiam, tam verum esse, ut nullis sophistarum machinis labefactari posse videatur: Sed quod statuitur, nudum syllogismum ab omni materia abstractum considerari ab Aristotele in prioribus Analyticis, id est, ejusmodi, ut non ab omnibus percipiatur. Respondeo igitur, Syllogismum posse considerari absq; materia,

Syllogismus, ut in eo forma tantum spectatur, nõ est addictus certi generis materiæ.

teria, scilicet demonstrativa seu necessaria, probabili, sophistica: Sed interim non posse confici, nisi in materia vel fictitia (quanquam veram malim:) nisi in materia symbolo, ut $\alpha\beta\gamma$. Sicut à Musico Symphonia componi & cani potest absq; verbis seu textu. Magnificat, Susanna se, Halleluia, &c. sola vocum & notarum dispositione & modulatione: Vel sicut à sutore aut sartore calceus aut vestis fieri potest in materia chartacea.

Περί τῆς tabellæ.

XVII.

An ex puris singularibus aliquid conficiatur?

Affirmatur.

RECENTIORES quidam logici præter communes modos, ut sunt Barbara, Cæsare, &c. inculcant discētibz etiam proprios, contra quos sic argumentari licet. Ex puris particularibus nihil sequitur. Singulares habentur pro particularibus in modis syllogisticis. Ergo ex puris singularibus nihil sequitur. Sed responderi potest ad assumptionem: Singulares seu propriæ habentur pro particularibus in modis communibus: ut syllogismus in Darii est uterq; Omnis philosophus potest errare. Quidam græci sunt philosophi. Ergo quidam græci possunt errare. Et: Omnis philosophus potest errare. Aristoteles est philosophus. Ergo Aristoteles potest errare. Hic singularis assumptio habetur pro particulari, ac si diceretur: Quidam græcus, vel Quidā homo. Sed in modis propriis singulares non habent vim particularem, sed verè singulares sunt & manent, ita tamen ut sint quasi universales, ut hæc, Sol efficit diem, non habet vim hujus: Quædam stellæ efficiunt diem, sed hujus: Unica stella quæ Sol dicitur efficit diem: & tamen refert hanc universalem, Quæcunq; stella est Sol, efficit diem.

An

XVIII.

*An hæc ratiocinatio sit Propria: Filius Julii Caesaris
est ejus hæres. Octavianus est filius Julii Caesaris.
Ergo Octavianus est J. Ces. hæres.*

PROPOSITAM ratiocinationem Xylander statuit esse communem in Modo Darii: quod medius terminus, Filius Julii Caesaris sit communis notio: & generatim, quod syllogismus primæ figuræ vel secundæ non sit, ubi Major non sumitur κατὰ μέρος. Alii volunt esse propriam, quod unica persona intelligatur. Mihi dicendum videtur: Si major accipiatur sine tropo sic: Quicumq; est filius Julii, est ejus hæres, sententiam Xylandri veram esse: Sin accipiatur tropicè per antonomasiam seu synecdochen sic: unicuique filius Caesaris, &c. aliorum sententiam admitti posse. Ita hæc & propria & expositoria dici potest: Octavianus est Julii hæres. Octavianus est filius Julii. Ergo filius Julii est ejus hæres.

XIX.

An sint syllogismi proprii in 1. & 2. fig.

Object.

SYLOGISMI proprii 1. & 2. fig. videntur Stollis hoc argumeto: Nullum individuum prædicatur: seu natura individui est semper subijci. Medius autem terminus in 1. figura semel prædicatur, in secunda bis. Ergo indi-

individuum non potest esse medius terminus in 1. & 2. fig. Sed responderi potest: 1. Nul- Respons.
 lum individuum prædicatur, scilicet affirma-
 tæ: Prædicari autem potest negatæ: ut, Iohan-
 nes Baptista non est Iesus Nazarenus. 2. Nul-
 lum individuum prædicatur, præterquam in
 prædicatione seu attributione identica, (in Prædicatio
 quæ idem de seipso aliter nominato dicitur) identica lo-
 ut: Filius Dei est filius hominis: Apollo est gica est præ-
 Sol. Ita individuum prædicatur per accidens. dicatio ejus-
dem de eodẽ
aliter no-
minato.

XX.

*An syllogismus ex præmissis seu sumtionibus sit
 estimandus & denominandus, necne?*

UT in fine videtur cujus toni: quod vulgò
 dici consuevit: Postrema enim clausula
 plerunq; est index toni apud Musicos:
 Et sicut ex monadico seu digito ultimo (qui
 ad dextrâ est) numerus totus judicatur & di-
 citur esse par vel impar: (ut 6467. impar nu-
 merus est, quia 7. est impar: 5732. par est, quia
 2. est par) Sic syllogismo usitatè tribuitur no-
 men à conclusione: ut si hæc sit particularis,
 syllogismus quoque sit particularis: etsi præ-
 missæ sint universales. Ita particularis syllo-
 gismus erit: Omnis homo est imago Dei. O-
 mnis homo est creatura. Ergo quædam crea-
 tura est imago Dei. Confirmari hoc potest
 inde, quòd conclusio syllogismi pars princeps
 F esse

Complexio
proprie no-
men dedit
syllogismo.

esse videtur, cum Quæstio, quæ sit conclusio, sit omnis syllogismi principium. Unde aliquando & syllogismi vox pro conclusione, & conclusionis vox pro syllogismo tropicè usurpatur Aristoteles 17. 2. pr. Quod accedit hæc quoque probatio: quodd syllogismus, cum dicatur *ἐπὶ τῆς συλλογῆς* collectione, à conclusione seu complexione nomen accepit, quod hæc quæstionis partes recolligat, (scilicet ut boni Arithmetici addendo & subtrahendo vident, quæ reliqui summa fiat. Ita Dialectici partibus addendis & subducendis summam quandam rationis efficiunt.) Propositio enim tanquam additio quædam est. Assumptio deductio seu subtractio: Et complexio summam colligit. Sic ergo ex effecto præmissarum, id est conclusione, cognomen accipit syllogismus. Alii cognominant syllogismum à causa conclusionis, hoc est, à præmissis, ut si utraque præmissarum sit generalis aut affirmata, syllogismus dicatur generalis aut affirmatus. Si altera sit negata aut particularis, syllogismus quoque dicatur negatus aut particularis: Utrumvis sequare, nihil hic absurdi est. Nam ut Enuntiaturum falsum judicatur id quoque, cuius una duntaxat pars falsa est: ut, Christus mortuus est & non resurrexit: Et definitio falsa, quæ vel genus vel formam tantum falsam habet: Ita ex una vel duabus partibus syllo-

syllogismus suam *ἐπενομήαν* (cognomentum)
 fortiri potest. At, inquis, à parte non rectè
 inferitur totum. Rectè quidem. Non enim se-
 quitur: Una pars enun̄ciati hujus est falsa.
 Ergo, Totum Enun̄ciati falsum est, id est, om-
 nes partes simul sunt falsæ. Conclusio hu-
 jus syllogismi est particularis. Ergo, Totum
 syllogismi particulare est, id est, etiam propo-
 sitiones major & minor sunt particulares.
 Sed interim quia sæpè è parte una vel pluri-
 bus totum appellatur & judicatur, inde logi-
 cis totus syllogismus, tota Enun̄ciatio talis
 vel talis dicitur: ut homo dicitur mortuus,
 non quidem ratione partium singularum, sed
 ratione compositi, quod dissolvitur.

Obiect cum
 solutione.

XXI.

*An unus idemq; syllogismus non unam dunta-
 xat, sed plures simul continere con-
 clusiones possit?*

Affirmatur.

ARISTOTELES autor est, uno eodemq;
 syllogismo non unam tantum, sed plures
 effici conclusiones: unam quidem actu,
 ceteras verò potentia: unam primariò & im-
 mediatè, reliquas secundariò, remotè & me-
 diatè. Videamus igitur exemplum. In primæ
 figuræ modo primo Barbara colligitur pri-
 mò & præcipuè affirmativa universalis: ut:

Quicquid sentit, est animal. Omnis homo
 sentit. Ergo omnis homo est animal. Secun-
 dario verò & per hanc, seu vi hujus conclu-
 sionis: tum hæc particularis affirmativa: Ergo
 quidam homo est animal (Hæc scilicet pars
 est illius universalis:) Tum verò hæc conver-
 sa ejusdem universalis. Ergo aliquod animal
 est homo. Verum enim verò diligenter hic
 tenendum est, non quamlibet ratiocinatio-
 nem plures inferre conclusiones. Unus ergo
 syllogismus colligit plures cōplexiones duo-
 bus modis. Primus est per reciprocationem
 conclusionis: Alter est, qui sumitur ex duo-
 bus principiis, Dicitur de omni, & Dicitur de nullo.
 Quod ad primum attinet, potest syllogismus
 concludere primum suam cōclusionem. De-
 inde eam in quam ipsa conclusio reciproca-
 tur. Cum autem è syllogismis alii sint ajentes,
 alii negantes: alii etiam universales (qui ni-
 micum universalem inferunt conclusionem)
 alii particulares, (qui inferunt particularem)
 universales quidem omnes: (sive sint negan-
 tes sive affirmantes) ut & particulares affir-
 mantes, colligunt dicto modo conclusiones
 duas: unam primò & per se, alteram in quam
 prima recipitur indirectè seu obliquè.
 Negantes autem particulares non item, sed
 eam solùm, quam primum concludunt. Ra-
 tio est: quia particularis negans non reciproca-
 tur.

catur: ut si concludatur: aliquod animal non
 esse hominem: non sequitur inde conversim,
 aliquem hominem non esse animal: quia re-
 vera omnis homo est animal. Sequitur au-
 tem in universalibus omnibus, & particula-
 ribus affirmantibus secunda conclusio vi il-
 lius axiomatis: Quicquid sequitur ex conse-
 quente, sequitur & ex antecedente. Exemplū
 antè habuimus. Venio ad alterum modum,
 quem dixi peti ex duobus illis principiis, De
 omni & Nullo dici. Is rursus dividitur in du-
 os. Unus est, cū sumitur alius terminus sub
 minori extremo, quod subiectum conclusio-
 nis est. Alter, cū sumitur alius terminus sub
 medio. In his enim omnibus idē major ter-
 minus primæ ratiocinationis de aliis multis
 colligitur. Exempli causa: Si hic sit syllogi-
 smus: Omne corpus est substantia. Omne animal est corpus. Ergo omne animal est sub-
 stantia: primo quidem modo, si sub animali universalis affirmatus in
1. figura.
 minori extremo sumatur aliud, ut homo, de
 eo colligetur substantia, si conclusio præce-
 dentis ratiocinationis fiat propositio, ac mi-
 nus extremū fiat medium: ut: Omne animal
 est substantia. Omnis homo est animal. Ergo
 omnis homo est substantia. Hæc secunda cō-
 clusio dicitur colligi ex prima ratiocinatio-
 ne, quia colligitur ex propositione, quæ con-
 clusa est per primam ratiocinationem. Unde

prima ratiocinatio colligit duas cōclusiones, unam primo, alteram remotè, intercedente prima, ac vi illius principii, dici de omni, cū fiat in prima figura. Simili ratione colligetur plures alias, si sub animali aliæ plures sumantur species. Secundo modo licet colligere aliam conclusionem, si sub medio corpore sumatur aliud minus extremum, ut lapis, ac servetur eadem propositio primæ ratiocinationis: ut: Omne corpus est substantia. Omnis lapis est corpus. Ergo omnis lapis est substantia. Hæc secunda conclusio non colligitur revera ex prima ratiocinatione, quemadmodū in modo superiore, quia non colligitur ex aliquo pronunciato probato per primam ratiocinationem. Tamen aliqua ratione dicitur colligi ex ea, quia concluditur per idem medium, ac vi ejusdem principii, dici de omni. Prima enim conclusio colligebatur hoc principio: si omne corpus est substantia, quidquid sumitur sub corpore, de eo omni dicitur substantia, & quia omne animal sumitur sub corpore, propterea de omni animali colligitur substantia: eadem ratione, quia omnis lapis sumitur sub corpore, de omni lapide concluditur substantia. Eadem omnino ratione negans ratiocinatio universa in prima figura colligit multas conclusiones his duobus modis, quod quivis facilè potest experiri.

In secun-

In secunda verò figura tantum primo modo licet colligere multas conclusiones, scilicet sumto alio termino sub minori extremo. Ut si sit hæc ratiocinatio: Nullus lapis vivit. Omne animal vivit. Ergo nullum animal est lapis: Si sub animali sumatur homo, de ipso nullo concludetur lapis in prima figura: ut; Nullum animal est lapis. Omnis homo est animal. Igitur nullus homo est lapis. Ubi hæc secunda conclusio sequitur ex prima ratiocinatione, quemadmodum in prima figura. Secundo verò modo, si sub medio aliquid aliud sumatur, colligetur quidem alia conclusio, non tamen per priorem ratiocinationem. Ut si sub vivente sumatur planta: Nullus lapis vivit. Omnis planta vivit. Ergo nulla planta est lapis. Hæc secunda conclusio non dicitur colligi ex priore ratiocinatione, quia non concluditur ex aliquo pronunciato probato per primam ratiocinationem. Neq; aliquo modo, ut in prima figura, quia non concluditur vi ejusdem principii cum prima ratiocinatione. Cum enim sit in secunda figura, non nititur illo principio, dici de nulla re: nisi propositio reciprocetur: Nullum vivens est lapis. Tum enim fiet ratiocinatio in prima figura, hoc modo: Nihil quod vivit est lapis. Omnis planta vivit. Ergo nulla planta est lapis. Itaq; prima ratiocinatione monstratum

est: Nullum animal esse lapidē. Illa verò propositio: Nullum vivens est lapis, quæ sumitur reciprocata, ut colligatur in prima figura, nullam plantam esse lapidem, non est probata per priorem ratiocinationem, nec per ullam aliam, sed sumitur sine ulla probatione, idcirco secunda conclusio, Nulla planta est lapis, non sequitur ullo pacto ex priori ratiocinatione, sed tantum ex secunda. Unde prima ratiocinatio non colligit hoc modo multas conclusiones. Hæc de universis ratiocinationibus. In particularibus autem, non licet primo illo modo colligere multas conclusiones sumto alio termino sub minori termino. Nā cum eo in modo conclusio prioris ratiocinationis debeat fieri propositio secundæ in prima figura, ac ea sit particularis, esset in prima figura propositio particularis, ex qua sanè nihil colligi potest. Secundo verò modo sumto alio termino sub medio, colligetur quidē alia conclusio, ubi majus extremum concludetur de illo termino, non tamen vi prioris ratiocinationis, quia non concludetur ex aliquo pronunciato demonstrato priori ratiocinatione: nisi aliquo modo ex ea colligi dicatur, quia concluditur vi ejusdem principii de omni aut de nulla re dici, ut in universis fieri diximus. Exempli causa, si sit hæc ratiocinatio: Omne animal sentit. Aliquod corpus

pus est animal. Igitur aliquod corpus sentit: si sumatur aliquid sub corpore, non licebit de eo concludere sentire, quia hæc conclusio, aliquod corpus sentit, cum sit particularis, non potest esse propositio in prima figura. Si verò sumatur aliquid sub animali, colligetur quidem alia conclusio: ut: Omne animal sentit. Aliquod album est animal. Igitur aliquod album sentit. Tamen non sequitur ex priorē ratiocinatione. Hæc ex Aristotelis 1. cap. lib. 2. priorum παραφρασις.

XXII.

An semper in syllogismo integro adhibeatur conclusio?

UTILISSIMA hæc est observatio: Sæpè à magnis autoribus confectarium inferitur loco conclusionis: seu pro conclusione immediata & prima, id est, ea, quæ immediatè sequitur ex positis, adhibetur mediata (quæ est instar rivuli ex fonte deducti, vel radii à Sole derivati) seu cõtenta sub illa (immediatâ,) ut speciale sub generali. Confectarium autè hîc vocatur, quod sequitur ad conclusionem, seu, ut cum Scholasticis & Melancthone loquar, ad consequens bonæ consequentiæ. Cujus notæ sunt hæ formulæ: & per consequens: & ex consequenti: & vi consequentis: ut: Nulla actio, quæ est in Categoria

ria seu genere Actionis, potest esse simpliciter perfectio ipsius agentis. Aliqua actio immanens est simpliciter perfectio operantis. Ergo aliqua actio immanens non est in Categoria seu genere Actionis: & per consequens, nulla. (Par enim omnium ratio, Idem autem iudicium de omnibus pariter se habentibus.) Quæritur igitur, exempli causa: An rectè Aristoteles 1. Phys. cap. 1. colligat sic: Ex quorum cognitione cæterorum scientia pendet, illa in omni disciplina sunt prius cognoscenda. Ex principiorum cognitione cæterorum quæ ex his constant scientia in omni disciplina, quæ principia habet, pendet. Ergo in naturali quoq; scientia principia prius cognoscenda sunt. Affirmatè respondendum. Sæpè enim adhibetur loco primariæ conclusionis subalterna illius, quæ ex illa sequitur, & sub illa continetur, seu conclusionis loco ponitur consequentium. Ita in proposita Aristotelis ratiocinatione, quia ex universali sequitur particulare, consequentium adhibitum est conclusionis huius (quæ omissa est.) Ergo in omni disciplina quæ principia habet, principia prius sunt cognoscenda.

XXIII.

Utrum reduplicatio subjecti in syllogismo addenda sit subjecto, an predicato?

SYLLOGISMI μετὰ ἀναδίπλωσιν, cum adjectione dicuntur, cum aliquid adjicitur consequenti seu majori extremo, quod est species quædā ἀπὸ τῆς προσημειωμένης, id est, ad prædicati, quæ vocatur ἐπ' ἀναδιπλάμενον, (quod iteratur) ut: Boni est scientia, quâ bonum. Justitia est bonum. Ergo Justitiæ est scientia, quâ bonū. Sensibile est corruptibile, quâ sensibile. Homo est sensibilis. Ergo homo est corruptibilis, quâ sensibilis. Homo quâ sentit animal est. Cato est homo. Ergo Cato quâ sentit animal est. Hic, quâ bonum, quâ sensibile, quâ sentit, pertinent ad prædicata. Reduplicatur quidē, inquiunt Scholastici, subjectum. Sed reduplicatio fit juxta majorem terminum, seu ad majus extremum addi debet, ut hujus complementū & pars. Si enim pars subjecti esset, ut medii termini, ingrederetur in assumptionē, nec fieret membrum conclusionis. Medium enim bis ponitur ante conclusionem, & ut propositio major, sic & assumptio integrum terminum medium recipit: Nec medium ingreditur conclusionem. At reduplicatio non ingreditur conclusionem, sed assumptionē. Ergo reduplicatio non est in syllogismo pars subjecti, ut medii.

Deductio ad absurdum.

aliud

Aliud exemplum.

Christus seu Servator noster, quā homo est natus ex semine Davidis : Filius Dei est Christus, seu Servator noster. Ergo Filius Dei quā homo, est natus ex semine Davidis. Hic, Quā homo, non est pars medii termini Christi, seu Servator, sed prædicati Natus, &c. Falsa enim esset assumptio, si hæc esset: Filius Dei est Servator noster, quā homo est. Huc accedit, quod allatus syllogismus prorsus idem est cum hoc: Christus seu Servator noster est natus ex semine Davidis secundum carnem. Filius Dei est Christus seu Servator. Ergo Filius Dei est natus ex semine Davidis secundum carnem. Hic in majore subjectum est Christus. Prædicatum est, natum esse ex semine Davidis secundum carnem. Hæc autem Major idem potest quod illa: Servator noster, quā homo est, natus ex semine Davidis. Vides igitur, Quā homo, ad prædicatū referendū esse. Exempla Schegkiana sunt: 1. Nul- lum animal, quia animal, externo impulsu cietur. Quoddam album, (ut Cygnus) ex necessitate est animal. Quoddam igitur album non cietur externo impulsu, quia animal. 2. Omne animal, quia animal, movetur à semetipso. Quoddam album, (ut Cygnus) ex necessitate est animal. Ergo quoddam album mo-
vetur à seipso, quia animal.

XXIIII.

An ex veris aliquando falsum concludatur?

UTRUNQUE invenio. Et affirmatum: Ex veris præmissis manifestè falsa aliquando conclusio: & proinde nullus syllogismus est. Et negatum: Ex veris præmissis non sequitur falsa conclusio. Hæc sunt inter se concilianda. 1. Ex veris præmissis aliquando existit falsa conclusio, sed per accidens, nimirum ob violationem syllogisticæ, ideoque non syllogisticè, ut: Quidam homines sunt formosi. Therſites est homo. Ergo Therſites est formosus. Hic quod infertur falsum est: præmissæ sunt veræ. Ideo autem illud: quia major debebat esse universalis: seu quia Therſites non includitur in subjecto Majoris, contra principium Dici de omni. Non igitur necessaria cōsequentia nec syllogismus efficitur. 2. Ex veris præmissis, scilicet constantibus tribus terminis secundum figuras & modos syllogisticos, nō sequitur falsa conclusio. Non sequi hīc idem est, quod nō colligi per bonam consequentiā, non sequi syllogisticā ratione. Intellige igitur præmissas secundum subjectam materiam, id est, syllogisticas, hoc est, ita affectas, ut lex syllogismi requirit. Ex veris præmissis non concluditur falsum, cæteris rectè se habentibus, scilicet si Præmissis veris sequitur conclusio vera.
servetur

servetur iusta affectio enunciatorum quantitas & qualitas. Id $\dot{\upsilon}\pi\omicron\tau\acute{\iota}\delta\epsilon\tau\alpha\iota$: seu: Falsa conclusio nunquam ex utraq; præmissarum vera per bonam consequentiam colligitur. Quia hic forma est in materia benè affecta.

XXV.

Utrum syllogismus simplex nominandus sit à præmissis an à conclusione?

CONCLUSIO finis est præmissarum. A fine autem rem denominare sapientis est. Ergo si conclusio est affirmata syllogismus, germanis *ein Schlusfrede* / dicatur affirmatus, si particularis sit illa, hic dicatur particularis. At si à conclusione accipit nomen syllogismus, cur non, si conclusio est simplex, syllogismus quoq; simplex dicitur? Respon. A conclusione denominatur syllogismus, cōsideratus secundum affectiones suas seu distinctus secundum quantitatem & qualitatem. Sed ut distinctus intelligitur in species, à dispositione quæ in præmissis sit denominatur. Itaq; hic est compositus non simplex syllogismus. Si asinus volat habet pennas. Sed non habet pennas. Ergo asinus non volat.

XXVI.

An syllogismi aliqui dari possint, in quibus medium ingrediatur conclusionem?

Negatur.

LEx generalis erit medium concludere nescit. Medium enim cum sit causa conclusionis (quia est causa conjunctionis aut disjunctionis extremorum in conclusione) non potest esse sui effecti pars, & si conclusioni inferatur, in manifestum vitium negationis incurritur. Objicitur 1. Plato est homo. Plato est doctus. Ergo Plato est doctus homo. 2. Homo est malus. Homo est substantia. Ergo homo est substantia mala. 3. Iste est musicus. Iste est suavis. Ergo iste est suavis musicus. Hic Plato: Iste: & Homo, medii termini conclusionem ingrediuntur. Respon. Plato, Iste, & Homo non sunt medii, sed minores termini. Sunt enim proposita exempla Enthymemata, in quibus deest propositio major. Plato est doctus & est homo. Ergo Plato est homo doctus. Homo est malus & substantia. Ergo homo est mala substantia, scilicet per accidens, ob alieni mali seu vitiositatis adjunctionem. Iste est Musicus & suavis. Ergo est suavis Musicus. Media autem hic sunt Malus & Substantia: Homo & Substantia. Ac propositiones majores quæ desunt, hæ sunt: Quicumque est homo & doctus, est doctus homo. Quicumque est malus & substantia, est mala substantia. Quicumque est musicus & suavis, est suavis musicus. Ita syllogismus integer fiet in prima figura. Hi autem sunt syllogismi

A divinis ad
conjuncta.

logismi pleni in 3. figura. Plato est doctus.
 Plato est homo. Ergo quidam homo est doctus.
 Nos sumus mali. Nos sumus substantiæ.
 Ergo quædam substantiæ sunt malæ. Objicis,
 partem saltem medii termini aliquando reperiri in conclusione, ut: Bonum est scibile, quatenus est bonum. Sanum est bonum. Ergo sanum est scibile, quatenus est bonum. Hic medius terminus est bonum, quatenus bonum, cujus pars, quatenus bonum, est in conclusione. Respon. Hoc ipsum nego. Si enim pars medii esset, Quatenus bonum, hæc ipsa pars in minore propositione esset assumenda. Medius enim terminus integer assumendus est. At non est assumpta, nec assumi debuit. Dico igitur: Quatenus bonum, esse Majoris termini (qui est Scibile) partem.

XXVII.

An unus terminus sæpius quàm bis aliquando in uno syllogismo (simplici) sumatur?

QUILIBET syllogismi terminus bis tantum sumitur. Minor terminus in minore propositione & conclusione. Medius in utraq; præmissarum. Sed, inquis, in syllogismis reduplicativis seu habentibus propositionem reduplicativam res secus habere videtur, ut: Motus est à Deo, quatenus est motus. Cursus est motus. Ergo cursus est à Deo, quatenus

quatenus est motus. Item: Natura bona est, quâ natura est (id est, quâ effectû & opus Dei est.) Hominis substantia vel anima est natura. Ergo hominis substantia vel anima bona est, quâ natura est. Hic videntur medii termini Natura & Motus quartum sumi, & ingredi conclusionē. Respondeo: Tales syllogismos nihilominus constare tantum tribus terminis, nec in iis medium conclusionem ingredi. Terminus enim reduplicatus cum maiore termino pro uno termino sumitur. Non enim terminus syllogisticus vel enunciativus semper unico verbo significatur. Et verissima est sententia: Unitas terminorum non in vocis, sed in rei significatæ unitate consistit. In propositis igitur syllogismis 3. termini sunt: Major, esse à Deo, quatenus est motus: Minor, cursus: Medius, motus. Major: Bona, quâ natura est: Minor, Hominis substantia: Medius, Natura.

XXVIII.

An cum

JOH. 8. Christus sic colligit: Qui non est ex Deo non audit verbum Dei. Judæi non sunt ex Deo. Ergo non audiunt: concludat ex puris negatis?

Quidam ex 1. prior. analyt. sect. 3. infinitam affirmatam hic esse assumptionem volunt, ideoq;

ideoq; syllogismum esse i. fig. in Ferio. *Quia* non est ex Deo, verbum Dei non audit. Judæi sunt in numero eorum, qui non sunt ex Deo. Ergo. Ita & *subjectum minoris includitur subjecto Majoris*. Alii statuunt syllogismū propositum esse omnibus partibus negatum, & valere propter terminorum reciprocationem, & naturalem rerum, ut causæ & effecti, conjunctionem & consecutionē. Quia sublata causā propria tollitur etiam effectus.

Eadem prorsus disceptatio est de hoc syll. Qui non colligit mecum, dispergit. Judæi nō colligunt mecum. Ergo dispergunt. Alii enim minorem volunt æquipollere huic: Judæi sunt ex iis, qui non colligunt mecum, quæ affirmata est. Alii minorem negatam faciunt, & vi materiæ benè concludi ajunt.

Conclusio.

Obiectio. Aristoteles i. prior. cap. 5. Ex altera præmissarum negante, negans sequitur

Propositio.

conclusio. Conclusio enim deteriores partem sequitur. Negans autem deterior est affirmative.

Assumptio.

At idem Aristoteles in libr. de demonstr. sic ratiocinatur: Quod non scintillat propè est. Planetae non scintillant. Ergo Planetae sunt propè. Hic ex negatis præmissis infertur affirmativa complexio. Resp. Tortoritanus. Propositio negativa potest dupliciter accipi: vel ut simpliciter est negatio: vel ut resolvitur in infinitam. Cum autem ita re-

solvitur

solvitur, efficitur affirmatio, ut si dicas: Plato non disputat, potes sic exponere: Plato est non disputans: quæ affirmatio est ex infinito participio: & tum syllogismus affirmatè concludens potest negationē admittere in præmissis. Nam cum Aristoteles sic ratiocinatur: Quod non scintillat, propè est. Planetæ non scintillant. Ergo Planetæ propè sunt: dicitur totum syllogismum esse affirmatum. Quia major propositio affirmata est hoc modo: Quod est non scintillans, propè est. Planetæ sunt non scintillantes. Ergo. Generatim: cum Aristoteles ex altera propositione negata concludit affirmatè, semper eam in affirmationem infinitam resolvit.

XXIX.

An & cur in syllogismis aliquando termini sint reductione mutandi?

AD MONITIONES observandæ sunt. Termini in propositionibus ponendi seu usurpandi sunt eo casu, quo veritas alteri alteri attribui patitur, & ita, ut forma orationis distorta vitetur. Καλώς interdum mutandæ sunt in πῶς, id est, nomina recta in casus (Aristoteles enim casum nominis à nomine separat, sed Stoici alios casus vocant rectos, alios obliquos. Nam & lineæ supra lineam cadere dicitur, sive rectè sive obliquè cadat.)

Termini positi non sunt mutandi, nisi sint obscuriores. Mutantur autem & resolvuntur rectissimè, si revocati ad terminos rectos eadem antecedentis & consequentis partium syllogismi manente sententia & figura modoq; invariatis, examinentur ad Canones logicos. In quibus .n. tres termini ad illos congruunt, in iis valet consecutio: In quibus autem evadunt quatuor termini aut puræ particulares, aut altera pars antecedentis falsa, in iis non valet: ut hîc valet: Quorum est labor, eorum est merces. Studiolorum est labor. Ergo studioforum est merces. Quia servatus est Canon Dici de omni: quod patet, si eadē formâ syllogismi & eodem sensu conclusionis, & præmissarum manente, sic ad rectos terminos reducatur. Qui laboriosi sunt digni sunt præmio. Studiosi sunt laboriosi. Ergo. Non autem valet. Homo est à Deo. Peccatum est hominis (est ab homine. Ergo peccatum est à Deo. Quia quatuor hîc termini sunt, cùm Medium in propositione sit Homo: in assumptione Esse ab homine seu hominis. At inquis: Valet tamen: Mens est immortalis. Philosophus habet mentem. Ergo Philosophus est immortalis: ubi 4. sunt termini. Respon. Enunciatio prima est prosyllogismus omissæ propositionis. Concluditur igitur hîc vi hujus ratiocinationis. Qui habet

In conjun-
ctione pro-
syllogismi
cum syllogi-
smo possunt

habet mentem, est immortalis: quæ probatur: Quia mens ipsa est immortalis. Sic nõ valet consecutio: Summorum generum non est definitio. Omnis speciei est summum genus. Ergo nullius speciei est definitio. Sunt enim hic quatuor termini: cum medium in maiore sit, summū genus: in minore verò, Habens summum genus, (τὸ Est enim cum genitivo constructū ponitur pro Habet seu Pertinet) id quod apparet, si hoc modo reducatur ad terminos rectos. Summum genus non habet definitionē. Omnis species habet summum genus. Ergo nulla species habet definitionē. Mediū hic est διτλόν (duplex.) Non enim sunt unus terminus, Esse summum genus, & Habere summum genus. Item, principis est clementia. Fortitudo est principis. Ergo fortitudo est clementia. Asyllogistia hic est, & deceptio sit ex utraque præmissa obliqua. Fiat mutatio casuum, & vitium deprehenderetur. Bonus princeps est clemens. Bonus princeps est fortis. Hinc sequitur: Ergo quidam fortis vir est clemens. Non verò: Ergo fortitudo est clementia. Diversa enim consentire possunt, sed disparata minimè. Quæris: Cur sequitur: Hominis est oratio. Homo est animal. Ergo cuiusdam animalis est oratio. Non verò: Regis est potentia. Subditorū est rex. Ergo subditorum est potentia? Resp. Quia in primo

esse plures
termini tri-
bus.

exemplo sunt tres termini: in posteriore quatuor. Primum exemplum habet $\gamma\delta$ Dici de omni. Posterius non habet. Objicis: Regis, in exemplo secundo facit quartum terminum. Ergo & Hominis in primo. Resp. Dispar est ratio. Tunc medius obliquus verè est medius, cum æquivalet recto, seu cum in interpretatione & analysi fit rectus: ut: Homo utitur oratione. Homo est animal. Ergo quoddam animal utitur oratione.

XXX.

*An ex puris particularibus aliquando verum
concludatur?*

Logicè negatur.

EX puris particularibus nihil concluditur vi formæ. Ex iisdem autem interdum vera infertur conclusio per accidens, casu, fortuito, propter aliud: ut eò, quòd propositio particularis vera est propter universalem, ex qua consequitur, & in quam commutari potest, & pro qua ponitur, ut cujus vi inferatur conclusio: ut: Quidam homo est animal. Tu es homo. Ergo tu es animal. Hic propositio major tantum positione, seu sumptione, seu usurpatione est particularis: sua verò natura & ratione terminorum seu rerum est universalis. Sic igitur responde ad exemplum propositum: Ex puris particularibus nihil sequitur

tur ratione syllogistica seu lege syllogismorum. Vera autem hîc est conclusio. Verùm non efficitur ea necessitate cōsequentia, seu vi formæ, sed vi materiæ: hoc est: ex natura rerum seu terminorum tantùm hîc vera est conclusio. Homo enim & animal necessariò & per se cohærent, seu inter hominem & animal est nexus essentialis.

XXXI.

An, si utraq; præmissarum contingens est, necessariò concludatur?

Negatur.

A Δύνατον est causam efficientem toto genere deteriore esse effectû: & præmissæ si sint ignobiliores debilioresve, naturam earum cōclusio sequitur. Si igitur utraq; præmissarum contingens est, conclusio non est necessaria. Aristoteles 1. prior. Analyt. cap. 13. Verùm objici potest, quod Aristoteles in poster. analyticis affirmat: ex ambabus præmissis contingentibus posse necessariam sequi conclusionem: ut: Quod album est, est animal. Homo est albus. Ergo homo est animal. Respon. Ex utraq; contingenti conclusio necessaria non sequitur per se. Ex ambabus contingentibus sequitur conclusio necessaria ex accidenti & fortuitò.

XXXII.

*An si conclusio est particularis, altera præmissarum
necessariò sit particularis? Conciliatio duorum
locorum Aristotelis, quos apparet in-
ter se pugnare.*

IN i. libr. posterior. Analyticorum probans
Aristoteles complexionem *ὑποδείξεως* non
posse esse particularem, utitur deductione
ad incommodum. Si conclusio erit particu-
laris, sequetur omninò hoc absurdum, ut et-
iam una ex præmissis sit particularis.

At contrà in tertia figura sequitur sine ab-
surditate particularis cōclusio ex utraq; præ-
missa universali. Ideò Aristoteles i. prior. A-
nalyt. cap. 6. inquit: Syllogismum tertiæ figu-
ræ, (qui dicitur vulgò Darapti, & græcis est
ἐπαισι,) habere utranq; præmissam affirmatā
& generalem, unde particularis conclusio
conficiatur. Respon. Verba sunt intelligenda
secundùm subjectam materiam. Cùm Ari-
stoteles dicit: *Si esset conclusio particularis, altera
præmissarum necessariò esset particularis*, agit de
demonstratione, quæ fit in prima figura. In
hac perpetuò verum est pronunciatum: Si
una præmissarum particularis est, necesse est
quoq; conclusionem esse particularem. Se-
quitur enim conclusio partem debiliorem.
In tertiæ autem figuræ syllogismo non potest
fieri

fieri demonstratio simpliciter. Quare nō absurdum est, ibi cōcludi particulariter ex sumptionibus universalibus. Demonstrationem autem simpliciter intellige, cujus materia est res necessaria simpliciter, & simpliciter ab intellectu cognoscitur, ut universalis, non autem permixta cum accidente, & quæ ab intellectu simpliciter non cognoscitur: ut singularis & particularis. Particularia enim & singularia, licet sint in materia necessaria, tamen hæc ipsa eorum necessitas habet partem accidentis: ut propositio: Quoddam animal est rationale: est quidem necessaria, sed non sui ratione. Nam est necessaria ratione hominis, id est, propter hominem hæc vera est: Aliquod animal est rationale. Hoc igitur sensu & respectu necessaria per accidens à quibusdam Peripateticis dicitur. Sed hæc in transcurso.

XXXIII.

An ab Aristotele primæ figuræ syllog. rectè tributus sit primus locus?

Affirmo.

LOGICA syllogismorum magis est τεχνολογική, & hic in primis nihil *δηότως* & ἀφ' ἑνός *τίσως* nobis est recipiendum. Non caret autem ratione, quod Aristoteles primæ figuræ syllog. in qua medius terminus in maiore præmissa

G S

præmissa

præmissa subjicitur, in minore prædicatur, τὰ πρῶτεια tribuit. 1. Cùm enim fundamentum consequentiæ in syllogismo sit talis terminorum ad se invicem *ἁλως* & habitudo, ut alius de alio omni aut nullo dicatur, in syllog. 1. figuræ τὸ Dici de omni, & Dici de nullo per se, immediatè, & sine externo aliquo adminiculo manifestum ac evidens est. Est autem Dici de omni, prædicatū sic Dici de subiecto, ut nomine subiecti nihil comprehendatur, de quo non dicatur prædicatum: ut: Omnis homo est animal. Cato est homo. Igitur est animal. Dici de nullo est prædicatum sic removeri à subiecto, ut nihil in subiecto comprehendatur, à quo nō removeatur prædicatum: ut: Nullus homo est lapis. Cato est homo. Igitur non est lapis. Dicam clariùs. Ideò Aristoteles primo loco collocat hanc figuram: quia syllogismi hujus habent non solum necessitatem illationis, sed etiam evidentiā necessitatis, seu habent illationis necessitatem clarissimā & maximè evidentem, cùm dispositio in iis minimè sit confragrosa & maximè naturalis, seu nemini non obvia. Ideoque perfecti dicuntur. 2. Accedit huc altera causa: Quòd omnis generis dubiæ questionis in hac figura confirmari & concludi possunt, nempe universales & affirmativæ & negativæ: speciales tam affirmativæ quàm negativæ.

negativæ. Usus igitur syllogismorum figuræ
 primæ communissimus. Tertia causa est:
 quia medium in hac figura habet propriam
 rationem mediæ, cum collocatione medium
 sit inter duo extrema, nempe uni extremorū
 subjectum, alteri attributum. Ramus tertiam
 figuram facit primam, & primam ultimam:
 Quia in tertia figura argumentum eodē loco
 collocatum est: In utraq; enim præmissarum
 antecedit. In prima verò figura non eodem
 loco argumentū collocatur: In propositione
 enim antecedit: In assumptione sequitur. Itaq;
 tertia Aristotelis figura velut simplex est, sic
 ut & secunda: ubi argumentū in utraq; præ-
 missarum est consequens: prima verò Aristo-
 telis figura est velut mixta & composita. Or-
 dine autem doctrinæ simplex prius est com-
 posito, teste Aristotele in libr. de cælo. Sed
 mihi videtur tertia figura non esse magis sim-
 plex quàm prima vel secunda, quia omnium
 figurarum eadem numero sunt elementa &
 principia. Quare ordinem Aristotelis reti-
 nendum sentio.

XXXIIII.

*An tres sint figura seu forma simplicium syl-
 logismorum?*

PRO triplici collocatione extremorū cum
 medio naturali tres esse syllogismorum
 simpli-

simplicium figuras notius est, quàm ut de hoc diffusè differendum putem. Primùm tamen hìc quæri potest: Cur species seu formæ illæ vocentur figuræ. Deinde: An secunda & tertia figuræ sint Logicæ. De primo nō ero longus. Peripatetici & Scholastici formas syllogisticas vocant per metaphoram *γῆματα*, quæ appellatio est mathematica. Triangulū *γῆμα* est ex *γῆσι*, id est, habitudine & dispositione linearū inter se. Id habet sua *διαστήματα*, id est, intervalla & *ὅροι*, id est, terminos. Schemati seu figuræ similis est syllogismi conformatio, præmissæ *διαστήματα* seu intervallis, majus & minus extremum & argumentum seu medium terminis.

De secundo respondetur affirmatè, quia 1. & 2. figura habent naturalem necessitatem illationis, & directè concludunt. Hìc tenendæ sunt solutiones trium objectionum ex Zabarella. 1. Omnes syllogismi continentur sub principio de Omni & de Nullo. Sicut Averroës: Dictum de omni est radix, & principiū omnium syllogismorum. Dictum de omni, & nullo, non est in secunda & tertia figuris, quia sub medio ut omni, seu toto non accipitur subjectum assumptionis, ut pars, sicut in prima figura. Ergo non sunt syllogismi 2. & tertiæ figuræ. 1. Respondent quidam insignes Logici ad propos. majorem per inficiationem,

9. Obiect.
cum solut.

tionem. Principium, inquit, affirmans (De omni) & principium negans (de Nullo) non insunt in secunda & tertia figura: quia ibi nihil accipitur sub subiecto pronuntiati universi. 2. Sed alii distinguentes primum respondent ad propositionem maiorem: Omnis syllogismus continetur sub dicto de omni & nullo, nempe vel directè vel reducti-
tè: vel actu vel potestate. Deinde ad assumpt. 2. & 3. figuræ non continentur sub dicto de omni & nullo, scilicet actu, & nisi ad primam reducantur, quia terminum medium extra alios duos positum habent, ubi horum duorum principiorum efficacia non conspicitur. Dictum igitur de omni est in 1. figura actu, in reliquis potestate. 2. Object. Omnis figura habet medium ex definitione figuræ. Secunda & tertia figuræ non habent mediū. Quia argumentum hîc non est propriè medium inter extrema, sed vel antecedit vel sequitur extrema: seu: vel infimum vel supremum locum tenet. Igitur non sunt figuræ. Respon. Medium dupliciter accipitur. Vocatur enim mediū: Vel situ seu positione inter extrema. Ita est in prima figura situm seu positum, scilicet supra minus & infra majus extremum: ut animal medium est inter hominem & substantiam: Vel ratione virtutis & efficaciz inferendi conclusionem: qua ratio-

ncin

ne in omnibus figuris vocatur medium: quia
per ipsum conclusio colligitur: sicut media-
tor dicitur inter partes dissidentes, sive stet
medio inter eas, sive primo, aut postremo lo-
co, modò habeat vim & potestatem reconci-
liandi. Elenchus igitur est definitionis in as-
sumptionis probatione. 3. Object. Syllogi-
smus dicitur à forma perfecta, seu perfectio-
ne & necessitate consequentiæ. Ratiocina-
tiones secundæ & tertiæ figuræ sunt imper-
fectæ, nec habent necessitatem: quia redu-
ctione opus habent, teste Aristotele. Ergo
non debent dici syllogismi, & per conse-
quens, una tantum est figura syllogismorum.
Respon. ad assumptionem per difficultatem.
Sunt imperfectæ, non forma & essentia (ha-
bent enim necessitatem illationis non minùs
quàm prima) sed accidente, id est, evidentiâ,
ostensione, demonstratione: hoc est: non est
necessitas illa tam conspicua in iis, quòd non
conveniat eis actu dictum de omni & nullo.
Ad primam igitur reducuntur, non ut neces-
sariæ fiant, sed ut earum necessitas appareat
liquidò, seu manifesta fiat. Tunc autem ne-
cessariæ liquidò apparent, cum affecutæ sunt
vim principii de Omni vel Nullo.

Perfici hic
est declarari.

XXXV.

An syllogismi secunda & tertia figura rectè dicantur ab Aristotele imperfecti ἀτελεῖς?

Affirmatur, sed non sine distinctione.

ARISTOTELIS syllogismos secundæ & tertiæ figuræ perficit. Quomodo igitur imperfecti sint, declarandum est. Perfectum aliàs accipitur pro eo, à quo pars nulla abesse potest. Sic describitur libr. 2. cap. 4. de cœlo. Imperfectum contrà, à quo pars aliqua abest. Sic homo mancus imperfectus est. Et hoc sensu Enthymema est imperfectus syllogismus. Aliàs perfectum dicitur, quod absolutius est alio, ratione accidētis alicujus: Imperfectum contrà. Sic scientia, sic virtus dicitur hominis perfectio. Sic syllogismus primæ figuræ dicitur perfectus, quia non requirit ostensionem: non opus ei est reductione ad secundam vel tertiam figuram. Contrà syllog. 2. & 3. figuræ imperfecti: quia opus habent reductione ad primam figuram. Ad eam cum revocantur seu reducuntur, dicuntur perfici. Perfici igitur est hîc reduci ad manifestandam consequentiam, seu ostendi primam figuram. Si itaq; sic objiciatur: Omnes syllogismi primæ, secundæ, & tertiæ figuræ habent necessitatem illationis æqualem. Ergo æquæ sunt perfecti. Respon. Syllogismi primæ & tertiæ figuræ Distinguitur inter imperfectum materialiter & accidentaliter. Objecta solutio

Efficacitatem
illationis se-
cundæ figu-
ræ ostendit
reductio ad
primam.

mæ & secundæ figuræ, nō quidem minus ha-
bent necessitatem illationis, quàm syllogismi
primæ figuræ, sed nō habent necessitatem &
vim illam tam evidentem. Itaq; illi ad hos col-
lati sunt imperfecti, non quidem essentiali-
ter, sed accidentaliter.

XXXVI.

*An quarta syllogismorum figura Galenica
sit admittenda?*

Negatur.

SUNT, qui quartum *ἡμῶν* syllogismorum à
Galeno traditum defendendu suscipiunt.
In eo, de subiecto propositionis majoris
prædicatur medium, idemque prædicato as-
sumtionis subicitur ad conclusionem infe-
rendam: ut: Omnis homo est animal. Omne
animal est substantia. Ergo quædam substan-
tia est homo. Sed hæc quarta figura seu for-
ma syllog. est quinta rota addita currui, hoc
est, supervacua & inutilis. Τὰ ἀσύμφορα autem
id est, inutilia in artibus discendi sunt σύμφορα
id est, damnum & detrimentum. Er est *ἡμῶν*
illud ἀτακτον: ac conclusio infertur non
αὐτὸ, sed κατὰ συμβεβηκός vera. Propositus e-
nim syllogismus est Inversus & Cōversus. Si-
quidem μεταδέσσει propositio major in locum
minoris trajecta est, & vicissim: Conclusio
verò est conversa hujus rectæ: Omnis homo
est

est substantia: quæ Conversio per accidēs dicitur. Cū autē dictum *ἡμῶν* pigmentis quibusdam fucatum proponant, nativa veritatis imperitioribus facies ostendenda est. Primum sic arguunt: Quot sunt medii termini sedes: tot sunt figuræ. Termini medii quarta sedes est. Nam in superiore exemplo mediū tenet supremum & infimum locum, id est, est prædicatum propositionis majoris, & subiectum propositionis minoris. Ergo quatuor sunt figuræ. Respon. ad propos. Quot sunt Medii sedes, scilicet non repugnantes *ἐνδείξι* *διανοίας*, id est, naturali rectoq; discursui, tot sunt figuræ. Ad Minorem, est quarta Mediū sedes, sed repugnans naturæ, aliena, non propria, non ordinaria. Itaq; conclusio non procedit. Secundò, Bonus, inquiunt, syllogismus est, cui convenit definitio syllogismi. Quartæ figuræ hæc convenit: quia est *ἀόριστος*, in quo propositionibus duabus positis, conclusio ab iis diversa necessariò propter ipsas sequitur. Respon. Nego assumptionem. Quia in quarta illa forma commentitia non sequitur ex præmissis conclusio ex necessitate, seu ordine naturali, & per se ac immediatè, sed tantum secundariò. Conclusio autem seu illatio debet esse nō tortuosa, sed naturalis, seu fieri secundum ordinem naturæ, & congruere cum naturali usu, &, ut loquuntur, per Dictum De

Objectiones
tres cum solutionibus

omni colligi. Tertiò: Alicujus figuræ sunt syllogismi, qui perficiuntur & comprobantur per reductionem ad primam. Omnes syllogismi 4. fig. possunt reduci ad primam. Ergo sunt alicujus figuræ. Respon. Major indiget restrictione. Syllogismi, qui perficiuntur reductione ad primam figuram, boni sunt, si modò antè suam perfectionem substantialem & naturalem habeant. Nam perfectio, quæ fit reductione, tantùm accidentalis est: sed syllogismi quartæ figuræ non habent naturalem suam perfectionem & necessitatem, cum conclusio quadantenus sit *παρὰ φύσιν*, & à cò-muni rationis usu recedat. Seu ajo, Majorem esse veram de syllogismis directè concludentibus. Jam verò syllogismus, qui quartæ figuræ tribuitur, indirectè seu obliquè concludit. Aristoteles autem in Analyticis suis syllogismos obliquè concludentes figurarum nomine dignatus non est. Præterea responderi potest: Syllogismos, quos Galenici statuunt in 4. figura, re vera esse in prima figura obliquè, non directè, seu ut obliquè, non ut directè concludentes, ideoq; ad primam figuram directè concludentem reducendos.

Alii quartam figuram fecerunt talem dispositionem terminorum, in qua medium sit prædicatum majoris & subjectum minoris: ut: Omnis homo est animal. Omne animal est

est substantia corporea. Ergo omnis homo est substantia corporea. Sed ne istud quidem approbandum. Proposita enim ratiocinatio est primæ figuræ cryptica: quia assumptio præcedit, propositio lequitur: unde similis videtur argumentationi à primo ad ultimum, ut vocant, id est, Soritæ. Talis partium *veritas* hic quoq; est: Si quis dicit respondentem esse asinum, dicit respondentem esse animal. Si quis respondentem dicit esse animal, dicit verum. Ergo si quis dicit respondentem esse asinum, dicit verum. Directa dispositio sic est: Si quis respondentem dicit esse animal, dicit verum. Si quis respondentem dicit esse asinum, dicit respondentem esse animal. Ergo si quis respondentem dicit esse asinum, dicit verum. (Sed exemplum hoc paralogismi est, de quo alibi monui.) Omne animal est substantia corporea. Omnis homo est animal. Ergo omnis homo est substantia corporea.

XXXVII.

*An in syllogistica etiam ordinis grammatici χρῶ-
σις & inversio attendi debeat?*

Affirmatur: & iudicantur exempla quædam.

UTILE est distinguere inter rectum ordinem & χρῶσις ordinis in constructione, inter ordinem compositionis universum

seu artificiosum, & naturalem seu directum, ne fallaris in figura syllogistica, ne hanc pro illa (puta, secundum pro prima, aut contra) accipias.

Exemplum.

In omnibus sanctis in hac vita manet peccatum. Adulterium est peccatum. Ergo in omnibus sanctis manet peccatum. Ad hoc respondetur vulgò: Nego consecutionem: quia in secunda figura ex puris affirmativis nihil sequitur. Sed potius respondendum fuerit: Rejicio consecutionem: quia in prima figura cum major est particularis, nihil sequitur. Et: A non distributo ad distributum non valet consecutio. Peccatū scilicet aliquod manet in hac vita, in omnibus sanctis. Adulterium est peccatum. Ergo adulterium manet, &c. In majore peccatum subjectum est: manere, &c. prædicatum. Erit autem syllogismus secundæ figuræ, si major convertatur simpliciter. Quod manet in sanctis in hac vita est peccatum. Adulterium est peccatum. Ergo adulterium manet in sanctis. Hic nego consecutionem: quia in secunda figura non debent fieri syllogismi affirmati. Quod manet in sanctis est peccatum, scilicet quoddam. Adulterium est peccatum, scilicet quoddam. Ergo.

Sed attexo exemplum aliud.

Id voce vulpis propriè intelligitur, quod gannit.

gannit. Herodes non gannit. Ergo Herodes voce vulpis propriè non intelligitur. *Quæritur,* hoc est, apparet hic syllogismus esse secundæ figuræ, si spectes syntaxin verborum artificiosam seu inversam: Quo fit ut medius terminus enunciationem in utraque præmissarum finiat. Si verò attendas ad genuinam seu naturalem & directam propositionis syntaxin, quæ omninò hic attendenda est, videbis propositionem esse hanc: Quod gannit, id voce vulpis propriè intelligitur. Ideoq; commissam esse asyllogistiam & sophisma primæ figuræ, cum assumptio sit negata.

Crypsis hic ordinis grammatici est.

Quidam è veteribus sic argumentati sunt, teste Aristotele 4. physicorū. Cuncta sunt in sphaera universi. In tempore cuncta sunt. Ergo tempus est universi sphaera. Falsum hic concluditur. Putet autem fortasse incautior, spectans tantum verborum dispositionem, esse syllogismum primæ figuræ. Sed re ipsa est secundæ figuræ, sed vitiosus: quia est affirmatus.

XXXVIII.

An syllogismus categoricus seu simplex esse posset enuntiatio hypothetica seu composita conditionalis?

Affirmo.

ET si syllogismus omnis è tribus enuntiatis constet, tamen dicere non vereor syllogismum

logismum simplicem posse esse enunciationem hypotheticam seu compositam connexam, cujus Antecedens duplex est (Hoc Aristoteli est Positis Quibusdam) consequens simplex & unicum: (Hoc Aristoteli est Aliud ex necessitate sequitur) ut: Omnis homo est animal. Cato est homo. Cato igitur est animal. Syllogismus hic est trium enunciationum, quæ ita componuntur & colliguntur in unam. Si *a* omnis homo est animal, & *b* Cato est homo: *c* Cato erit animal. Hinc jam syllogismus compositus existit, si addas: Sed antecedens est. Ergo est quoque consequens.

- a) Prior antecedentis pars.
b) Secunda antecedentis pars.
c) Consequens.

1. Objectio. *Διάφοια* est syllogismus. Enunciatio connexa seu conditionalis non est *διάφοια*. Ergo syllogismus non potest esse enunciatio connexa seu conditionalis. Respon. Nego propositionem. Quia *διάφοια* est consequens ex antecedente deducere. In enunciato connexo, ut: Si Deus est Spiritus, pura est colendus mente, deducitur consequens ex antecedente. Ergo connexum enunciarum *διάφοια* est. Hæc *διάφοια* perfectior est, cum assumitur: ut hîc: Si Deus est Spiritus, *a* ut certè est: *b* (carminibus poetarum id restantibus) puro certè animo colendus est. Adde, quod vox *διάφοια* in græca lingua sæpè tam latè accipitur, ut quælibet etiam enunciatio sit *διάφοια*.

- a) Assumptio.
b) Assumptio
his probatio.

2. Objectio. *Hæc argumentatio*, inquit Jacobus Schegk. in comment. in libr. i. prior. analyt. Aristotelis cap. 33. *necessaria quidem est, sed non syllogistica*. Si homo sit, necesse est animal esse. Et si animal sit, substantiam esse oportet. Quare si homo erit necesse est substantiam esse. Ac addit rationem: Quia propositiones non sunt compositæ ita, ut ratione syllogismi componi debent. Respon. At ego hinc necessitatem ἀκολουθίας seu consequentiæ, quæ syllogismorum propria est, esse, & ex positis conclusionem necessariò sequi statuo. Syllogismus enim est, in quo ordo partium non est servatus. Directus ita est: Si animal sit, substantiam esse necesse est. Si homo sit, necesse est animal esse. Ergo si homo sit, necesse est esse substantiam. Memineris philosophi esse, veritatis potius, quàm ullius autoritatis rationem habere, quod docuit nos Aristoteles in Ethicis.

XXXIX.

Præmissæ sintné materies: an efficiens syllogismi?

Affirmatur utrunque.

SICUT notitia principii, etsi non sit formaliter notitia conclusionis, sed virtualiter: potestate enim eam continet. Sic præmissæ virtualiter sunt conclusio syllogismi: quia ut causæ conclusionem in se continent. Sed

Præmissæ potestate in se continent conclusionem.

quaritur: præmissæ sintne materia, an efficiens conclusionis? Resp. Præmissæ sunt materia ratiocinationis: quia constant è tribus terminis, ut è materia. Syllogismus igitur quoque constare dicitur è præmissis, ut materia. Seu præmissæ sunt materies syllogistica: quia conclusio cõstat ex terminis antecedente & consequente, qui & in præmissis positi sunt. Si verò vis probandi præmissarum spectetur, præmissæ habent rationem efficientis causæ. Sic semen, cujus vi animans existit, efficiens ejus est, quatenus habet vim agendi instrumentariam, quæ est in spumoso spiritu. Materia autem est, (quæ est corpulenta substantia) quatenus sui mutatione subit formam geniti. Sic Scaliger unitatem facit, & principium efficiens, & materiale numeri.

X L.

An Propositio Major aliquando dicatur assumi, & assumpta?

Affirmatur.

U Su receptum est, ut antecedens syllogismi pars, seu præmissæ dicantur *λήμματα* & *λήψεις*, id est, sumptiones, & *πρότερες*, id est, propositiones (quanquam Ciceroni, de Inventione, Joachimo Perionio, Ramo, propositio tantum ea est, quæ vulgò major dicitur, id est, ad majorem terminum seu consequentem.

sequentem partem quæstionis accommodata:) Propositio verò minor, id est, accommodata ad minorem terminū seu antecedentem partē quæstionis, appelletur *πρόσληψις*, id est, assumptio: quasi assumpta, ut illius socia, ad conclusionē colligendam. Non tamen nesciendum est, Aristotelem assumptionis voce generaliùs uti. Nam, ut annotavit doctissimus Monlorius, si priùs sumpta fuerit propositio aliqua ad concludendum, seu inferendū conclusionem, & deinde cum ea adjungatur altera propositio: hæc secunda, quæ adhibetur, ab Aristotele *πρόσληψις* appellatur, sive ea sit major propositio, sive minor. Exempli causa: In Enthymemate omittitur nunc propositio, nunc assumptio. Jam si omissa adjiciatur seu addatur, addita dicitur assumi, dicitur assumpta, Aristoteli lib. 1. de Ratiocin. cap. 5. *Πάντες ὁμιλοῦνται προσλαμβανόμενων πένων*: id est, omnes (syllogismi) perficiuntur assumtis quibusdam 2. lib. de Ratiocinat. cap. 27. Siquidem una exprimitur propositio, signum efficitur tantū: *ἔαν δὲ καὶ ἡ ἑτέρα πρόσληψις, συλλογισμὸς*, id est, si verò altera (scilicet Enthymematis, quæ deest, sive major sit sive minor) assumatur, (hoc est, adjiciatur, adjungatur) ratiocinatio (intellige, efficitur.) Sed nos in partibus syllogismi distinguendis Assumptionis vocem pro Sumptione secunda retineamus.

XLI.

De syllogismo expositorio.

*An ex duabus singularibus rectè inferatur
particularis?*

Distinguitur, seu respondetur serè distinctione.

EX duabus singularibus seu propriis, etsi
secus vulgò doceatur, logica necessitate
inferri communem, nunquā adduci po-
tui, ut crederem. Non potest enim in conclu-
sione plus esse, quàm ex præmissis confici po-
test. Itaq;. Expositio hæc à me infirma habe-
tur: Aristoteles est philosophus. Aristoteles
est homo. Ergo quidam homines sunt phi-
losophi. Hæc res urit. Hæc res est ignis. Ergo
omnis ignis urit. Neutrobique conclusio est
præmissis adæquata. Sic enim inferri tantum
necessariò potest. Ergo quidā homo est phi-
losophus. Quidam ignis urit: ut hic: Judas
Iscar. prodidit Christum. Judas Iscar. fuit A-
postolus. Ergo quidam Apostolus proditor
fuit Christi: Non verò: Quidam Apostoli. At
inquis: Hæ quoq; propositiones: Aliquis ho-
mo est philosophus: Quidam Apostolus pro-
didit Christum, sunt particulares. Respon-
deo i. Sunt particulares, si particulare acci-
pias etiā de una parte. Sed hoc idem est, quod
singulare, non commune: & cūm particula-
ris enunctiatio in logicis definitur, plures
partes

Object.

Solutio.

partes intelliguntur. 2. Cùm Aristoteles de primis substantiis, per quæ intelligit individua, loquitur, non dicit: Hic homo vel Plato: cùm dicere posset: Sed Aliquis homo. Ergo Aliquis homo potest constituere enuntiatum singulare seu proprium. Sic apud Evangelistas, Quidam homo, quidā scriba, Matth. 8 ver. 19. unicum significat. Potest & sequens obiectus syllogismus objici, quodd videatur ex singularibus cōcludi particulariter. Aristoteles, Plato, & Socrates sunt philosophi. Aristoteles, Plato, & Socrates sunt homines. Ergo quidā homines sunt philosophi. Respon. in hoc exemplo præmissas esse reipsa particulares, seu eis æquipollere: Sensus enim est: Quædam individua humana philosophantur, &c. Id quod ostendit in assumptione vox numeri multitudinis, Homines. Distinguatur igitur inter simplices & compositas propositiones: Ac notentur in hac disputatione hæc duo.

1. Ex duabus singularibus sequitur conclusio particularis ex una parte, id est, singularis: ut: Abrahamus est beatus. Abrahamus est mortuus. Ergo quidam mortuus est beatus. Hic conclusio specialis est, seu particularis quidem est, sed æquipollens singulari, seu intellecta de una tantum parte. Particulare enim interdum etiā pro singulari accipitur in philosophicis & logicis disputationibus. 2. Ex singularibus simplicibus non concluditur particulariter. At ex compositis potest: quia æquipollens particularibus.

Particulare interdum generalius, interdum speciale.

singula.

cialius acci-
pitur.

singularibus præmissis idem valentibus, quod particularia enunciata, sequitur cōclusio particularis, à singulari distincta, ut Abrahamus, Isaacus & Iacobus sunt beati. Abrahamus, Isaacus & Iacobus sunt mortui. Ergo quidam mortui sunt beati. Si enim ex collectione omnium individuorum sequitur universalis: (ut, Luna, Venus, Mercurius, Sol, Jupiter, Mars, Saturnus, sunt corpora lucida. Luna, Venus, Mercurius, &c. sunt stellæ erraticæ. Ergo omnes stellæ erraticæ sunt corpora lucida:) ex quorundam etiam collectione sequatur particularis necesse est conclusio.

Idem ἄλλως tractatum;

An syllogismus expositorius, quem vocant, concludat particularem?

IN syllogismo expositorio conclusionē esse enunciationem communem receptū passim dogma seu decretum est. Est &, qui expositorii hoc exemplum facit: Hoc urit. Hoc est ignis. Ergo omnis ignis urit. Ego contra propriam esse seu singularem affirmo hīc debere esse conclusionem, ut: Hoc urit. Hoc est ignis. Ergo quidam ignis urit: ubi conclusio æquipollet singulari seu propriæ enunciationi. Ratio mea hæc est, hoc firmamento nitor: 1. Ne sit plus in conclusione, quàm fuit in præmissis. Jam verò hīc in præmissis singularibus

ribus non est virtute neq; particularis, neque universalis. Ergo nec universaliter nec particulariter concluditur. 2. In tertia figura ex duabus universalibus non est fas concludere universaliter. Ergo multò minùs ex duabus singularibus. 3. Ex uno individuo plura sequi non est necesse, cùm neque una hirundo faciat ver, neq; unum individuum plura possit efficere, ut utar verbis Xylandri. Jam verò si in syllogismo expositorio concluderetur particulariter, ex uno individuo plura sequerentur. Ergo syllogismi expositorii complexio particularis esse nec potest nec debet. Nò sequitur: Petrus in atrio pontificis se exsecratus est. Petrus fuit Apostolus. Ergo quidam Apostoli se exsecrati sunt. Sed hæc conclusio vera & legitima est: Ergo quidam Apostolus se exsecratus est. Sic non sequitur: Judas prodidit Christum: Judas fuit Apostolus. Ergo quidam Apostoli prodiderunt Christum. Conclusio hæc falsa est. Ista autem vera: Ergo quidam Apostolus prodidit Christum. Iesus Nazarenus, argumentetur aliquis, est servator mundi. Iesus Nazarenus est homo. Ergo quidam homines sunt servatores mundi. Ego respondeo: Non valet consecutio: Quia plus est in conclusione quàm fuit in præmissis. Sic autem debuit inferri: Ergo quidam homo est servator mundi. Duo hic possunt objici: Primum

Objectiones
duæ, cum so-
lutionibus.

num in his exemplis conclusiones esse veras.
Ovidius est obscœnus. Ovidius est Poëta. Er-
go quidam Poëtæ sunt obscœni. Virgilius est
castus. Virgilius est Poëta. Ergo quidam Poë-
tæ sunt casti. David est beatus. David est a-
dulter. Ergo quidam adulteri sunt beati. Jose-
phus est pius. Josephus est aulicus. Ergo qui-
dam aulici sunt pii. Secundum: Judas fuit
Christi proditor. Judas fuit discipulus Chri-
sti. Ergo quidam Christi discipulus fuit ejus
proditor. Hic nihil est in conclusione, quod
non idem sit in præmissis, seu potius in alte-
ra præmissarum, nempe majore. Dic enim,
amabo te mihi, ad quem præter Judam per-
tinet proditio Christi? Et annon sunt prorsus
idem propositio major, Judas est Christi pro-
ditor: & conclusio, Quidam discipulus Chri-
sti est Christi proditor? Respon. ad prius: cō-
clusiones quidem ibi veras esse, sed non esse
necessarias, id est, non inferri ex lege syllogis-
tica, seu non necesse esse ex suppositionibus i-
stas conclusiones sequi. Ad posterius: Con-
clusio aut re aut ratione distincta esse debet
à præmissis. In proposito exemplo, etsi con-
clusio nō est distincta re à propositione ma-
jore: est tamen ab ea distincta ratione. Major
& conclusio hic differunt, ut non vagum &
vagum, ut determinatum & non determina-
tum. Objici etiam potest, phvsicos & medi-
cos

Obiectio.

eos interdum procedere à singulari uno atq;
 altero ad universale. Luna est rotunda. Ergo
 reliquæ quoq; stellæ rotundæ sunt. Aristote-
 les in lib. de cœlo. i. Respondeo, de eo logico
 non est curæ. Quia procedunt illi (Medicos
 & Physicos dico) interdum à singularibus et-
 iam paucis ad universalia, vel certè plerunq;
 contingentia, (quæ habent naturâ certam &
 determinatam causam,) non vi singularium,
 ut singularia sunt, sed ut sunt paria, & eodem
 modo se habentia omnia, seu propter certam
 hypothesin vel axioma universale: ut: stellæ
 sunt ὁμοειδῆς: Natura agit uno & eodem mo-
 do. Hinc cùm compertum sit, Ignem urere
 naturaliter in Persia, collegit Physicus etiam
 in Germania, in Galliis urere, & omninò o-
 mnem ignem natura urere. Logicus verò quâ
 logicus, hoc tantum spectat: Conclusionem
 suam non posse id habere quod præmissæ da-
 re non possunt: Conclusionem, ut effectum,
 non posse esse fortiorem, quàm sint præmis-
 sæ, ut causa: Conclusionem sequi partem de-
 biliorem: Singularem autem esse debiliorem
 universali, quòd singularis unum, universalis
 omnia complectatur. Secundò respondeo:
 Distinguendū esse inter simpliciter directas
 ratiocinationes: quæ concludunt quæstio-
 nem propositam, non aliud quippiam: & ra-
 tiocinationes ex concessione seu ex conven-
 tione

Physicorum
 ratio unde
 sumat vim.

tionem concessas (διὰ συνθήκης ὡμολογημένας.) Est autem ratiocinatio ex concessione (διὰ ὡμολογίας) cum quaestio proposita in aliam transfertur hac hypothese & conventionem facta, ut, si illa probetur, quaestio proposita relinquatur demonstrata: deinde illa quaestio, in quam disputatio translata est, directa ratiocinatione demonstratur: seu: cum quaestio proposita non concluditur ipsa, sed aliud quiddam, ex quo quaestio proposita ex aliqua conventionem, via quadam obliqua demonstratur. Astronomo, verbi causa, probandum est: Omnia astra esse sphaerica. Is ergo, quia ei hoc difficile est una ratione in omnibus concludere, transfert hanc quaestionem ad Lunam (stellam terrae familiarē:) quia (a) omnia astra sunt ejusdem naturae. Lunam autem esse rotundam ita demonstrat: Omne astrum, cuius lumen in orbem crescit & minuitur, est rotundum. Luna est huiusmodi astrum. Ergo Luna est rotunda. Quod si Luna rotunda est, ex hypothese constituta omnia astra sunt rotunda.

a) Hæc hypothesis est astronomica.

 XLII.

Ἀν' ἐκδεσις seu expositio (ut: Hoc calefacit: Hoc est vinum: Ergo quoddam vinum calefacit)
 sit syllogismus?

QUIDAM

QUIDAM logici Expositionem syllogismum expositivum vocant, quòd syllogismi definitio ei conveniat, & ad tertiam figuram cõgruat. Sed quidam disputant contrà, neq; syllogismum esse, neq; syllogismi nomẽ mereri. Nam, ut habet rhythmus, Si re priveris, nec nomen habere mereris. Fundamenta horũ hæc sunt. 1. Syllogismus appellari non meretur, ubi nulla est propositio universalis. In expositione nulla est propositio universalis. Nam in ea ex utraq; singulari concluditur. Ergo expositio non est digna nomine syllogismi. Hoc argumento motus Zabarella cum Averroë expositionẽ sensilẽ mavult nominare, quàm syllogismum. Ad hoc respondent alii, negando propositionem ex problemate sequenti. Secundum ferè idem cum priori. Omnem syllogismum oportet congruere ad principium seu canonẽ Dici de omni vel Nullo. Expositio, quam Aristoteles vocat, non congruit huc. Ergo non est syllogismus. Hic alii iterum negant majorem, eò quòd principium dici de omni vel nullo non habeat locum in omnium figurarum syllogismis, sed tantum in syllog. 1. fig. Tertium: Expositio ad nullum ullius figuræ modum congruit. Non igitur est syllogismus. Hic alij negant antecedens: quia etsi nõ congruit ad tertix figuræ modum communem,

I congruit

congruit tamen ad modum proprium, cuius
 què nomen artificiale tribui potest atq; com-
 muni. Quartum. Ad syllogismum necessaria
 est ratio. Ad expositionem non necessaria est
 ratio. Ergo expositio nō est syllogismus. Pro-
 batur assumptio. Quia expositionis confide-
 ratio tota est sensilis, & à sensu pendet. Ubi
 enim nihil universale est, sed omnia singula-
 ria, ibi nullus rationi rationisq; discursus lo-
 cus relinquitur, sed totum officium sensus,
 qui in singularibus versatur, exequitur. Re-
 spondent alii ad assumptum & ejus proba-
 tionem negatē. 1. Ad quod requiritur dispo-
 sitio mediū cum extremis, ad id necessaria est
 ratio. Ad expositionem illa dispositio requi-
 ritur: Ergo & ratio. 2. Mens etiam simplici
 cognitione objecta singularia intelligit, ea
 discernit, ex iis recognoscendo componit vel
 dividit, ac facit axiomata specialia & univer-
 salia. 3. In expositione collectio fit ratione,
 ministerio sensuum utente. Ut ut sit, hoc ni-
 hil est certius: Expositionem concludere vir-
 tute syllogismi, quia hæc, ut ait Zabarella, ra-
 tio argumentandi ex utraque singulari efficax
 & concludens est: etsi non negem Zabarel-
 lam expositioni syllogismi nomen detrahere.
 Sed de vocibus nihil attinet contentiosius
 disputare. Meminerint studiosi illius Plato-
 nici: ἢ ἡμεῖς οἱ ἐν τῷ τοιῷδε χρῶμενοι, τῶν λόγων
 ὑπὸ τῷ

Zabarella ex-
 positio vim
 & necessita-
 tem conclu-
 dendi habet,
 sed syllogi-
 smus non est.

ἐπιγέται, ἀλλ' οἱ λόγοι οἱ ἡμέτεροι ὥσπερ οἰκίται. Nos qui in philosophico isto choro versamur, nō sumus sermonum famuli, sed sermones nostri sunt nobis tanquam famuli.

XLIII.

An expositio valeat, in qua concluditur Non omnes?

Affirmatur.

DO cui logicè & necessariò conclusio-
nem particularem propriè dictam, id est,
distinctam à singulari ad præmissas sin-
gulares non sequi: (ut, Abelus est interfectus
à Caino. Abelus est pius. Ergo quidam pii in-
terficiuntur à Caino.) Sequeretur enim con-
clusionem esse causis fortiolem, & plus esse
in effecto, quàm causæ possint præstare. Do-
cui hoc, necdum sententiam muto. At op-
poni possunt speciosè hæc exempla, in qui-
bus concluditur particulariter: Judas Iscario-
tes non est salvatus. Judas Iscariotes vidit
Christum oculis corporeis. Ergo non omnes
qui viderunt Christum oculis corporeis sunt
salvati. Paulus non est rejectus à Deo. Paulus
est Israëlita. Ergo non omnes Israëlita sunt
rejecti à Deo, Rom. 11. Matth. 22. Ingressus
rex vidit illic hominem non vestitum veste
nuptiali. Hinc verè inferitur: Non omnes sunt
vestiti veste nuptiali. Respondeo 1. Conce-
do

Propter unū
Iudam dixit
Christus: Nō
omnes estis
mundi.

do omninò valere consequentiam tallū syllogismorum specialium negantium. Quia universalis infringitur dato saltem uno exemplo dissentaneo. 2. Quia Non omnes non semper propriè particulariter significat, seu non semper idem efficit quod Aliqui non, sed interdum etiam idem valet, quod Aliquis non, id est, singulari æquipollet: Id quod probare est ex hoc Christi Iohan. 13. Non omnes estis mundi, ubi intelligitur Judas Iscariotes. (ut sententia sit: Judas non est mundus.) Sequitur enim: Quia sciebat proditorem suum. Estigitur illa, Non omnes estis mundi, sententia singularis, seu particularis ex una parte. Syllogismus in tertia figura hic est: Judas non est mundus. Judas est unà lotus. Ergo non omnes loti estis mundi.

XLIIII.

An aliquando complexio in tertia figura sit universalis?

AΠΟΕΙΑ est principium ἀποείας, & via ad μάθησιν seu doctrinam. Et admiratio ansam præbet investigationi & cognitioni causæ. Sic miraris cur in tertia figura, cum utraq; sumptionum est universalis, non concludatur universaliter: ut: Omne animal est sensus capax. Omne animal est substantia. Ergo omnis substantia est sensus capax: Sed particulariter.

lariter. Ergo quædam substantia est sensus capax. Sed admirationem hanc tollit præceptū sequens, quod propositi causam continet. Posito inferiori seu angustiori ponitur superior seu communius, sed specialiter, non universaliter: vel: Nullus terminus, qui non est distributus, id est, acceptus universè in antecedente, distribuendus est in consequente. In proposito autem (ut fiat applicatio) exemplo universalis cōclusionis terminus, substantia, non distribuitur in assumptione, & tamen distribuitur in cōclusionē. Malè igitur. Quare non valet consecutio: Conclusio sequitur partem debiliorem. Ergo etiā fortiores præmissas sequitur similis conclusio. Objecerit fortasse quispiam exempla syllogismorū universalium tertiæ figuræ, quæ occurrunt in Aristotele ipso. Ei respondeo, illos valere non formæ, sed materiæ vi ac necessitudine: Id est: in tertia figura concludi posse universaliter, cum propositio est universalis, & assumptio præterea est exclusiva & reciproca, seu terminorum æqualium, qui solent vocari convertibiles. Nam si propter formam id fieret, ubique seu in omnibus fieret. At non hoc. Ergo nec illud.

Cur nulla sit consecutio: Homo est animal rationale: Asinus est animal non rationale.

Ergo asinus est homo.

Exemplum
paralogismi.

CITRA syllogisticam velle quacunq; de re disputare, nihil aliud est, quàm cum ratione velle insanire. Itaque in illa magis magisq; exercendi sumus. Placer igitur inter alia querere: Cur non valeat consecutio: Omnis homo est animal rationale. Omnis bos est animal non rationale. Ergo omnis bos est homo. Respon. An quia hìc assumptio æquipollet isti: Asinus non est animal rationale: Debebat igitur cõclusio esse negata, non affirmata. An verò quia hìc sunt quatuor termini, (ideoq; nullũ medium) videlicet: Homo, animal rationale, bos, animal non rationale, id est, animal brutum. Talis igitur debebat esse ratiocinatio. Omnis homo est rationalis. Nullus bos est rationalis. Ergo nullus bos est homo. Negatio enim ante copulam posita non mutat terminum: tantũ enunciatum facit negatum. Sed post copulam positum terminum mutat seu alium facit, quia cum adjuncto sibi facit terminum infinitum, sicut & enunciationem affirmatam: quæ tamen hìc in negatam manente eadem sententia mutari potest, sicut paulò antè innuì.

XLVI.

An syllogismi proprii sint in prima & secunda figuris?

PETRUS Ramus ad modos primæ & secundæ figurarum communes addidit proprium affirmatum & negatum, tum quod syllogismus, cum sit præcipua logicæ pars integralis sit omnis entis seu instrumentum generale: (pars enim redolet naturam totius) tum quod usum in hypothesibus & quæstionibus singularibus differendis & judicandis habeant, ut: Jesus Nazarenus seu Messias tollit peccata mundi, Johannes Baptista non tollit peccata mundi. Ergo Johannes Baptista nō est Jesus Nazarenus seu Messias. Sed alii volunt syllogismum proprium esse ἀρὸν λόγον, seu otiosum, inutile & supervacuum ingenii figmentum. Si, inquit, sensus duo individua, hunc hominem, & hunc equum absque medio discernit, non opus est hic ratiocinatione. Sed verum antecedens. Verum igitur etiam consequens. Probatio & declaratio. Syllogismus instrumentum est hominibus *Obiect.* circò a Deo monstratum, ut quod sensu non percipi, neque mente etiam satis considerari, nec per se absque medio cognosci potest, id syllogismo & per medium colligatur pleneq; dijudicetur. Jam verò duo individua sensus sine medio seu argumento discernit. Ergo non

Solutio.

opus est ibi ratiocinatione, & ita singularis syllogismus redundat. Sed responderi posse videtur pro Ramò. 1. Syllogismo non tantum concludantur quæstiones, quas mens & intellectus solus dijudicat, sed etiam quæ ratione subjectorum in sensus incurrunt, hoc est, non tantum generales, sed etiam singulares. Est enim generale organum. 2. Logica si est instrumentum philosophiæ, ut certè est, est & humani intellectus organum. Sed sensus quia subministrant intellectui rerum species, etiam Logica, proindeq; etiam syllogismus, instrumentum est sensus, sed intellectus primò & per se, *αὐθιγως* seu sensus per accedens & secundariò. 3. Cum duo individua

Retorsio argumenti.

2. Objectio.

non sunt tibi nota secundum sensum, *ἀόρα* discernuntur per medium. Itaq; ibi opus est ratiocinatione. Syllogismus enim instrumentum est hominibus, iccirco à Deo monstratum, ut quod vel sensu non est perceptum, vel mentis iudicio non satis absq; argumento cognosci potest, id syllogismo & per argumentum colligatur. Objicitur & hoc: Syllogismi finis est demonstratio, quæ non est singulare, sed universale. Syllogismi igitur proprii, ut inutiles cives è repub. logica sunt ejiciendi. Sed responderi potest ad antecedens. 1. Non semper syllogismi finis & scopus est demonstratio, sed etiam aliquando probabilis deductio.

deductio. 2. Demonstratio non est singularium, scilicet corruptibilium. At potest esse singulare incorruptibile & perpetuum demonstratio: cujus generis sunt corpora celestia, Luna, Sol. Nam de Luna demonstratur defectus luminis: cujusmodi tamen demonstrationes ad demonstrationes τῶν κα-
 δόλων revocantur & reducuntur. Neque verò quicquam ad rem facit, si objicias: Singularia Object. non considerari à disciplinis, quarum præcepta sunt universalia: sicut inquit Aristoteles: ὁπσημὴ τῶν καδολῶν: τὸ καδολῶν ἐστὶ ἐν τεχνῶν: ὅδε μὲν τέχνη σκοπεῖ τὰ καθ' ἑκαστα. Et Platonē quiescere jubere cū ad individua perventū est. Hinc inquam, non potest inferri syllogismis propriis in logica nullum esse locum. Nam ut a- Solutio.strologia est de singularibus rebus, Luna, Sole: theoremata tamen universalia sunt: Sic et si Dialectica præcipiat de syllogismo proprio: doctrina tamen generalis est & universa. Sane si illa argutatio aliquid firmitatis haberet, ne quidem de individuo & specie specialissima ac enunciato proprio in logicis agendum esset. Sed secus fit: nec tamen illorum doctrina ex parte, sed universè vera est. Porro quod Plato quiescere jubet, quando ad individua usq; (cum ea ἀπειρος, id est, infinita sint,) perventum est, eo non tolluntur proprii syllogismi, sed doctrina, ut definitio aut divisio hu-

Obiect. cum
solutione.

jus proprii, istius proprii, illius proprii syllogismi, quæ exempla sunt proprii καὶ δ' ἐκείνου. Ea scilicet ἀπαρτίζονται sunt. Non igitur ἐπιστητά. Præceptum de proprio syllogismo non est de individuo: quia non est de hoc, sed de omni proprio syllogismo. Ad extremū obijcitur: Proprios syllogismos non esse in usu benè differentium. Sed hoc illorum defensores non facile admiserint. Possunt enim in medium adducere hæc exempla. 1. Si quis contendat propriam esse attributionem: Hic panis est corpus Domini, is primū fortiter premitur hoc syllogismo primæ figuræ ducente ad incommodum. Corpus Domini fuit pro nobis passum & crucifixum. Hic panis est corpus Domini. Ergo hic panis est pro nobis passus & crucifixus. 2. Deinde egregiè redarguitur hoc syllogismo δευτικῶ (ostensivo) secundæ figuræ. Corpus Domini est passum & crucifixum pro nobis. Hic panis non est passus & crucifixus pro nobis. Ergo hic panis non est corpus Domini (scilicet propria prædicatione.) 3. Syllogismus hic ex actis Apostoli deducitur. Is per quem vivimus, movemur & sumus, cujus progenies sumus (id est, ad cujus imaginem conditi sumus) est Deus. Is per quem vivimus, movemur & sumus &c. est ille quem annuncio vobis. Ergo ille quem annuncio vobis est Deus. Talis dispositio requirit

quirit *διάνοιαν* seu rationis discursum. 4. Ex Evangelist. Hoc quod ex te nascetur filius altissimi vocabitur. Homo ex te nascetur (ubi certum individuum & hyphistamenon intelligitur.) Ergo homo ille filius altissimi vocabitur. Qui & in tertia figura sic formari potest: Quod ex te nascetur filius altissimi vocabitur. Quod ex te nascetur erit homo. Ergo homo ille filius altissimi vocabitur. 5. Θεάνθρωπος, id est, persona, quæ Deus & homo est. Christus est Θεάνθρωπος. Ergo Christus est Ecclesiæ caput. Nam præmissæ sententiæ singulares seu propriæ sunt.

XLVII.

An hîc propria quæstio syllogismo tertiæ figuræ sit conclusa: Paulus est raptus in cælum. Paulus est raptus in paradysum. Ergo paradysus est cælum.

LAZARUS Schonerus, vir ingenio & iudicio egregio, libero, & verè Philosophico, Mathematicus λογικός, amicus meus summus de quæstione proposita tenet affirmantem sententiã. Ea deniq; est Melancthonis, ut qui hoc exemplo in tertiæ figuræ doctrina utatur. Petrus Apostolus non tenuit imperium. Petrus Apostolus tenuit claves Ecclesiæ. Ergo claves Ecclesiæ non sunt imperium. Eadem est doctissimi viri Victorini Stri-

ni Strigelii, quod ex exemplis ejus ad hanc figuram, in explicatione Dialecticæ, sicut & locorum communium, Melanchthonis patet, quorum quædam alio loco adduxi. Similia eis sunt hæc: 1. Hic Angelus annunciat pastoribus gaudium magnum. Hic Angelus annunciat pastoribus Christum esse ipsis natum. Ergo Christum pastoribus esse natum est gaudium magnum. 2. Christi humanitas seu caro est assumpta in Deum (ut loquitur Athanasius.) Christi humanitas seu caro est assumpta in personam ὁ υἱος . Ergo persona ὁ υἱος est Deus. Sed huic sententiæ opponitur, quod in adductis exemplis singulis sint quini termini. 1. Paulus, rapi in cælum, rapi in paradysum, paradysus, cælum. 2. Petrus, tenere imperium, tenere claves Ecclesiæ, claves Ecclesiæ, imperium. 3. Angelus, nunciare gaudium magnum, annunciare Christum esse natum, Christus natus, gaudium magnum. 4. Caro Christi, assumi in Deum, assumi in personam ὁ υἱος seu filii Dei, Persona ὁ υἱος , Deus. Opponitur etiam nō perpetuum. Non enim recte concluderis: Servatoris corpus est susceptum nube. Servatoris corpus est susceptum throno gloriæ paternæ. Ergo thronus gloriæ paternæ est nubes. Paulus habet sensum. Paulus habet rationem. Ergo ratio est sensus. Apostoli donati sunt Spiritu sancto. Apostoli donati

Exempla
quinque ter-
minorum.

donati sunt fide. Ergo fides est Spiritus sanctus. Deus regnat in cœlo. Deus regnat in terra. Ergo terra est cœlum. Ad prius responsio duplex esse potest. Prima: Crypsis est in illatis exemplis complexionis primæ seu immediatæ, pro qua adhibita est, quæ ad eam consequitur, ut de qua sit controversia. Manifesti enim syllogismi hi sunt tertiæ figuræ. Paulus est raptus in cœlum. Paulus est raptus in paradysum. Ergo aliquis in paradysum raptus est raptus in cœlum. Itaq; paradysus est cœlū. Petrus non tenuit imperium. Petrus tenuit claves Ecclesiæ. Ergo aliquis tenēs claves Ecclesiæ non tenuit imperium: & per consequens: Claves Ecclesiæ non sunt imperium. Sic syllogismi sunt potestate gemini, ideoq; termini hîc sunt quinque. Altera responsio est, quod concludant vi primæ figuræ, modò levis fiat terminorum flexio, ut: Id, seu is locus quod Paulus raptus est, est cœlum. Paradysus est id seu locus ille, quod raptus est Paulus. Ergo paradysus est cœlū. Id quod Petrus tenuit non fuit imperium. Claves Ecclesiæ sunt id quod Petrus tenuit. Ergo claves Ecclesiæ non sunt imperium. Is in quem humanitas Christi assumpta est, est Deus. $\lambda\omicron\varsigma\theta$ est is in quem assumpta est humanitas Christi. Ergo $\lambda\omicron\varsigma\theta$ est Deus. Quod Angelus pastoribus annunciat, est gaudium magnum. Christum esse natum, est id

Conclusio-
nes primò d
premissis nō
sunt conse-
quæ.

Solutio ex
dissimilitu-
dine exem-
plorum.

est id quod Angelus pastoribus annunciat. Ergo Christum esse natum est gaudium magnum. Ad posterius responsio hæc est: Exempla opposita nihil perinde concludunt, quia à propositis materiæ conditione modoq; differunt. Nam in exemplo de raptu Pauli, cælum & paradysus sunt re unum, seu idem significant. In exemplo verò de susceptione corporis Christi *ἀνω*, nubes, & thronus gloriæ Patris non valent idem. Cum dicitur: Petrus tenuit claves Ecclesiæ, intelligitur tantum claves Ecclesiæ tenuisse. Cum dicitur, Paulus raptus est in cælum, intelligitur raptus esse non aliò quàm in cælum. Ita cælum intelligitur exclusivè. Paulus raptus est non nisi in cælum. At cum dicitur: Corpus Domini esse nube susceptum, non est sententia, quòd in nubibus adhæserit, nec aliò pervenerit. Si igitur non tantum nube, sed cælo quoque re & ratione alio à nubibus susceptum est concludi nequeunt nubes esse cælum illud. Sic humanitas Christi *ὑποστατικῶς* assumpta est non nisi in Deum, assumpta est non nisi in *λόγον*. Itaque rectè concluditur *λόγον* esse Deum. At Paulus non tantum habet sensum, nec tantum habet rationem. Itaq; non rectè concluditur ratio esse sensus. Dicam clariùs: Vi conclusionis primæ, quæ reticetur, cujus prædicatum sententiâ exclusivum est infertur conclusio

clusio in exemplis propositis adhibita. Paulus raptus est non nisi in cœlum. Paulus raptus est in paradysum. Ergo aliquis raptus in paradysum non nisi in cœlum raptus est: & per consequens, Paradysus est cœlum. Id est: Si aliquis raptus in paradysum, non nisi in cœlum raptus est, sequitur paradysum esse cœlū. At primum: Ergo & secundum. At in oppositis exemplis vi conclusionis primæ, quæ reticetur, conclusio, quæ in iis allata est inferri non potest, quia illa (prima complexio quæ occultatur) non habet prædicatum exclusivum, cum præmissa tale non habeat. Non igitur sequitur: Deus regnat in cœlo. Deus regnat in terris. Ergo terra est cœlum. Quia conclusio prima quæ reticetur, nempe hæc: Ergo aliquis qui regnat in terra, regnat in cœlo, non habet hanc sententiam: Aliquis regnans in terra regnat in cœlo tantum, cum ipsa propositio: Deus regnat in cœlo, non habeat hanc sententiam, Deus in solo cœlo regnat. Sed conclusio illa prima hanc *διάνοιαν* habet: Ergo aliquis qui regnat in terra, regnat simul in cœlo, seu regnat etiam in cœlo. Unde non sequitur: Ergo terra est cœlum. Sic de Paulo rationem & sensum habente conclusio, quæ prætermissa est: Ergo aliquis habens rationem, habet sensum, hoc vult: Ergo aliquis habens rationem habet quoque sensum.

sum. Non vero istud: Ergo aliquis habens rationem, habet tantum sensum. Non igitur sequitur: Ergo ratio est ipse sensus. Alibi quoque dixi de hoc exemplo: Ananias est mentitus Deo. Ananias mentitus est Spiritui sancto. Ergo Spiritus sanctus est Deus. Reduxi hoc ad primam figuram. Sed & in tertia retineri potest sic: Ananias mentitus est soli Deo. Ananias mentitus est Spiritui sancto. Ergo aliquis mentitus Spiritui sancto est mentitus soli Deo: & per consequens, Spiritus sanctus est Deus. Id est: Si aliquis mentitus Spiritui sancto, mentitus est uni Deo: Sequitur, Spiritum sanctum esse Deum. At prius: Ergo & posterius. Animadvertendum igitur diligenter, qualis sit propositionum materia, qualis sit rerum significatarum inter se affectio, & videndum, retenta eadem forma similisne an dissimilis materia accipiatur in duorum syllogismorum, qui inter se conferuntur, conformatione, nec anxia observatio *τεχνολογίας* negligenda est.

XLVIII.

An Inductio sit argumentatio?

Affirmatur.

Object.

NEGANT quidam inductionem esse ratiocinationem, quod inductio progressio sit ab eodem ad idem: quod consequens & ante-

& antecedens in ea sunt enunciationes æquipo-
 llentes. Nam totum nihil differt à suis par-
 tibus simul sumptis, seu totū non est nisi par-
 tium collectio, teste Zabarell. libr. 2. de Me-
 thod. Omne animal nutritur, & omnis plan-
 ta nutritur, Antecedens est: Omne igitur vi-
 vens nutritur, consequens est. Hic ignis urit,
 & ille ignis, & ita reliqui ignes, Antecedens
 est: Ergo omnis ignis urit, consequens est.
 Quis autem est, qui dubitet esse τὸ πᾶν: O-
 mne vivēs nutriri: & omne animal omnemq;
 plantam nutriri: Hunc & illum ignem, & re-
 liquos urere: & omnem ignē urere? Respon- Solutio
 dendum est: Inductionē esse progressionem
 ab eodem ea ratione, qua evidentius & no-
 tius est, ad idem ea ratione, qua obscurius, i-
 gnotius, & abstrusius est, cognoscendum: In
 inductione rem probari modo quodam per
 seipsam, modo quodam per aliam. Quia o-
 mnia singularia, & universale nō distinguun-
 tur re ipsa, sed ratione tantūm. Non itaque in
 ea est petitio principii, & nugatoria τωτολο-
 γία. Hic etiam quodammodo idem sunt con-
 sequens & antecedens: Λογικόν est. Ergo non
 est sine λόγῳ. Calidum est: Ergo nō est sine ca-
 lore. Et tamen conjugata sunt argumēta dia-
 lectica. Sic hic quodammodo idem est sub-
 jectum & prædicatum. Monachus est solita-
 rius. Διαλέγεσθαι idem est quod λόῳ χεῖσθαι. Tām
K late

late patet λογίζεσθαι, quàm διαλέγεσθαι. Et tamen hæ enunciationes sunt logicæ, ex nomine & metalepsi seu interpretatione ejus, vel è partibus constitutæ. Quidni igitur inductio argumentatio logica esse possit, etsi modo quodam antecedens & consequens ejus unum sint? 2. Potest quoq; responderi: Inductionem esse progressionem à particularibus ad universalia. Ergo esse progressionem seu transitum à posterioribus ad priora. Universale enim cum habeat rationem causæ, prius est particularibus, id est, singularibus, quæ habent rationem effectuum. Hoc autem non est intelligendum de processu à membris seu partibus integrantibus ad integrum, qui etiam inductio dicitur: ut: hic tenet primam Philosophiam: tenet Physicam: tenet Mathematicam: tenet Ethicam. Ergo tenet Philosophiam. Partes enim quæ membra dicuntur, sunt causæ totius ejus, quod integrum dicitur, & hoc est illarum effectum. Tertiò: Si eò quod antecedens & consequens Inductionis re non sunt distincta, inductio non est argumentatio, syllogismus etiam expletus primæ figuræ non erit argumentatio: ut: Omnis & homo & bestia est essentia. Omne animal est homo vel bestia. Omne igitur animal est essentia. Hic enim propositio major & conclusio re non differunt, cum homo & bestia idem sint quod animal.

animal, & animal idem quod homo & bestia: ut in hoc exemplo: Omne animal est essentia. Omnis & homo & bestia est animal. Omnis igitur homo & bestia est essentia. Propositio major & cōclusio tantummodo considerationis differunt, & assumptio est enunciatio Identica, in qua idem de seipso prædicatur. Quartò: Nullus, credo, Dialecticus docet in omni argumentatione necessariò requiri omnes terminos realiter differentes. Omnis demonstratio debet habere tres terminos reales, ait Zabarella, lib. de Inventione æterni motoris cap. 6. cujuscumque termini sunt motor æternus, corpus naturale, motus æternus. In inductione igitur procedi ab eodem ad idem, *ὁμογενὲς* non est: sed accipiendum est cum moderatione illa, quam dixi.

XLIX.

An in Inductione aliquando ex uno vel certè paucis individuis colligatur universale?

Distinguitur.

ZABARELLA cap. 4. de regressu, discrimen ostendens inter *ἐπαγωγὴν* dialecticam & apodicticam, Dialectica, inquit, (id est, non demonstrativa, voce Dialecticæ pressius accepta) inductio cum in materia fiat contingenti & mutabili nihil habet roboris, nisi omnia singularia sumantur nullo prætermisso: ut; plebs Romana favet Milo-

ni: & equeſter ordo: item Senatus. Ergo totus populus Romanus favet Miloni. Inductio autem demonſtrativa cum fiat in materia neceſſaria, ſeu in rebus eſſentialem inter ſe connexionem habentibus, non ſumuntur in ea omnia particularia: quia mens noſtra quibuſdam inſpectis ſtatim eſſentialem connexionem animadvertit, ideoq; ſpretis reliquis ſingularibus ſtatim colligit univerſale. Cognoscit enim neceſſarium eſſe, ut ita reſ ſe habeat in reliquis. Nam ex eo quod aliquod prædicatū, alicui ineſt καὶ αὐτὸ, id eſt, per ſe ſeu eſſentialiter, licet inferre. Ergo καὶ τὰ πάντες, id eſt, de omni prædicatur. Cum ſenſus tactus in uno atq; altero igne vel pluribus ſenſit caliditatem, intellectus in eo notavit ignem & caliditatem per ſe cohærere, ſeu inter ſe eſſe eſſentialiter connexa, & illi coinductionem fecit talem: Hic & iſte ignis eſt calidus. Et ſimiliter neceſſe eſt aliū quemlibet ſeu cujuſlibet loci ignem eſſe calidum. Omnis igitur ignis eſt calidus. In eandem proſus ſententiam alibi quoque ex Averrois ſic ſcribit: Cum inductionem facimus ex materia neceſſaria (quæ inductio ποδείκνυται dicitur) nō enumeramus omnia ſingularia. Quia in paucis intellectus incipit conſpicari eſſentialem connexionem duorum terminorū (ſubjecti & prædicati,) Ideo neglecta reliquorum indi-

individuum enumeratione statim ex illis paucis colligit universale. Necessaria enim est illatio à prædicatione per se ad prædicationem De omni. Ideò in quibusdam est ita manifestus essentialis terminorum cōnexus, ut ex individuis admodum paucis, imò etiam fortasse ex uno colligatur universale. Quid. n. absurdi esset, si diceremus, cum primum sensus in uno aliquo individuo inspexit majus seu excessum Totius respectu suæ partis, cumq; obtulit intellectui, in eo uno intellectum statim notasse, totum & majus esse inter se essentialiter connexa, & illico talem inductionem fecisse: Hoc totum est sua parte majus. Et ita necesse est quodlibet aliud totum se habere ad suam partem. Omne igitur totum est sua parte majus. Vel si non ex uno, saltem ex paucis admodum factam esse hanc inductionem credendum est, & aliā quidem ex paucioribus, aliam verò ex pluribus, nullam tamen ex omnibus. In his verbis Zabarellæ videatur alicui aliquid inesse falsi. Alii enim logici communiter docent, & ratio hoc nobis persuadet, Inductionem imperfectam & vitiosam esse, cum ex uno vel paucis inducitur, id est, colligitur & infertur universale. Sententia igitur & verba Zabarellæ, & quidem præcipue hæc: *Ex individuis admodum paucis, imò fortasse etiam ex uno colligi posse universale,*

sunt ex antecedentibus & consequentibus, ne fallacia fiat cōjungendorum & distrahendorū, interpretanda. Ex uno scilicet non quatenus unum, seu non quā ut unum consideratur, sed quatenus intellectus in hoc uno notat totum. Ex uno, non propterea quod unum, sed propter prædicationem per se, ut ē qua inferatur prædictio κατὰ πάντας: ut si huic igni per se convenit vis comburendi stipulas, intellectus percipit quemlibet alium ignem ita se habere ad stipulas, & concludit: Ergo omnis ignis habet vim comburendi stipulas, ex paucis tamen potius quā ex uno, & ex multis potius quā ex paucis. Ita hīc nō est explicata omnium individuorum enumeratio nec vitiosa inductio. Ex paucis enim enumeratis colligitur universale in demonstrativa inductione, quia statim apparet prædicatum illis esse essentiale. Quod autem per se prædicatur, de omni prædicari intelligitur. Hinc perspicitur: Inductionem demonstrativam esse crypticam seu implicatam & contractam: sicut contrā Dialectica, id est, probabilis, est explicatio. Antequā progrediar ad alia, quia prædicationis κατὰ πάντας & καὶ αὐτὸ mentionem feci, utar hīc ἐπειροδῶ seu διεξόδῳ, hoc est, digressionē, quærens: An omnis propositio, Per se, sit etiam De omni. Videtur dicendum: Omnis propositio De omni

In demonstrativa inductione est cryptis quarundam defectiva vitii ex pers.

omni est per se. Sed non omnis Per se, est De
 omni. Hæc enim est per se. Hic ignis est ca-
 lidus, habet vim urendi. Cato est animal, est
 staturæ rectæ, est *μελαστικός*, est natus ad inve-
 stigationem veri, sed non est *κατὰ πάντος*. Sic:
 Hic interfectus interiit. Nam axioma *κατὰ*
πάντος Aristoteli est axioma affirmatum uni-
 versale. Revocari tamen seu reduci posse ta-
 les enunciationes singulares, quæ *καθ' αὐτὸ*
 sunt, ad *κατὰ πάντος*, & eatenus dici posse, O-
 mnem per se etiam esse De omni, quidam in-
 geniosi & docti viri existimant, quibus si ob-
 jicias: Propositionem *κατὰ πάντος* esse cujus
 prædicatum verum est de omni contento sub
 subjecto, & omni tempore. Sed sub Catone,
 sub hoc homine, sub hoc igne nihil conti-
 netur: quodd *ἄτομα* tantum subjiciantur: re-
 spondent: Intelligi etiam posse aliquid sub
 Catone, sub hoc interfecto, sub hoc igne, ut
 sunt: Cato cœnans, Cato ambulans, Cato dis-
 ferens, Cato puer, Cato senex, &c. Cato igi-
 tur est homo, sive sit puer, sive adolescens, sive
 vir, sive senex, sive cœnet, sive prandeat, sive
 stet, sive ambulet, sive vigilet, sive dormiat.
 Hic interfectus interiit, sive sepultus, sive
 non sepultus, sive pronus, sive supinus jacens,
 sive globo tormentario trajectus, sive gladio
 vulneratus.

An Enthymema, Inductio, & Exemplum specie differant à syllogismo?

Negatur ferè.

Aρχὴ οὐδέ τις est, quòd Aristoteles Inductionem & syllogismum duo argumentationum dialecticarum εἶδη seu genera facit: quòd dicit syllogismum esse λόγον, in quo quibusdam positis, nempe propositionibus &c. In Enthymemate autem una tantum propositio ponitur. Sed tu perpende hoc iudicium.

1. Enthymema est syllogismus, (scilicet truncatus) Zabarell. libr. de Method. cap. 3. Nam positorum unum occultatur. Inductio est Enthymema, cujus antecedens est pronunciatum copulatum, ut hic & ille & singulus alius homo est scientiæ capax. Consequens verò est simplex pronunciatum: ut: Ergo omnis homo est scientiæ capax. Assumptionem probant hæc Zabarellæ in Tabulis logic. pag. 69.

Inductio ita formabitur: Petrus & Socrates & Plato sunt bipedes. Ergo omnis homo est bipes. Hanc inductionem ad formam syllogismi redigimus addendo minorem propositionem notam. Supponitur enim hos sub homine contineri. Petrus & Socrates & Plato sunt bipedes. Petrus & Socrates & Plato sunt homines. Ergo omnis homo est bipes.

2. Exemplum (cùm particulare ignotum per aliud

Inductio Enthymemati-
ca seu En-
thymema

ἐπαγωγικόν,
id est, indu-
ctivum.

Syllogismus
Epagogicus
seu inducti-
vus integer.

aliud particulare, simile notum vel per plura ostendimus) nihil aliud est quàm Enthymema, voce Enthymematis generatim accepta, in quo argumentum ductum est ab exemplo speciali: ut: Thebanis contra finitimos bellum gerere fuit malum. Ergo & Atheniensibus contra finitimos bellum gerere malum erit. Enthymema autem ad syllogismum revocatur, quia differentia secundum perfectionem & imperfectionem accidentalis non variat speciem. Ergo & exemplū rectè ad syllogismū reducitur. Quærat hîc aliquis: Quomodo potest fieri transitus à singulari ad singulare? Cur sequitur: Abrahamus justificatus est fide. Ergo quoq; ego justificabor fide? Respond. Sequitur à pari, quia idem est modus justificationis omnium salvandorū, nec nos aliter in vitam æternam ingredimur, quàm patres ingressi sunt. Et potest fieri progressio à singulari ad singulare per universale, in quo hæc singularia continentur. Sed redeo ad Inductionem. Eam Aristoteles interdū distinguit à syllogismo, interdum dicit esse syllogismum. Illud quidem quia diversa via procedit, & ex diverso principio oritur syllogismus quàm inductio. Hoc verò quia non haberet necessitatem colligendi, nisi in syllogismum bonum converti seu traduci posset. Itaq; virtute syllogismus est. Sed hæc declaro: 1. Syllogismus

Syllogismus.

Inductio habet vim syllogismi.

logismus procedit ab universalis, ideoq; priori. Inductio à singularibus, ideoq; posterioribus. Syllogismo probo, corvum, idque genus alia longæva esse ex eo quod felle careat. Per inductionem vicissim probo, omnia felle carentia esse longæva ex eo quod corvus, cervus, Elephas, & reliqua particularia animalia quæcunq; felle carent, longæva sint. Itaq; rectè dicit Aristoteles: Inductionem esse velut syllogismum inversum. 2. Inductio oritur à sensu. Singularia enim sensu percipiuntur. Syllogismus à ratione: quia universalis tantum ratione percipiuntur. Sic autem inductionem in syllogismum primæ figuræ commutari docent. Cervus, corvus, Elephas, &c. sunt longæva. Omnia felle carentia sunt cervus, corvus, Elephas, &c. Ergo omnia felle carentia sunt longæva. (Major æquipollet huic: Omnia hæc animalia, corvus, cervus, Elephas, &c. sunt longæva.) Sed si putas hunc syllogismum esse tortuosum, potes convertere istā Inductionem in syllogismum tertiæ figuræ. Corvus, Elephas, cervus, &c. sunt longæva. Corvus, Elephas, cervus, &c. sunt animalia felle carentia. Ergo omnia animalia felle carentia sunt longæva. Conclusio hîc est universalis vi materiæ, ut alibi ostendi, quia assumptio constat è terminis retrò commeantibus seu reciprocis. Hujusmodi est hic syllogismus:

Homine

Quomodo
inductio mu-
tetur in syl-
logismum
Integrum.

Homo sentit: bestiae sentiunt. Homo & bestiae sunt animantia. Ergo omnia animantia sentiunt. Seu: Omnis & homo & bestia sentit. Omnis & homo & bestia est animal. Ergo omne animal sentit. Qui syllogismus integer est hujus Inductionis: Omnis homo sentit. Et omnis bestia sentit. Ergo omne animal sentit. Quod si syllogismi expleti Et in propositione mutes in Vel in assumptione, mollissimus ille erit in prima figura sic: Omnis & homo & bestia est essentia. Omne animal est homo vel bestia. Omne igitur animal est essentia.

L I.

An Enthymema sit syllogismus?

Affirmatur.

ENTHYMEMA syllogismum imperfectum esse, nemo unquam, quod quidem ego sciam, in controversiam vocavit: Sed an syllogismus dici possit, quaeritur. Ut enim sequitur: Justitia nostra imperfecta est. Ergo justitia est: Ita videatur sequi hoc: Enthymema est syllogismus imperfectus. Ergo est syllogismus. Sed contra: ut non sequitur: Embryo est imperfectus homo. Ergo Embryo est homo: Ita non videatur sequi: Enthymema est syllogismus ἀτελής. Ergo est syllogismus. Priorem ego approbo sententiam: Quia
ut in

ut in Justitia nostra, sic & in Enthymemate imperfectio quæ est, ea accidentalis est: quæ non mutat seu tollit speciem. Accidētalis autem Enthymematis imperfectio est in *κρύψις*, seu occultatione alicujus enunciationis. In Embryone verò est imperfectio substantialis, quæ integritatē rei seu speciei non admittit: qualis & est in dimidiato numo & homine sine animo. Non igitur sequitur: Est dimidiatus Joachimicus numus. Ergo est Joachimicus numus. Cato sine animo est homo mortuus vel imperfectus. Ergo est homo. Ex antecedente enim potius sequitur non esse hominem, non esse Joachimicum numum. Quia adjecto mortuus inest repugnantia, quæ totam hominis naturam perimit, relicto solo hominis nomine æquivoco & externa figura. Adjectum verò, Imperfectus, propriæ significationi Hominis officit: Sicut & adjectus Dimidiatus est terminus imminuens, seu de significatione & quantitate Joachimici numi detrahens. Sic non sequitur: Logica Aristoteli in Rhetor. est scientia rationalis. Ergo logica est scientia voce scientiæ specialiter accepta. Adjecto enim Rationalis inest contrarietas, quæ scientiæ speciatim dictæ naturam tollit, facitq; ut solum nomen scientiæ æquivocum remaneat, authore Zabarella libr. de Natur. logic. Hic nota in trans-
cursu,

cursu. Ab est tertii, quod vocant, adjecti, ad
 est secundi adjecti, valere consecutionē, cū
 accidens (sive positivum sive privativum non
 tollens totam essentiam & naturam rei) de
 subjecto prædicatur. Exempli causa: Valet: Positiva po-
nunt formā
aliquam.
Privativa for-
mā abentiā
significant.
 Homo est candidus. Ergo homo est. Homo
 est peccator. Ergo homo est. Peccatum enim
 etsi est privatio quædam: tamen hominis for-
 mam non tollit. Non valet: Est *φαινόμενον* ὄν,
 apparens. Ergo est ὄν. Materia prima est
 τοῦ δὲ π τῶ φαίνεσθαι. Ergo est τὸ δὲ π. Est apparens
 sapientia. Ergo est sapientia. Est apparens vel
 vitiosus syllogismus. Ergo est syllogismus. Est
 solæcum τῶ φαίνεσθαι, seu solæcophanes, id
 est apparēs solæcismus. Ergo est solæcismus.
 Est homo pictus. Ergo est homo. Sed redeo
 ad propositam quæstionem: Ut non valet:
 Qui mancus est vel mutilus, imperfectus
 homo est. Ergo non est homo. Sed valet: Er-
 go non est totus seu integer homo. Sic non
 valet: Enthymema est imperfectus syllogi-
 smus. Ergo nō est syllogismus: Sed: Ergo non
 est integer syllogismus. At vitiosa, inquis, est Object.
 distributio, cū est imperfecta, id est, cū
 aliqua pars deest. Cur igitur non est vitiosum
 Enthymema, cū in eo desit propositio ali-
 qua? Seu: cur non est vitiosus syllogismus, qui
 aliqua sui parte est truncatus? Respon. Quia Solutio.
 illic pars deest simpliciter cognitionis & in-
 ventionis

ventionis defectu. Hic verò κατὰ π (secundum quid) contractione διαβολας, ratiocinationis, iudicii, id est, pars, quæ reticetur, non deest menti, sed in ea retinetur, ἐν θυμῷ κρυπταται, tantum in animo occultatur. Præteriens quasi hic quæras: Cur pictus homo vocetur homo, & omnino imagines iisdem nominibus appellari soleant, quibus ea, quorum sunt imagines. Respondetur: Quia ejusdem generis pleraque sunt, quæ figuram eandem participant.

LII.

An semper sit rejicienda consecutio in syllogismo vitioso?

QUIDAM semper negant consequentiam, etiam cum consequentia est bona, & vitium tantum est in materia: ut: Scrutator cordium est adorandus. Angeli sunt scrutatores cordium. Ergo Angeli sunt adorandi. Sed communior sententia statuit consequentiam bonam non esse negandam, & tum esse reprehendendam consecutionem, cum ἀσυνλογισία, id est, forma syllogismi mala est, id est, cum violata est lex aliqua formæ, seu dispositionis syllogisticæ: quæ quidem lex seu regula recitanda est (ut: Rejicio consecutionem: Quia ex puris negatis nihil sequitur:) Cum autem

autem error est in materia seu propositionibus, tum obscura esse perspicue explicanda, ambigua distinguenda, & falsa neganda. Sed objicis: Illi distinguunt inter consequentiam materiale[m], quæ vi materiæ concludit, & formalem, quæ vi formæ: & cum consequentia formalis est bona, si vitium sit in materia, negant consequentiam materiale[m]. Resp. Ita est; sed ista distinctio aliis minùs necessaria videtur: quòd implicet potius quàm explicet. Fonseca quidem cum Scholasticis, eamq[ue] tradit (vide librum 6. Instit. ejus Dial.) sed addit: *Materialis consequentia minùs propriè dicitur bona & apta.* Ergo & impropriè dicitur vitiosa ac inepta. Quare hic: Animal sentit, Cælum est animal, Ergo cælum sentit, bona forma argumentationis fuerit in vitiosa materia. Meminerunt hic studiosi pronuntiationi Philosophi. In usu verborum sequenda est vulgi consuetudo: ut in sententia, de rebus ferenda, judicium sapientum. Et illius: Cum de re convenit, non est digladiandum de verbis.

LIII.

Cur aliquando in tertia figura universaliter, in media ex puris agentibus, in prima, etsi assumptio sit negata, concludatur?

LIBRO 2. prior. cap. 22. docetur, nonnunquam universalem conclusionem in tertia figura colligi, de quo paulò antè monui, quaritur ratio. Ratio est: quia tunc syllogismus, potestate est in prima figura propter conversionem assumptionis: ut: Omnes verè credentes servantur. Omnes verè credentes apprehendunt merita Christi & misericordiam Dei. Ergo omnes apprehendentes merita Christi & misericordiam Dei, servantur. (Pro signo: Omnes licet & ubiq; ponere voculam Soli.) Id est in prima figura conversione assumptionis simpliciter facta: Omnes verè credentes servantur. Omnes qui apprehendunt merita Christi & misericordiā Dei verè credunt. Ergo omnes apprehendentes merita Christi & misericordiam Dei servantur. Tales igitur syllogismi propter æquipollentiam & conversionem rationem consequentiæ ex prima figura accipiunt. Sic cum in prima figura minor ponitur negata, quod fieri potest, cum major est exclusiva vel recte proca, videtur ratio consequentiæ manare secunda figura: ut: Tantum homo est animal rationis particeps. Asinus non est homo. Animal igitur non est animal rationis compos. Id est in secunda figura. Omne animal rationis compos est homo. Asinus nō est homo. Ergo asinus nō est rationis compos. Omne animal rationis

rationis particeps est homo. Asinus non est animal rationis particeps. Ergo asinus non est homo. Id est in secunda figura. Omnis homo est animal rationis particeps. Asinus non est animal rationis particeps. Ergo asinus non est homo. Tantum in cœtu vocatorum sunt electi. Mahometistæ non sunt in cœtu vocatorum. Ergo Mahometistæ non sunt electi. Id est in secunda figura modo Camestres. Omnes Electi sunt in cœtu vocatorum. At Mahometistæ non sunt in eo cœtu. Ergo. Sic cum in secunda figura sunt syllogismi affirmati, (quorum exempla etiam in posterioribus analyticis Aristotelis & alibi occurrunt) quod fieri potest, cum major propositio est reciproca, seu terminis constat reciprocis, ratio consequentiæ fluit ex prima figura, & concluditur vi conversionis propositionis majoris: ut: Omnes qui servantur, insiti sunt Christo. Regenerati insiti sunt Christo. Ergo regenerati servantur. Id est in prima figura. Omnes qui insiti sunt Christo servantur. Regenerati insiti sunt Christo. Ergo. vide interpretes Aristotelis ad cap. 9. text. 92. lib. 1. poster. Analyt. Sic ex conversione definitionis cum definito sequitur: *Quantitas est Ens per se extensum. Numerus est Ens per se extensum. Ergo numerus est quantitas. Hic major huicæquivaler. Ens per se extensum est quantitas. Ex his*

Syllogismus primæ figuræ, quia terminus majoris propositionis conversione ad primam actum vocatur.

L

respon-

responderi potest 1. de syllogismo Aristotelis libr. 21. post. analyt. cap. 6. qui in secunda figura ex puris agentibus colligit. Quæ per se sunt, illa necessaria sunt. Principia demonstrationis necessaria sunt. Ergo principia demonstrationis sunt per se. Assumpt. primo loco ponitur ibi: *Si itaq; demonstrativa.* Major secundo ibi: *Quæ verò per se.* Conclusio ibi: *Manifestum.* Bonus hic est syllogismus vi conversionis propositionis, ut sit hic: Quæ necessaria sunt per se sunt. Principia demonstrationis necessaria sunt. Ergo. Sed quia nō omnia necessaria sunt per se, (ut: Omnis corvus niger est, necessaria est, sed non per se) seu, quia non est reciproca, Quæ per se sunt, illa necessaria sunt, ideo alii sic volunt colligere Aristotelem hoc loco: Quæ per se sunt necessaria sunt. Propositiones demonstrationis sunt per se. Necessariæ igitur. Verū alii respondent, hanc enunciationem, Quæ per se sunt, necessaria sunt, esse hīc reciprocam, quod hīc Aristoteles per necessarium intelligat necessarium summè seu simpliciter, non secundum quid, id est, necessarium ab omni contingentia expurgatum. His ego assentior, qui contextus planissimè syllog. secundæ figuræ affirmatum ostendit seu exhibet. Idem judicium esto de hoc: Messias promissus restituet cæcis vīlum, surdis auditum, (id est, Is qui restituet

Syll proprius
ex sacris, in
quo propo-

restituet cæcis visum, surdis auditum, est Messias promissus.) Jesus Nazarenus restituit cæcis visum, surdis auditum. Ergo Jesus Nazarenus est Messias promissus. Secundo iudicium fieri potest ex superioribus, de hoc syllogismo Aristotelis capite eodem: Qui non habet λόγον, id est, syllogismum ἢ δότι, siue causam conclusionis continentem, is non est sciens. Qui conclusionem necessariam per medium contingens, seu non necessarium novit, is non habet talem λόγον seu syllogismum. Ergo is non est sciens. Hic, inquis, syllogismus est primæ figuræ ex puris negatis: Sed concludit vi conversionis majoris propositionis in secunda figura. Qui sciens est, is habet syllogismum ἢ δότι. Qui conclusionem necessariam per medium non necessarium novit, is non habet syllogismum ἢ δότι. Ergo. Vel inde concludit, quod propositiones habendæ seu accipiendæ sint pro affirmatis infinitis: ut: Qui non habet λόγον ἢ δότι, is est non sciens. Qui conclusionem necessariam per medium non necessarium novit, is est ex iis, qui non habent talem λόγον. Ergo.

LIIII.

An syllogismus 1. & 2. fig. proprius sit σιδή-

εῖςυλον?

Negatur.

L 1

SUNT

SUNT, qui syllogismum in prima & secunda da figura singularem vocent *σινεχολον* (ein Ensernholtz.) Ergo *σινεχολον* erit. Ea persona & nō alia, in qua à vertice ad calcem usq; testimonia illa & signa, quibus per Prophetas cœlestis Pater redemptorē voluit insignire, quod toti fieret mundo conspicuus, est promissus & exhibitus Messias seu sacerdos & rex æternus, qui habeat mandatū pro nobis sacrificandi unā cum intercessione, & renovandi nos per Spiritum suum ad regnum cœleste. Jesus Nazarenus est ea persona, &c. Ergo Jesus Nazarenus est promissus & exhibitus Messias seu sacerdos & rex æternus, &c. 2. Messias debuit baptizare Spiritu sancto & igni. Johannes non baptizavit Spiritu sancto & igni. Johannes igitur non est Messias. Verū obijcitur: Sensus duo singularia absque medio discernit. Ergo non est hic opus syllogismo. Respondeo: antecedens non est perpetuum. Cū enim sensui non sunt nota individua, fieri potest, ut sensus unum individuum pro altero apprehendat, & ita fallatur. Idcirco ratio succurrit sensui. Quid? quod cū non omnia individua sint sensui præsentia, talia sensus apprehendere non potest, idcoq; nec ea discernere. Ad discretionem igitur hic medio opus est: ut hodiè quæritur: Judas autor Epistolæ Canonicae, an sit Judas Iscariotes.

cariores. Non subjectus est nunc sensibus Judas. Quæstio igitur propria medio concludatur necesse est ex historia desumpto. 3. Judas Iscariotes non docuit Evangelium post resurrectionem Christi. Judas autor Epistolæ Canonice docuit Evangelium post Christi resurrectionem. Ergo Judas autor illius Epistolæ nō est Judas Iscariotes. Sed addo plura exempla. 4. Paradisus, in qua latro alter cum Christo est, est patria beatorum. Cœlum summum, immobile, supramundanum est Paradisus illa. Ergo Paradisus illa est patria beatorum. 5. 'Ο υἱος est verus Deus, id est, ejusdem essentiae cum Patre. Filius Dei unigenitus est υἱος. Ergo Filius Dei unigenitus est verus Deus.

LV.

An sint syllogismi copulativi?

Negatur.

HYPOTHESIS syllogistica est vel connexa vel disjuncta: copulata nulla est. Itaque non est hic syllogismus copulativus, sed conditionalis seu connexus. Si hæc tota vera est: Et politicus ordo in societate humana Dei beneficium est, & ab eo conservatur, & accedunt in imperiis multæ confusiones & vitia quæ non oriuntur a Deo, ut blasphemix & tyrannides: necesse est partes veras esse.

Sed hæc tota vera est. Verum igitur est blasphemias & tyrannides, quæ sunt imperiorum confusiones, & vitia nequaquam oriri à Deo. Sed obijci potest hic negatus, id est, ubi à positione unius partis ad destructionem reliquæ copulati enunciati negantis proceditur: Cleon non multa simul, & eadem rectè facit. Sed facit simul multa. Ergo non facit eadem rectè. Item iste: Non & dies & nox est. At dies est. Ergo nox non est. Respon. Quod in artibus potest commodè fieri per pauca, non debet fieri per plura, ut natura non multiplicat entia sine necessitate. Sic etiam logica vera & legitima non multiplicat formas hypotheticorum syllogismorum citra necessitatē. Itaque revocat tales copulatos negantes syllogismos ad connexos vel disjunctos. Sententia enim est: Si Cleon simul facit multa, non facit rectè. Sed facit simul multa. Ergo non facit eadem rectè. Sic: Non sunt Dii, & non significant. At Dii sunt. Ergo significant futura. Id est: cum sit Deus, certè edit providentiæ testimonia. Aut dies aut nox est. At dies est. Ergo non est nox.

LVI.

*An quartus terminus semper faciat à se non
quippiam?*

Negatur, si accurata adhibeatur consideratio
& analysis legitima,

INTI

INTERDUM vel assumptio amplificatur, vel amplificatio ponitur loco assumptionis & minus comprehendit. Tunc amplificatio habet quartum terminum, ut: 1. Quò radii acutiorem angulum constituunt, eò majorem calorem gignunt. Hic radii non modò acutissimum angulum efformant, sed etiam uniuntur. Ergo maximus hic gignitur calor. Hic assumitur quidem id ipsum quod erat propositum, sed aliquid præterea amplius. 2. Cic. 1. Catilinaria: Si te parentes tui timerent & odissent, ita ut nulla ratione eos posses placare, ab eorum oculis aliquò cōcederes. Nunc te patria (quæ communis est omnium nostrum parens) odit ac metuit. *Assumptio recta erat. At te parentes timent. Hic minus comprehenditur in assumpto eo quod majus est. At te patria timet.* Ergo à patriæ oculis aliquò concedes. Sed quid videtur tibi de hoc connexo? Si mihi bona fortunæ largitus esses, me tibi plurimum debere faterer. Nunc verò virtutem & sapientiam, quæ sunt omnibus opibus potiores, mihi tribuisti. Quantò igitur magis tibi sum obstrictus? Puto, hîc principalem syllogismum pro syllogismo crypticè esse complicatum, seu esse Enthymema in quo deest propositio, cuius loco adhibita est probatio hujus (intelligè propositionis omissæ.) Syllogismus integer simplex est: Qui nobis virtutē & sapien-

tiam tribuunt, iis maximè sumus obstricti. Tu mihi virtutem & sapientiam tribuisti. Ergo maximè sum tibi obstrictus. Propositio approbatur sic Minori: Si mihi bona fortuna largitus esses, plurimum me tibi debere faterer. Idem iudicium esse potest de priore syllog. ex Catilinaria prima: eadem fieri ejus potest analysis.

LVII.

Commonesactio de Anagoge & analysi syllogismorum exemplis declarata.

ANALYSIS & reductionē terminorum syllogisticorum ad alias voces *ἰσοδυναμίας*, id est, æquipollentes & phrases clariiores necessariam esse, & ex collocatione vocum grammatica non semper esse de termino subjecto aut prædicato pronuntiandum & judicandum, nisi sæpè falli velimus, res ipsa ostendit. Planum id faciam exemplis. Primus Aristoteles libr. 1. prior. analyt. cap. 35. sic ratiocinatur: *Occasio non est tempus opportunum: quoniam Deo est occasio: non autem est ei tempus opportunum: quia nihil est Deo utile.* Syllogismus rectus hic est: Deo non est tempus opportunum. Deo est occasio. Ergo occasio non est tempus opportunum. Quidam doctissimus vir iudicat hunc syllogismum esse tertiæ figuræ. Et ita videtur ex antecessione termini Deo.

Deo, ut medii in utraq; præmissarum. Sed re-
vera syllogismus est secundæ figuræ hic. Pro-
pos. Tempus opportunum non cōvenit Deo.
Prosyllogismus propositionis. Quia nihil Deo est
utile. *Assumpt.* At occasio convenit Deo. *Com-
plexio.* Ergo occasio non est tempus oppor-
tunum. Hic autem est in tertia figura: Dei oc-
casio non est tempus opportunum. Dei oc-
casio est occasio. Ergo quædam occasio non
est tempus opportunum. Item hic: Deus non
habet tempus opportunum. Deus autem ha-
bet occasionem. Ergo aliquis habens occa-
sionem non habet tempus opportunum. Po-
test etiam propositum exemplum sic resolvi:
Si Deo est occasio, non autem tempus op-
portunum, occasio non est tempus oppor-
tunum. Deo est occasio, non autem tempus op-
portunum. Ergo occasio non est tempus op-
portunum: sicut hoc: Jurisprudencia non est
Theologia: quoniam Donellus professus est
Jurisprudenciam, sed non professus est Theo-
logiam, ita resolvi potest: Si Donellus pro-
fessus est Jurisprudenciam, non verò Theo-
logiam, Jurisprudencia non est Theologia.
Sed Donellus professus est Jurisprudenciam,
non verò Theologiam. Ergo Jurisprudencia
non est Theologia. Secundò: Vulgò putatur
syllogismus esse ad tertiam figuram congru-
ens. Deus est Deus vivorum. Deus est Deus

Abrahami. Ergo Abrahamus vivit. Sed mutatio terminorum manente eodem sensu ostendit esse primæ figuræ. Nec tertiæ figuræ esse potest, quia Deus non est medium concludēdi. Falsum enim, Abrahamus vivit, quia Abrahamus est Deus. At hoc verum est: Abrahamus vivit, quia Deus ejus Deus est. Nūc *Modus Darii.* fiat syllogismus. Ii quorum Deus est Deus, id est, qui Deum pro Patre habent, vivunt. Abrahamus est unus ex iis quorum Deus est Deus. Ergo Abrahamus vivit. Seu: Quorumcunq; Deum se Deus profitetur, ii vivunt. Abrahami Deum Deus se profitetur. Ergo Abrahamus vivit. Huic æquivalet iste secundæ figuræ: Nemo mortuus habet Deum. Abrahamus habet Deum. Ergo Abrahamus non est mortuus. Melanchthonem interim quæ tertiæ figuræ antè dictum syllogismum ascripsit, humaniter & *ἐπιεικῶς* excuso: quòd per multiplices occupationes & curas non licuerit ei omnia limare aut sub incudem revocare: ceteroquin magnifacio, quæ ab eo tanquam è tenebris profundissimis multorum inextricabilium labyrinthorum, argutiarum, præstigiarum, nugarum, sordium & quisquiliarum scholasticarum, eruta, benè & piè repurgata & illustrata sunt. Modestè notare in hoc viro, quod non satis ipsi meditatum & judicatum fuit, non est sexagenarium, quod

ajunt, de ponte de jicere. At inquis: Syllogismus hic tertiæ figuræ est. Qui Deum pro Patre habent, illi vivunt. Qui Deum pro Patre habent, sunt Abraham, Isaac, & Jacob. Ergo Abraham, Isaac, & Jacob vivunt. Resp. Concedo, sed ratiocinationem hanc esse tortuosam, quis non videt? Assumptio enim, quæ particularis est, est *παρὰ φύσιν*, non naturalis, accidentalis, indirecta, cum in ea singularia de diverso prædicentur.

Tertiò 4. Physic. Aristotelis contextu 49, quædã secta sic argutatur: In sphaera universi cuncta sunt. In tempore cuncta sunt. Tempus igitur universi sphaera est. Hic rectè respondetur: Non valere hanc argutæ iunculam, quòd constructa sit ex utraque agente in secunda figura. Etsi enim videatur esse tertiæ figuræ, ex eo, quòd vel grammaticus ordo sit hic: Cuncta sunt in sphaera mundi: Cuncta sunt in tempore: vel in voce Cuncta intelligatur medium utrobiq; seu in utraque præmissa antecedens: Tamen re ipsa est secunda figuræ. Sententia enim est: Sphaera universi cuncta continet. Tempus cuncta continet. Ergo tempus est sphaera universi seu mundi: quod falsum.

Quartò: Non una est vis salubrium & insalubrium. Salubria & insalubria sunt contraria. Ergo contrariorum nō est eadem seu una

vis. Syllogismus hic est tertiæ figuræ. Habet enim hanc dispositionem & sententiam: Salubria & insalubria non habent unam vim. Salubria & insalubria sunt contraria. Ergo contraria non habent unam vim.

Quintò: Aristoteles 4. Phys. cap. II. contextu 102. sic colligit, utens his verbis, & hæc eorum collocatione. Plus & minus numero judicamus; Motum verò majorem & minorem tempore. Tempus itaq; numerus aliquis est. Syllogismus hic, inquit Fortunatus Crellius, in tertia est figura. Plus & minus judicatur numero. Plus & minus judicatur tempore. Tempus igitur aliquis numerus est. Sed fallitur (sit verbo venia & pax) Crellius: Si enim syllogismus hic esset in figura tertia conclusus, hæc esset cōclusio: Ergo aliquid quod judicatur tempore est plus & minus. Est autem in secunda figura, sed affirmatus. Non igitur vi syllogisticæ consecutionis, sed materiæ concludit. Ac reducitur ad primam figuram sic majore conversa simpliciter. Id quod aliquod plus & minus discernitur aliquis numerus est, Tempore aliquod plus & minus, quod in motu locū habet, discernitur. Tempus igitur quidam numerus est: motionis scilicet.

Sextò: Homo est capax omnium disciplinarum. Geometria est disciplina. Ergo homo

est capax Geometriæ. Syllogismus est 1. fig. in modo Darii. Nam propositionis subiectum est disciplina: reliqua tenent locum prædicatori. Sententia enim est: Omnis disciplina potest percipi ab homine. Conclusionis subiectum est Geometria: reliqua sunt prædicatum. Sententia enim est: Geometria potest percipi ab homine.

Septimò: Accipiaturs aliud exemplū. Deus est autor peccati. Deus est autor conjugii. Ergo conjugalis vita non est peccatum. Incautior & imperitior, qui tantum aspicit antecessionem unius ejuldemque vocis in utraq; præmissarum, non considerato medio, putat hunc esse syllogismum tertiæ figuræ. Sed inspecta sententiaprehenditur esse 2. figuræ sic: Peccatum non est à Deo. Conjugium est à Deo. Ergo conjugalis vita non est peccatum. Vides quàm necessaria sit aliquando conversio & permutatio enumerationū in æquipollentes. Vides non inhærendum exteriori superfici ei aut cortici literæ seu verborum, sed ad interiorem *διάνοιαν* & ipsum succum aspirandum esse. Ecquodnam verò de his exemplis iudicium tuum est? Israëlitz in desertis vagantes tentarunt Deum, Num. 21. Israëlitz in desertis tentarunt Christum, 1. Cor. 10. Ergo Christus est Deus. Ecclesia verū Deum invocatur. Ecclesia invocatur Christum. Ergo Chri-

Christus est verus Deus. Christiani baptissantur in nomine Dei. Christiani baptissantur in nomine Spiritus sancti. Ergo Spiritus sanctus est Deus. Respondeo: Syllogismi hi sunt, quod ad sententiam attinet, in prima figura. Propositiones enim Majores habent vim exclusivarum. Ecclesia invocatur verum Deum, scilicet solum. Christiani baptissantur in nomine unius Dei. Analysis igitur hæc est: Quicquid invocatur ab Ecclesia, est verus Deus. Christus invocatur ab Ecclesia. Ergo Christus est verus Deus. Is in cuius nomine baptissantur Christiani, est Deus. In Spiritus sancti nomine baptissantur Christiani. Ergo Spiritus sanctus est Deus. Huc pertinet & hoc exemplum: Ananias mentitus est Deo. Ananias mentitus est Spiritui sancto. Ergo Spiritus sanctus est Deus. Id est: Is, cui mentitur Ananias, est Deus. Spiritus sanctus est is, cui mentitur Ananias. Ergo Spiritus sanctus est Deus. Major excludit homines. Ananias mentitus est Deo, non hominibus. Hinc intelligi potest, cur non valeat consecutio: Ecclesia invocatur Patrem Domini nostri Jesu Christi. Ecclesia invocatur Dominum nostrum Jesum Christum. Ergo Dominus noster Jesus Christus est Deus Pater. Scilicet major non æquivallet huic exclusivæ: Solus Pater Domini nostri Jesu Christi invocatur ab Ecclesia. An-
 quis

inquis: cum hæc, Christiani baptissantur in nomine Trinitatis, nihil aliud enūciat quàm hoc: Christiani baptissantur tantum in Trinitatis nomine? cur est *ἐνακολεδία* in sequenti exemplo: Christiani baptissantur in nomine Sacrosanctæ Trinitatis. Christiani baptissantur in nomine Christi. Ergo Christus est sacrosancta Trinitas. Respon. Quia non rectè subsumitur. Nam Christus in Trinitate includitur, ideoq; propositionem maiorem ingreditur. Hæc itaq; debebat esse assumptio: Christiani baptissantur in nomine Patris, Filii, & Spiritus sancti. Hinc rectè infertur conclusio: Ergo Pater, Filius, & Spiritus sanctus est sacrosancta Trias.

LVIII.

Antales syllogismi: Omnis homo & bestia sentit. Omne animal est homo vel bestia. Ergo omne animal sentit: sint vitiosi propter mutationem particula Et in Vel?

Negatur.

VERRISSIMÈ præcipitur: Sæpè æquipollentiam enunciatorum esse attendendam: Enunciationem interdum esse commutandam æquivalente. Et Dialectici esse potius sententiam spectare quàm voculas vocalis annumerare. Id exemplo ostendam illustri. Sic arguat aliquis: Omnis homo & be-

Logicus non tam verba quàm sententiam spectat.

In i. fig.

ria

Object.

stia sentit. Omne animal est homo vel bestia.
Ergo omne animal sentit. Hic quidem verè
concluditur: sed putaverit aliquis præmissis
inesse quatuor terminos. Non enim unus ter-

Solutio.

minus videtur: Homo & bestia: &: Homo
vel bestia. Hoc autem negandum est. Major
enim æquipollet isti. Quicquid est homo vel
bestia sentit. Nec unica ratio cinatio quatuor
terminos admittere potest. Ita hic: Omnis
homo & bestia sentit: Nullus lapis sentit: Er-
go nullus lapis est homo vel bestia: iterū ma-
ior æquipollet huic: Quicquid est homo vel
bestia sentit: Itaq; nō concluditur: Ergo nul-
lus lapis est homo & bestia: sed particula co-
pulative mutatur in disjunctivam. Deniq; ibi:

In 2. fig.

Omne animal sentit: Omne animal est bestia
vel homo. Ergo omnis bestia & homo sentit:
conclusio æquipollet huic: Ergo quicquid
est bestia vel homo, sentit. Nec verè conclu-
deretur: Ergo omnis bestia vel homo sentit
id est: hæc disjunctio falsa est, ut contra co-
pulario: Omnis homo & bestia sentit: vera
est. In sequente exemplo assumptionis: Et
in conclusione à Talæo est mutatum in
Ve. Omne animal est essentia. Omnis & ho-
mo & bestia est animal. Omnis igitur homo
bestiæve est essentia. Sed positum ibi est in
conclusionem Ve pro Et *ἀνὸς* seu improprie

LIX.

An hic discursus: Luna est stella: Variæ autem mutationes efficiuntur lunæ motu & lumine: Ergo stella habent aliquas effectiones: habent quatuor terminos?

Negatur.

Sic arguit Physicus: Luna est stella. Variæ autem mutationes humorum in corporibus animantium, & aliarum rerum humidarum efficiuntur lunæ motu & lumine. Ergo stellæ aliquas habent effectiones in corporibus animalium, & aliarum rerum. Dico hanc *διάνοιαν* esse bonam in tertia figura, constantem tribus terminis, etsi, si superficietenus eum inspicias, videatur tibi esse primæ figuræ, vel etiam *ἀπυλλόγιστος*, nempe quatuor terminorum. Hic enim syllogismus est, non alius: Lunæ motu & lumine efficiuntur mutationes humorum in corporibus, &c. id est, Luna motu & lumine efficit mutationes. Luna est stella. Ergo stellæ motu & lumine efficiunt mutationes, seu habent aliquas effectiones. Syllogismus igitur de quo quæritur habet *κρίψιν* quandam, est partibus inversus. Assumptio enim primo loco posita est, & in propositione maiore luna subjectum est, reliqua omnia sunt prædicatum. Quæri etiam de hoc potest syllogismo: Hominis substantia est bona. Cato est homo. Ergo Catonis

M

substan-

substantia est bona. Hic, ais, quatuor termini sunt, Hominis substantia, Bonum, Homo, Cato. Erramen syllog. bonus est. Respon. Imò syllogismus hic tantum tres habet terminos. In propos. enim majore subjectum est Homo: substantia bona est prædicatum. Sententia enim est: Quicumque est homo, ejus substantia bona est. Itaq; syllogismus propositus idem prorsus est cum hoc: Homo, quâ substantia, bonus est. Cato homo est. Ergo Cato, quâ substantia, bonus est.

LX.

An syllogismi sint: Dies est. Ergo Sol ortus est. Hic delirat. Igitur cerebrum ejus est affectum?

SUNT, qui tales consecutiones necessarias consecutaria vocari velint, nō syllogismos; quod in iis duo posita non sint ante consequens. In syllogismo autem duo ante hoc ponantur. Alii volunt rectè dici syllogismos vel hypotheticos vel categoricos, sed Enthymematicos, id est, imperfectos seu abbreviatos, quod integri & perfecti hi sint: Si dies est, Sol ortus est. Sed dies est. Ergo Sol ortus est. Quicumq; delirat ejus cerebrum est affectum. Hic delirat. Ergo cerebrum hujus est affectum. Neq; verò sequi videtur: Hæc collectio est necessaria simpliciter, id est, propter materiam. Ergo non est syllogistica. (Solutio.)

Iutio.) Syllogismi enim necessitas est duplex, simplex, & ex hypothesi, & aliquando syllogismus est necessarius necessitate ex hypothesi seu consecutionis tantum: ut cum forma (id est, figura & modus) legitima tantum est, materia verò non est necessaria, sed contingens: Interdum est necessarius & simplici seu a materia, & consecutionis seu ex hypothesi necessitate. Nec ob stare quicquam videtur, quòd in syllogismo consequens, nisi duobus positis, nullum esse potest. Nam & in illationibus Enthymematicis ante consequens duo sunt posita *κατὰ τὴν ἐπὶ ὁνομασίαν* (secundum intellectionem:) id est, cum sic colligo: Habet lac: Ergo peperit, aut est prægna. Consequens præcedunt duæ præmissæ, etsi altera occultetur in mente reposita. Inquis: Syllogismus non est, ubi medium non ponitur bis in præmissis. Hic, dies est: Ergo Sol ortus est: medium non ponitur bis in præmissis. Ergo non est syllogismus. Resp. Concedo totum de syllogismo perfecto.

Vbi ad est forma syllogistica, ibi est syllogismus.

a) Hæc etiam consequentis necessitas vocatur.

LXI.

An concludi possit falsum, si neg₃ in materia neg₃ in forma sit vitium?

Negatur.

Unico in nulla uspiam doctrina seu disciplina concludi falsum posse, si nec in materia

ria nec in forma vitium insit. Adeò communis instrumentum est syllogistica. Itaque non facio cum quodam illustri Theologo, qui hunc syllogismum in Theologia bonum esse negat. Quicquid factum est caro seu homo, est creatura. Filius Dei factus est caro seu homo. Ergo Filius Dei est factus creatura. Abest enim hic syllogismus à vitio materiæ & formæ. Quod ad formam attinet, est in prima figura in modo Darii. Quod ad materiam, legimus apud Damascenum: Christus est creatus & increatus. Apud Augustinum: Voluit esse creatura qui est creator. Apud Hieronymum: Nos proclamamus non esse periculum dicere Christum esse creaturam (intellige secundum carnem, & quidem non meram creaturam.) Et in iudicio Doctoris Theolog. Johannis Brentii contra Suengfeldii libellos de Gloria Christi: Si Christus adhuc verè homo est, ut manifestè confirmat Suengfeldius, certè quod ad substantiam attinet, verè adhuc est creatura. Homo enim creatura est & manet perpetuò, quàm diu homo est. Syllogismus hic Brentii est partim partibus multiplicatus: partim partium traiectione inversus. Directus & manifestus sic est. Homo quod homo, est creatura. Christus verè est homo, ne quidem ipso Suengfeldio negante: Ergo Christus, quia homo, vera est creatura. Aliud est

est autem dicere, Christum esse merā seu puram putam creaturam: (non etiam naturalem & germanum Dei filium.) Hoc enim falsum est, & Arianum quidem. Sed de his non libet plura, ne videar alicui *ἐκτοπιζέειν*. Inquis: Hic præmissæ sunt veræ, forma bona, & tamen conclusio est falsa: Essentia divina est Pater. Filius est essentia divina. Ergo Filius est Pater. Respondeo: Nego maiorem esse simpliciter veram. Non enim omnis essentia divina est Pater: id est: non omne quod est essentia divina est Pater: non tota essentia divina est Pater, sed essentia prædicatur de tribus personis, secundum prius & posterius originis. Itaq; quælibet persona divina verissimè est essentia divina, & tamen non est Pater.

LXII.

Miscell. exemplorum solutionem vel evolutionem requirentium.

MULTA disputari possunt de syllogismis mixtis ex enunciatis puris, & modificatis, ex Aristotelis interpretum placitis: Verum quid juvat in nugis argutos nectere nodos? Istis igitur missis rem studiosis utiliorem facturum videor, si exempla quædam ratiocinationum pressius examinem, quæ vel ab amissi seu via logica deflectunt, vel resolutione & evolutione indigent.

Primum est: Inferna absunt à cœlo. Anima divitis Epulonis (de quo est apud Evangelistam) est in infernis. Ergo anima divitis Epulonis abest à cœlo. Hic dicat aliquis: Syllogismus hic bonus est, & tamen habet quatuor terminos, Inferna, Abesse à cœlo, Anima divitis Epulonis, Esse in infernis.

Respondetur dupliciter: Vel: Hic syllogismus est vitiosus propter medii *διτλότητα*, id est, duplicitatem. Quod autem veram sententiam concludit, sit non vi formæ, sed materiæ. Vel: Tribus illis enunciatis seu sententiis *ποτὴν* Syllogismi duo continentur, quorum unus est principalis, alter prosyllogismus. Principalis est hic connexus: Si Anima divitis Epulonis est in infernis, abest à cœlo. Sed anima divitis Epulonis est in infernis. Ergo abest à cœlo.

Ratio connexi: Quia Inferna absunt à cœlo, concluditur hoc prosyllogismo.

Si inferna absunt à cœlo, sequitur, si Anima Epulonis divitis est in infernis, ipsum quoque abesse à cœlo. Sed verum antecedens. Ergo & consequens.

Secundum: Idem iudicium esto de sequentibus exemplis: Corpus Eliæ est in cœlo. Anima Eliæ est in suo corpore. Ergo & anima Eliæ est in cœlo.

Tertium: Roma est extra Athenas. Paulus

est Romæ. E. Paulus est extra Athenas. Nempe dicendū, concludi illis veras sententias, nō vi formæ syllogisticæ (cū medium sit *διτλόν*), sed materiæ seu rerum ipsarum: vel causam consequentiæ in his exemplis esse *poteſtatem* Gemini Syllogismi ex veris cōcludentis. Syllogismus enim, quatenus unus re ipsa est, nunquam constat è quatuor terminis. Est, qui respondet in his exemplis non committi mutationem termini medii, sed talem duntaxat ejus mutationem, quæ ipsum relinquat integrum & invariātum. Sed hæc responsio (verbo sit venia) prorsus est *ἄσολος*, nisi fortè ego prorsus sum bardus & stupidus, qui intelligentia non possim comprehendere, Romam & Romæ esse, idem esse, corpus & in corpore esse, idem esse.

Quartum: Ex his judicari potest de hac collectione Cardani. Materia est ubiq; . Materia verò non potest esse sine forma. Quare & formam ubique necesse est.

Quintum sequitur, sed aliusmodi ferè. Nul- lum dexterum est sinistrum, Cuilibet homi- ni manus est sinistra. Ergo nulli homini ma- nus est dextra. Falsum. At cur non valet con- secutio?

Resp. Aliud est in conclusione, quàm in præmissis virtute continetur. Cū enim as- sumptionis sententia hæc sit: Cujuslibet ho-

minis manus una est sinistra: concludendum erat: Ergo cujuslibet hominis una manus nō est dextera. Eodem redit hæc responsio. Negatio in conclusione non est conveniente loco posita (id est, in ea non debuit dici Nullius hominis.) Addita enim est minus principali parti seu antecedentis determinationi, cum addenda esset parti consequenti. Sic igitur hæc ἀσυλλογισία corrigenda. Nullum dextrum est sinistrum. Altera seu quædam, nempe hæc cujuslibet hominis manus est sinistra, Ergo altera seu quædam, id est, hæc cujuslibet hominis manus non est dextera. In secunda figura, negatus particularis seu specialis, qui dicitur vulgò Festino.

Sextum: Cujuslibet hominis alter oculus est dexter. Cujuslibet hominis alter oculus est sinister. Ergo oculus sinister est oculus dexter. Item: Cujuslibet contradictionis altera pars est falsa, Cujuslibet contradictionis altera pars est vera. Ergo pars vera est pars falsa. Cur hic reprehendis consecutionem?

Respon. Est fallacia expositionis terminorum seu malæ subsumptionis. Sic enim debebat in posteriore exemplo subsumi: Quælibet contradictio est oppositio. Hinc jam rectè cōcluditur: Ergo oppositionis altera pars est falsa. In priore verò exemplo assumptio talis esse debebat, Quilibet homo est animal. Ergo

Ergo cuiusdam animalis alter oculus est dexter. Vel certè cōclusio talis esse debebat. Ergo aliquid quod habet alterum oculum sinistrum habet alterum oculum dextrum.

Septimum: Nullum animans, præter hominem, est rationis particeps. Omne *γλαστικόν* est rationis particeps. Ergo nihil *γλαστικόν* est animal.

Resp. Hic minus est in conclusione quàm virtute in præmissis continetur, id est, conclusio non est integra. Talis enim esse debebat. Ergo *γλαστικόν* non est animal præter hominem. Id est: Tantum homo ex animantibus est rationis particeps. Omne *γλαστικόν* est rationis particeps. Ergo omne *γλαστικόν* est homo ex animantibus. Id est: Quicquid est rationis particeps est non nisi homo. *Γλαστικόν* est rationis particeps. Ergo *γλαστικόν* est nō nisi homo. Addo hoc: Syllogismus est; Nullum animal præter hominē est rationis compos. Omne quod potest ridere est rationis compos. Ergo quod potest ridere nō est animal præter hominem. Dico propositum syllogismum esse partibus transpositū, hoc est, propositionem tenere locum assumptionis, & in conclusione subiectum tenere locum prædicati. In ordinē enim redactus sic habet.

Cam Omne *γλαστικόν* est rationis particeps. 3
Es Nullum animal præter hominem est rationis particeps, M 5

Tres Ergo nullum animal, præter hominem,
est *μελαστικόν*.

Octavum: Omnis asinus aliud est ab homi-
ne. Cajus non est aliud ab homine (quia de
Cajo prædicatur homo essentialiter seu *οὐ-
σιωμῶς*.) Ergo Cajus non est aliud ab asino.

Respon. Hic plus est in conclusione, quam
fuit in præmissis. Pars enim medii termini in
illa est adhibita. Sic igitur conclusio corrigenda.
Ergo Cajus non est asinus.

Nonum: Omnes Apostoli sunt duode-
cim. Petrus & Paulus sunt Apostoli. Ergo Pe-
trus & Paulus sunt duodecim.

Fallacia divi-
sionis.

Resp. Minor est truncata. Hæc enim esse
debebat: Petrus & Paulus sunt omnes Apo-
stoli. Sed hæc falsa est. Sed quæris: Cur parti-
cula, Omnes, prædicato assumptionis adjici-
enda est, cum aliàs addatur subjecto, nō præ-
dicato? Respon. Quia hic non habet ratio-
nem signi universalis, hoc est, quia hic poni-
tur non distributivè, sed collectivè.

Alia solutio.

Aliud est in conclusione, quàm quod ex
præmissis sequitur. Conclusio igitur sic cor-
rigatur: Ergo Petrus & Paulus sunt ex nu-
mero duodecim. Sic: Artes logicæ sunt nu-
mero tres. Grammatica & Rhetorica sunt ar-
tes logicæ. Ergo Grammatica & Rhetorica
sunt numero trium.

Decimum: Aut hoc verum est, aut non est verum. At est verum. Ergo non est verum.

Respon. Modus hîc syllogisticus desideratur. Nam conclusio hæc esse debebat. Ergo non est non verum, id est, falsum est non esse verum.

Undecimum: Qui dicit te esse animal, verum dicit. Qui dicit te esse simiam, dicit te esse animal. Ergo qui dicit te esse simiam verum dicit.

Respon. Vitium est in forma: Quia fiunt quatuor termini, cum Animal in majore accipiat, pro animali rationis compote tantum. In assumptione, pro rationis impote tantum. Itaq; major & minor æquipollent particularibus: à puris autem particularibus non proceditur syllogisticè.

Duodecimum: Omne animal fuit in arca Noë. Bucephalus (equus Alexandri Magni) est animal. Ergo Bucephalus fuit in arca Noë.

Resp. 1. Scholastici respondent hîc medium non distribui perfectè seu completè: Debere autem medium completè distribui in altera saltem præmissarum. 2. Simplicius respondetur esse ambiguitatem in medio termino. Nam Animal in majori accipitur pro omnibus speciebus animalium, exceptis aquatilibus

tilibus & aliis quibusdam, non etiam pro omnibus earum individuis. Bucephalus autem de quo Animal in assumptione prædicatur, individuum est. Animal igitur in assumptione aliud respicit, quàm in majore. Hoc patet, si Majorem in hanc veram sententiam resolvamus: Omnes species animalis, seu omnia animalium genera fuerunt in arca: & subjicias sic assumptionem: Bucephalus est species animalis, seu est genus animalium. Hic assumptio falsa est. 3. Potest & dici: Ex puris particularibus nihil sequitur: quòd sententia hæc sit: Omnium animalium aliquod fuit in arca, Bucephalus est omnium animalium aliquod. Ergo. Sic in Jure Canonico dicitur: Mulier quæ accesserit ad omne pecus (id est, aliquod ex omnibus pecoribus,) & vult ascendere ab eo interficietur, & pecus morte morietur: rei enim sunt. 4. Propositio major est falsa, si animal intelligas distribui pro singulis generum, id est, individuis specierum. Vera, si pro generibus singulorum, id est, speciebus, quæ individuis communes sunt. Distribuaturn autem animal hic in propos. majore pro singulis generum necesse est, si minor ex ea assumpta est, ut certè est, quia in minore descensum est ad individua. Si major distribuaturn pro generibus singulorum, quomodo veram diximus, in assumptione quoque ad genus aliquod

quod descendendum est, ut: Omne animal fuit in arca Noë. Bos est animal. Ergo bos fuit in arca Noë.

Decimumtertium: Aliquis non debet locupletari cum alterius jactura seu damno. Titius vult locupletari. Ergo Titius non debet damno alterius locupletari. Syllogismus hic bonus est in prima figura, & tamen major est particularis.

Resp. Nego majorem esse particularem. Quia æquipollet isti: Quicumq; vult locupletari, non debet cum alterius damno locupletari: quæ universalis est. Nam Jurisconsulti barbari interdum τὸ Aliquis Non accipiunt pro Nemo, seu Non quisquam, quod non est imitandum.

Decimumquartum: Fides sine operibus justificat. Fides sine operibus est mortua. Ergo res mortua justificat.

Resp. Ambiguitas est in medio termino, unde hic fit duplex. In majore τὸ Sine operibus est subjecti antithesis: idem est quod Non etiam opera. Sententia enim est, Fides, non etiam opera, justificat: Seu: In assumptione est *τὸ ἐξουποκείμενον* seu determinatio subjecti, idē est quod, Quæ est sine operibus. Sententia enim est, Fides, quæ expers est bonorum operum, quæ non est operans, quæ nō habet initia veræ conversionis ad Deum, non est viva, sed

Iustificatque
fides fructifi-
catque simul.

sed mortua, vel veriùs fides somniù. Est opo-
rosa fides, sit modò vera fides. Ac simpliciter
implicant (contradictionem) dare verè cre-
dentem & non benè operantem, ut ait Lu-
therus.

LXIII.

*An omnes λόγοι μαθηματικοὶ sint argumentationes
seu ratiocinationes: ubi & alia similes
rationes examinantur.*

Negatur, seu statuitur tantum δύναμις seu po-
testate esse syllogismos.

MISSO nunc omni procœmio, quod præ
manu est agamus. Ἀρχὴ πέντεως, id est,
principiù seu occasio hujus dubitatio-
nis & quæstionis est, quòd vocantur à non-
nullis insigniter doctis viris Syllogismi Ma-
thematici, argumentationes Arithmeticae.
Una libra ceræ valet una drachma. Hic sunt
decem libræ. Ergo valent decem drachmis.
Senarius est major ternario. Quaternarius est
major binario. Ergo Senarius est major bina-
rio. Accedit ratio, quòd hic manifestè appa-
reat quædam δυνάμις. Ego statuo collectiones
quidem esse τῆς διανοίας, & bonas, sed non el-
se argumentationes Dialecticas. Facile mihi
astipulantur, qui docent non omnem conse-
cutionem esse syllogismum. Sumunt autem
tales collectiones vim ex certo principio seu
pronun-

pronunciato, quod extrinsecus intelligitur. Exempli causa, posterior ex allatis collectionibus vim habet ex hoc axioma: Quicquid est majus majore, est quoque majus minore. Redigitur igitur ad formam ratiocinationis, sumpto hoc principio externo loco propositionis, & omnibus pronunciatis quæ in ipsa sumuntur collectis in unam assumptionem sic: Quicquid est majus majore, est majus etiam minore. Senarius est major majore, nempe quaternario, qui est major binario. Ergo senarius est major minore, nempe binario. Sic sequens $\lambda\beta\sigma\theta$, speciem syllogismi gerens: Huic dodranti pedis est æqualis hæc linea: Et eidem dodranti æqualis est altera linea: Ergo hæc lineæ inter se sunt æquales: Hic igitur $\lambda\beta\sigma\theta$ ad syllogismum revocatur, sumpto hoc externo seu $\epsilon\chi\omega\delta\epsilon\nu$, id est, extrinsecus ascito principio. Quæ sunt æqualia uni tertio, inter se sunt æqualia, ut sit propositio major: Huic subjiciuntur, quæ illationem præcedunt, ut sint propositio minor. Syllogismus igitur integer sic habet: Quæ sunt uni tertio æqualia, inter se sunt æqualia. Huic dodranti pedis in tertio æqualis est hæc linea, & item altera linea. Ergo lineæ istæ sunt inter se æquales.

At obijcis, non valere, Quaternarius est duplo major binario: Binarius est duplo ma-

jor unitate. Ergo nec superior collectio, Se-
 narius est major quaternario, &c. bona erit
 Responsio: Dispar est ratio. Illic enim prin-
 cipium externum, (unde vim accipit ratio)
 est verum. Hic verò est falsum. Si est falsum il-
 lud principium, inutilis est ratio, quia nititur
 falso principio hoc: Si secundum est majus
 primo aliqua mensura, & tertium majus se-
 cundo eadem mensura, tertiū erit majus pri-
 mo eadem mensura. Sic non est ratiocinatio.
 Non ablata essentia rei, non interimitur ipsa
 substantia, sed interemptis partibus, è quibus
 totum aliquid constat, interimitur totum,
 quod ex eis constat. Ergo pars substantiæ est
 substantia. Hæc inquam ratio seu consecutio,
 etsi necessaria sit, non tamen est syllogismus,
 neq; necessariò concludit ex his pronuncia-
 tis, sed ex aliis, quæ defunt, unde sumunt vim
 hæc sumptiones: Quare ut fiat syllogismus
 submovendæ sunt hæc sumptiones, seu pro-
 nunciata hæc, & alia ad ratiocinationem ac-
 commodata sufficiens sic. Id omne quo in-
 terempto interimitur substantia, est substan-
 tia. Sed partes substantiæ sunt hujusmodi, &
 ipsis interemptis, interimitur substantia. Er-
 go partes substantiæ sunt substantiæ. Primum
 pronunciatum, quod sumitur hic (id est,
 hac ratiocinatione, ad quam illa collectio ratio-
 vocatur) latebat in priore propositæ ratio-
 ne

nis, & secundū in secundo. Sic in Soritis cau-
sarum & effectorum, non sequitur conclusio
ex propositionibus quæ ibi sumuntur, sed ex
aliis prioribus, unde vim accipiunt, ut sunt:
Quicquid est causa causæ, est etiam causa cau-
sati. Quicquid sequitur ex aliquo, sequitur ex
eo, ex quo illud sequitur. Horum vi & inter-
ventu Soritæ ad formas syllogisticas, seu per-
fectarum ratiocinationum redigi possunt. Ex-
empli causa: Sorites est constans syllogismo
principali uno, & duobus prosyllogismis, (id
est, qui antecedunt ad cōfirmandas sum prio-
res principalis syllogismi: seu sunt syllogismi
approbatorii.) Afflictio parit patientiam, pa-
tientia experientiam, experientia spes, spes
non pudefacit. Ergo afflictio non pudefacit:
Et per consequens, gloriamur in afflictioni-
bus. Hic à quibusdam sic resolvitur in syllo-
gismos singulos.

Syllogismus principalis.

Spes non pudefacit. Afflictio parit spem.
Ergo afflictio non pudefacit.

Prosyllogismus primus.

Experientia parit spem. Afflictio parit ex-
perientiam. Ergo afflictio parit spem.

Prosyllogismus secundus.

Patientia parit experientiam. Afflictio pa-
rit patientiam. Ergo afflictio parit patientiā.

Sed nondum video hic syllogismum sim-
plicem

plicem seu unicū: Nam quatuor termini sunt, spes, pūde facere, afflictio, parere spē. Omnis autem ratiocinatio simplex constat duobus pronunciatis & tribus terminis, teste Aristotele lib. 1. de Ratiocinatione cap. 26. Unicus syllogismus verè esset, si assumptio esset, Afflictio est spes. Sed hæc falsa est. Ego itaq; sic resolvo seu retexo: Quicquid est causa causæ, est etiam causa effecti. Afflictio est causa causæ, nempe spei, quæ facit, ut non confundaris. Ergo afflictio est etiam causa causati, id est, facit, ut non confundaris. Hæc reductio est Aristotelea.

Sed redeo ad id, quod præcipuè ad disquisitionem vocavi, nempe ad λόγος mathematicorum. Hi interdum sunt integri syllogismi, ut hic Arithmeticus: Si numerus faciat numerum per aliquem, factum dividet per eundem. Unitas facit omnem numerum per seipsum. Ergo unitas dividit omnem numerum per seipsum. Vel: Numerus 3. per 4. facit 12. Ergo 3. vicissim dividit factum 12. per eundem 4. Sæpè etiam sunt Enthymematici ex theoremate vel definitione & consecutario, ubi theorema est Enthymematis antecedens: consecutariū, consequens, ut: Recta linea est, quæ intra suos terminos æqualiter interjacet. Itaque: Recta est brevissima intra eosdem terminos. Integer syllogismus addita Majore sic habet:

Definitio.

Consecutarium.

habet: Quæ linea æqualiter interjacet intra
suos terminos, est brevissima. Linea recta est
talis. Ergo est brevissima.

THESES DE SYLLOGISMO

hypothetico.

1. **D**E syllogismo, qui ex hypothese, id est,
suppositione seu conditione dicitur,
animus est theses ad disputandum
prescribere.
2. Hujus generaliore doctrinā propono,
cū hypothesis etiam simplicis enunciati sit.
3. Syllogismus igitur ἐκ τῆς ὑποθέσεως dicitur
dupliciter.
4. Primò syllog. hypotheticus vocatur, qui
non constat ex manifestè veris, sed suppositis,
id est, ex sumptione, fictione, concessione
veris.
5. Opponitur ἀπὸ τοῦ ἀποδείξεως, id est ostensivo, in
quo secundum veritatem ambæ propositiones
ponuntur: ut verbis utar Philosophi: vel
qui directè, hoc est, sine hypothese & condi-
tione aliqua, prius ab adversario cōcessa, pro-
positum ex præmissis categoricis ostendit.
6. Syllogismi τῆς ὑποθέσεως exemplum est.
Omne a est b. Nullum c est b. Ergo nullum c
est a. Hic præmissæ ponuntur seu sumuntur
esse veræ, etsi re ipsa non sint tales.
7. Ostensivi exemplum est: Quicquid sua

natura fertur ad centrum mundi, id non movetur neq; à centro neq; circa centrum. Ferrum fertur ad centrum. Ergo non movetur.

8. Secundò syllogismus ὑποθετικὸς dicitur, qui propositionem habet compositam.

9. Estq; Purus vel mixtus.

10. Purus idem est, quod merè seu omninò hypotheticus. Vocatur aliàs per tria, διατεταμένον & per omnia & per totum, δι' ὅλων. In quo præter propositionem assumptio est conditionalis, ut: Si animal est, vivit. Si homo est, est animal. Ergo si homo est, vivit.

11. Hic ad syllogismum simplicem, què categoricum vocare solent, referendus est, quia & sententia & dispositione simplex est.

12. Nam partes quæstionis sigillatim seu divisim dispositæ sunt cum argumento: ut hic Animal vivit. Homo est animal. Ergo homo vivit. Syllog. 1. fig. in modo primo Barbara.

13. Mixtus est, qui constat ex composita propositione & simplici assumptione, ut: Si animal est, vivit. At est animal. Ergo vivit. Ubi natus est Socrates, ibi natus quoq; est Plato. Socrates natus est Athenis. Ergo Plato quoq; natus est Athenis.

14. Syllog. hypotheticus mixtus est aut τὰ ἀντιθέσληψιν, id est, per assumptionem: aut τὰ μεταθέσληψιν, id est, per transumptionem. (Alia μεταθέσληψις, id est, transumptio, seu transumptio)

ptum pro secunda præmissa accipitur ab Aristotele.)

15. Mixtus per assumptionem est, cum terminus novus assumitur seu adhibetur in assumptione, qui non fuit positus in hypothesis seu propositione.

16. Ethic ad simplicem revocatur, ut: Superior syllogismus est prorsus hic. Patria Socratis est Patria Platonis. Athenæ sunt Patria Socratis. Ergo Athenæ sunt Patria Platonis.

17. Mixtus per assumptionem fit Comparatione, Oppositione, Distributione, (id est, propositio constituta est vel è comparatis, vel ex oppositis, vel ex distributo & distributione.)

18. Exemplum comparat. similiū est: Qualis est rex, talis populus. At rex est pius. Ergo populus ejus etiam pius est. Id est: Pii regis pius populus, ut impii impius. Hic rex est pius. Ergo hujus regis populus pius est. Vel: Hic rex est impius. Ergo & populus ejus impius.

19. Exemplum comparat. dissimiliū: Non qualis laurus, talis impius. Laurus autē semper viret. Ergo impius non semper viret. Id est: Quod convenit lauro, non convenit impio. Perpetuus viror convenit lauro. Ergo perpetuus viror non convenit impio.

20. Exemplum comparat. Parium. Quod juris habet paterfamiliās in suo patrimonio,

idem habet filiusfamiliâs in peculio castrensi. Sed paterfamiliâs potest testari de patrimonio suo. Ergo & filius testari potest de peculio castrensi. Id est: Jus patris in patrimonio est jus filii in castrensi peculio. Possesse testari est jus patris in suo patrimonio. Ergo possesse testari jus quoque est filii in suo peculio. Item: Quantum delictum, tanta pœna: id est, atrox delictum sequitur atrox pœna: seu atrocis delicti atrox est pœna. Hoc delictum est atrox. Ergo atrox ejus pœna.

21. Exemplum comparat. Majoris: Plus potest rex, quàm homo privatus. Rex non potest facere testamentum de rebus alienis. Ergo multò minus privatus homo. Id est: Quod non potest rex, multò minus id potest privatus. Testamentum de rebus alienis facere non potest rex. Ergo. Id est: Quicquid est unum ex iis, quæ non potest rex, id non potest privatus homo. Testamentum de rebus alienis facere est unum ex iis, quæ non potest rex. Ergo id etiam non potest privatus. Vel: Quod non valet in re majore, etiam non valebit in minore. Testamentum de rebus alienis facere non valet in majore, ut principe. Ergo nec in minore, privato homine.

22. Exemplum comparat. Minoris. Minus possunt homines privati quàm principes. Illi autem possunt de rebus suis facere testamentum.

tum. Ergò multò magis hi. Id est: Quod possunt privati homines, multò magis possunt principes. Testamentum de rebus suis facere est unum ex iis, quæ possunt privati homines. Ergo. Vel: Quod valet in re minore, valebit quoque in maiore. Testamentum facere de rebus suis valet in re minori, videlicet homine privato. Ergo valebit quoque in maiore, scilicet publica persona.

23. Proposita igitur exempla in doctrina hypothetici syllogismi, ut distincti à simplici, tradi non debent.

24. Sequuntur exempla ex oppositione & distributione. Homo aut est præditus ratione, aut expers rationis. Cicero est homo. Ergo Cicero est præditus ratione, aut expers rationis. Omne animal aut bestia est aut homo. Leo est animal. Ergo Leo est aut bestia aut homo. Uterque primæ figuræ, primus in modo Darii, alter in modo Barbara.

25. Sequitur mixtus hypotheticus per transumptionem, cum in assumptione præter terminum, qui ex propositione sumitur, non ponitur novus aliquis terminus.

26. Hic dicitur Compositus: Qui est syllogismus, ubi tota quæstio est altera pars propositionis compositæ affirmatæ, argumentum est pars reliqua.

27. Estq; conjunctivus vel disjunctivus.

28. Conjunctivus, qui & conditionalis dici solet, est in quo antecedens & consequens propositionis sunt conjuncta per dictionem si, vel aliam similem. Alii vocant connexum: cujus propositio est cōnexa: id est, habet vinculum conjunctionem connexivam, vel æquipollentem.
29. Estq; modorum duorum.
30. Primus modus est, qui assumit antecedens, & concludit consequens. Vulgò: A positione antecedentis ad positionem consequentis, ut: Si homo est, animal est. Sed homo est. Ergo est animal.
31. Hic reducitur ad Categoricalum sic: Omnis homo est animal. Hic est homo. Ergo hic est animal.
32. Hujus modi & loci est hic: Si non est animal non est homo. At est homo. Ergo est animal: ut non necesse sit eum cum Zabarella & aliis vocare, à positione consequentis, ad positionem antecedentis. Propositio enim idem potest quod hæc: Si homo est, animal est: cum illa sit hujus conversa, κατ' ἀντίθεσιν, id est, per contrapositionem cōversione. Reducitur igitur hic quoq; ad Categoricalum primæ figuræ, ut hypothesis: Si non est animal, non est homo: æquipolleat huic generali affirmata: Omnis homo est animal.
33. Ecloga nona Virgilii hunc ferè syllogismum

sum analyticum Ramo continet. Indignum est Virgilium agris expelli & vexari. At id factum est. Indignum igitur. Si hic syllogismus Obiect. est, est vel simplex vel compositus. At non est simplex. Ergo est compositus. Sed videtur neque connexus nec disjunctus esse. Ergo aut non est compositus, aut plures sunt species compositi.

34. Existimo syllogismum esse connexum, Solutio. in quo sit notæ seu vinculi Si, $\chi\rho\upsilon\varsigma$ seu occultatio. Sententia enim est: Si agris expellatur & vexetur Virgilius, indignum est. At prius. Ergo & posterius.

35. Secundus modus connexi seu conjunctivi est, qui tollit consequens, ut tollat antecedens: Vulgò Modus à destructione consequentis ad destructionem antecedentis, ut: Si homo est, animal est. Sed non est animal. Ergo non est homo.

36. Reducitur ad Categoricalum secundæ figuræ: Omnis homo est animal. (Sensu enim illa propositio idem præstat, quod hæc.) Hic non est animal. Ergo hic non est homo.

37. Talis est hic, importans absurdum, seu deducens ad incommodum. Si hæc idem significant: potest non ambulare, & non potest ambulare: simul veræ erunt affirmatio & negatio oppositæ. Sed consequens est $\alpha\delta\upsilon\upsilon\alpha\tau\omicron\nu$. Ergo & id ex quo sequitur. Et hic: Si honesta

N s non

non sunt expetenda, iustitia non est expetenda. Si iustitia non est expetenda, rueri natos & colere societatem non sunt expetenda. Si hæc non sunt expetenda, horribilis confusio & naturæ fœda immanisq; destructio est expetenda. Sed hoc falsum. Ergo & illud primum ex quo hoc sequitur, est falsum, videlicet, Quod honesta non sint expetenda. Itaq; ejus oppositum verum est: Honestasunt expetenda. Hujus hypothetici ἀπαγορευτικῆς ἀδύνατος in quo ex consequentis manifesta falsitate antecedens adversarii refutatur, propositio habet Climacem seu gradationem.

38. Hujus loci est: Si non est animal, non est homo. At non est animal. Ergo non est homo, ut non necesse sit eum vocare à destructione antecedentis ad destructionem consequentis. Propositio enim, ut dictum est, huic Omnis homo est animal, æquipollet. Itaque propositus syllogismus non facit novū modū.

39. Sequitur syllogismus disjunctivus, qui est syllogismus compositus propositionis disjunctivæ.

40. Modi ejus duo sunt:

41. Primus modus tollit unum, & reliquum concludit. Vulgò à destructione primi ad positionem secundi: vel à destructione secundi ad positionem primi, ut: 1. Aut dies est, aut nox est. At non est dies. Ergo non est nox.

nox. 2. Vel: Aut dies est aut nox. At non est nox. Ergo est dies.

42. Reducitur ad primam figuram sic: 1. Quando non est dies, est nox. Nunc non est dies. Ergo nunc est nox. 2. Quando non est nox, est dies. Nunc non est nox. Ergo nunc est dies.

43. Secundus modus est, qui è propositione partibus omnibus affirmata assumit unū, & reliquum tollit. Aut dies est, aut nox. At est dies. Ergo non est nox. Vel: Aut dies est, aut nox. At est nox. Ergo non est dies. Vulgò à positione primi ad destructionem secundi: vel à positione secundi ad destructionem primi.

44. Reducitur ad primam figuram simplicium sic: Quando est dies, nox non est. Nunc est dies. Ergo nunc nox non est. Vel: Quando est nox, non est dies. Nunc est nox. Ergo nunc non est dies.

45. Hujus modi est hic disjunctus, qui fit propositione non unius, sed diversi generis conjunctione composita. Aut fide servamur in Christum, & lege damnamur: aut lege servamur, & Christus frustra est mortuus. At lege nō servamur, nec Christus est frustra mortuus. Ergo fide in Christum servamur.

46. Verū hīc alicui in mentem subdubitarer: an hic syllogismus sit: Aut dies aut nox
est.

est. At dies est. Ergo non est nox. Videntur enim hic tantum esse duo termini, Dies & nox. Est enim hic terminus non est, cum copulet tantum. Syllogismus autem omnis constat e tribus terminis.

47. Hic neganda est antecedentis pars altera. Hæc enim: aut dies aut nox est: æquivallet isti singulari: Hoc tempus aut diurnum est aut nocturnum. Jam assume. At est diurnum. Ergo non est nocturnum. Termini hic tres sunt: Hoc tempus, Nocturnum, & Diurnum. Quæstio habet duos terminos, tempus hoc & Nocturnum. Medium, Diurnum, est tertius terminus.

48. His addo tres commonefactiunculas. Prima est: Hypotheticam sæpè probari simplici seu categorica, ut: Si Socrates est homo, est animal. At primum: Ergo & secundum. *Antiquæ* seu propositionem probo. Quia omnis homo est animal. Si gallus est bipes, est animal. At primum: Ergo & secundum. Propositionis seu sumptum, probatur. Quia, quicquid est bipes, est animal. Secunda est, de judicio consequentiæ, unde hoc: seu unde consecutionis vis: Syllogismum compositum seu hypotheticum an valeat nec ne, ferè cognosci ex reductione ejus ad simplicem seu categoricum. Dico ferè: quia dari possunt exemplar formæ hypotheticæ, quæ in categoricam reduci

duci reipsa, ac resolvi propriè non potest: id quod etiam quidam, qui Aristotelis organon illustrarunt & explicarunt, affirmant, ut: Si resurrectio mortuorū non est, Christus quoque non est excitatus. Nunc autem Christus excitatus est ex mortuis. Ergo resurrectio mortuorum est. Præter fictionem aliquam reductionis hinc nihil est. Item: Si ego sum Cardinalis, tu fies Pontifex Romanus. At tu non fies Pontifex Romanus. Ergo ego non sum Cardinalis. Sumptum seu propositio hinc, non patitur se reduci in unam categoricam: Si dicas eam esse *ἀνάρη* categoricam, da mihi quæso hinc productam constitutamque actu categoricam. Tertia est: Modos syllogis. non valentes & inutiles in artis descriptione cum utilibus & legitimis modis conjungendos non esse. Præceptorem autem posse bonos & utiles modos declarare per invalidos & vitiosos: ut non valet seu non fit recta illatio à destructione antecedentis ad destructionem consequentis: Si est homo, est animal. Sed non est homo. Ergo non est animal. Si aliquando valida est talis argumentatio, id fit non ratione formæ, sed propter conditionem materiæ.

 LXIIII.

An Hypotheticus syllogismus sit syllogismus?

STRENUO

STRENUO, hoc est celeri saltu hoc percurram. Valdè stulti sunt, qui prorsus rejiciunt syllogismos hypotheticos, à quibus ne ipsæ quidem Aristoteles abstinuit, etsi præceptiones de eo nō tradiderit. Proponamus exemplum: Si, cū est homo, necesse est esse animal: & cū est animal, esse substantiā: certè cū est homo, necesse est esse substantiam. Syllogismus hic est: Si animal est, substantia est. Si homo est, animal est. Ergo si homo est, substantia est. Nondū, inquit Aristoteles, syllogismus extractus est cap. 32. analyt. 1. lib. 1. Respondeo, loqui Aristotelem de syllogismo κατ' ἔξοχην: ac si diceret: Non est syllogismus absolute, sed cum hac adiectione, ὅτι ἐν ὑπόθεσιν. Hypotheticus enim non est syllogismus, nisi virtute simplicis. Etsi autē aliquando non possit commodè reduci ad simplicem, tamen necesse est dispositionem ad simplicis figuram aliquam congruere. Ac licet nonnumquam Aristoteles syllogismum, quem cum vulgò dicimus hypotheticum, vocet hypothesein: tamen & syllogismum, qui ex hypothesis est, nominat.

Categoricus
est syllogi-
smus κατ'
ἔξοχην,
per excellen-
tiam.

LXV.

Theses de Inductione & Exemplo.

1. **I**NDUCTIO ἐπαγωγή interdum nomen argumenti est, ut Distributio.

2. A

2. At in doctrina argumentationis est syllogismus imperfectus, quo ex particularibus notioribus ostenditur, seu infertur universale ignotius. Græcè: ἀπὸ τῶν κατέκτασθαι ὅτι τὸ κατὰ φύσιν ἐφύσθαι.

3. Intellige autem non imperfectam, quæ patitur ἐνστασις seu instantiam, id est, oppositionem dissimilis exempli, seu quæ non sumit omnia particularia, sed perfectam, quæ fit duobus modis.

4. Interdum enim nominantur sigillatim & expressè omnia particularia.

5. Interdum aliqua tantum exprimuntur, reliqua verò propter infinitatem & brevitatis gratia implicite denotantur per aliquam particulam distributivam, ut: Quilibet alius, singularii, ut: Plato est bipes, & Socrates est bipes, & singulus alius homo. Ergo omnes homines sunt bipedes.

6. Hic deest minor propositio: Plato & Socrates & ceteri homines sunt bipedes: quæ si addatur, Syllogismus Epagogicus seu inductivus dicitur.

7. Congruit enim inductio ad tertiam figuram.

8. Ac concludit universaliter ratione & vi materiæ, quia minor est convertibilis simpliciter. Nam omnia particularia collecta seu simul sumpta sunt æqualia universali, & cum eo reciprocantur.

9. Reduci

9. Reduci autem hic tertiæ figuræ syllogismus potest ad primam figuram sic: Plato, Socrates, &c. sunt bipedes. Omnis homo est, Socrates, Plato, &c. Ergo omnis homo est bipes. Sed non puto hac reductione opus esse.

10. Nam quādo ab Aristotele inductio opponitur syllogismo, hoc intelligo de syllogismo primæ figuræ. Hic enim secundum naturam procedit ab universali seu communiori ad particularia. Inductio verò à particularibus ad universale: servans ita ordinem nostræ cognitionis. Itaque inductio est syllogismus inversus primæ figuræ.

11. Sic Exemplum interdum est nomen argumenti. Hic verò est Aristoteli inductio imperfecta, non quòd sit vitiosa (ut inductio imperfecta, de qua ante meminimus, vitiosa est,) sed quia exemplum non colligit conclusionem inductionis universalem, cum sumat tantum aliqua, & quidē per pauca individua.

12. Exemplum igitur definitio Enthymemæ, in quo particulare ignotum per aliud particulare, vel plura, quanquam pauciora, similia vel paria nota ostenditur, ut: Petrus Apostolus fide servatus est. Ergo & Matthæus Apostolus. Thebanis contra finitimos bellū gerere fuit malum. Ergo Atheniensibus quoque malum erit contra finitimos bellum gerere. Bellum inter Thebanos & Athenienses, quod finitimum

finitimi erant, malum fuit. Ergo & bellum inter Gallos & Germanos, qui finitimi sunt, malum erit.

13. Procedit igitur exemplū à parte ad partem, sub eodem toto comprehensam.

14. Et viget hæc argumentatio nō propter exemplum, ut particulare, sed propter exemplum, ut par vel simile. Ut enim Inductio, sic quoq; Exemplum convenientiam rerum inuenitur.

15. Ab aliis, ut Zabarella, ea sic resolvitur, & ad syllogismum reducitur. Thebanis contra Athenienses bellum gerere malum fuit. Thebanos contra Athenienses bellum gerere fuit contra finitimos bellum gerere. Ergo universaliter contra finitimos bellum gerere est malum. Universaliter cōtra finitimos bellum gerere est malum. Gallos contra Germanos bellū gerere est contra finitimos bellum gerere. Ergo Gallis contra Germanos bellum gerere malum est.

16. Sed, quia ab una parte ad universale, nō valet collectio, nec hic vi materiæ potest inferri conclusio universalis in tertia figura, cum minor non sit reciproca, ego sic resolvo: De similibus idem est iudicium, Thebani cum Atheniensibus, & Galli cum Germanis sunt similes. Si igitur Thebanis contra Athenienses bellum gerere malum fuit, ergo & Gal-

lismalum erit contra Germanos bellum gerere. Similium similia eventa esse solent. Hæc bella sunt similia. Ergo similia eorum erunt eventa, similes exitus. Si parium unum, erit & alterum. Seu: Paria paribus conveniunt. Seu: De paribus idem judicium. Apostolus Matthæus & Apostolus Petrus sunt pares. Ergo idem de utroque est judicium, par utriq; tribuitur. Si igitur hic, ille quoq; fide servatur.

LXVI.

QUIA ἀκριβολογία exacta rationum subdectio in ἀναλύσει autorum non est experte utilitatis, proponā ejus aliquot exempla
Exempla Analyseos varia.

Hic est distinguendum ambiguum Necessarium. Exemplum, in quo approbatio præponitur assumptioni. Necessarium est, quod aliter se habere non potest. Omnia autē fiunt consilio & providentia Dei. Ideoq; aliter se habere non possunt. Fiunt igitur omnia necessarii, Bona est collectio: sed plures hic visuntur termini, quàm tres.

Respondeo. Analysis ostendit syllogismum esse potestate geminum, vel loco assumptionis adhibitam esse probationem.

Propos. Necessarium est, quod aliter se habere non potest. *Assumpt.* Omnia quæ fiunt consilio & providentia sunt, ut aliter se habere non possint. *Assumptio probat.* Quia fiunt consilio & providentia.

dentia Dei immutabili. *Complex.* Ergo omnia sunt necessariò.

Eiusmodi ferè sunt sequentia.

Secunda causa non agit sine prima. Secunda causa est propriè causa peccati. Ergo etiam prima est causa peccati.

Analysis.

Si secunda causa est propriè causa peccati, prima quoq; erit. Ratio connexionis. Quia secunda causa, ut voluntas hominis, non agit sine prima. Sed primum. Ergo & secundum. Vel: Cujus causa est secunda causa, ejusdem causa est & prima. Quia illa sine hac non agit. Peccati causa est secunda causa. Ergo & prima.

Neganda est propositio & probatio ejus explicanda.

Exemplum in quo probatio propositionis ponitur loco propositionis.

a Causæ connexæ movent necessariò. O- a) Negandum hoc.
mnes eventus fiunt à causis connexis. Ergo omnes eventus fiunt necessariò.

Analysis.

Quæcunque fiunt à causis connexis, fiunt necessariò. Ratio: Quia causæ connexæ agunt necessariò. Omnes eventus fiunt à causis connexis. Ergo omnes eventus fiunt necessariò.

Exemplum Enthymematici compositi cum ratione connex.

Causa movens est prior tempore suo effe-

cto: quoniam inter ipsam & effectum inter
venit motus: qui tempore mensuratur.

Analysis.

Omnia hic
vera sunt.

Si inter causam moventem & effectum inter
tervenit motus: illa tempore erit hoc prior.
Ratio connex. Quia motus tempore mensura-
tur: seu tempus est mensura motionis. Sed
verum antecedens. Verum igitur quoq; con-
sequens.

*Exemplum in quo loco assumptionis ponitur
ejus probatio, vel loco generis species.*

Quædam stella est sphærica. Luna enim
planetarum infimus, certè sphærica est.

Analysis.

Syllogismus
in 3 figura.

Propos. Luna est sphærica. *Assumpt.* Luna est
stella. *Approbatio.* Quia est planeta, & quidem
ex his infimus. *Conclus.* Ergo stella est sphæ-
rica. (Stella genus est, planeta species.)

Exemplum 3. figura.

Causa movens est tempore suo effecto pri-
or. Nam gallina movens causa est (ovi:)
prior est tempore effecto suo (pullo.)

Analysis.

Gallina est prior tempore effecto suo. Gal-
lina est movens causa. Ergo movens causa est
tempore prior suo effecto.

Sed an conclusio, quæ indefinita est, sit
universaliter intelligenda necne, quæritur. Re-
spon. Virtute logicæ seu vi formæ expræ-

stantiū specialis sequitur conclusio: Quædam movens causa est tempore prior suo effectu. Hinc verò physicus materiæ vi infert universam: Omnis causa movens est *ἔσθ' ἔσθ' ἔσθ'* tempore prior effectu.

Idem judica de hoc exemplo: *Complexio*. Causa formalis simul tempore est cum suo effectu. *Assumpt.* Nam sanitas est causa formalis hominis sani, quatenus sanus est. *Assumptionis probatio*. Quia non est formaliter sanus nisi sanitate. *Propos. major*. Nec sanitas prior tempore est, quàm sanus. Nec sanus quispiā prius est quàm habeat sanitatem, nec prius habes sanitatem, quàm sis sanus. Hæc ferè habet ad verbum ordine eodem Soncinās libr. 10. Quæst. Metaphys. paulò ante quæstionem 21. Ac sunt exemplum syllogismi tertiæ figuræ integri, ideoque diligenter est notandum contra eos, qui syllogismos tertiæ figuræ plenos in usu esse negant.

Analysis.

Propos. Sanitas non est prior tempore quàm sanus, nec sanus, quàm sanitas. *Assumpt.* Sanitas est causa formalis hominis sani, quatenus sanus est. *Assumptionis declaratio*. Quia non est formaliter sanus nisi sanitate. *Conclus.* Ergo causa formalis non est prior, sed simul tempore cum suo effectu.

Vel:

Ergo quædam causa formalis tempore simul est cum effectu suo. Hoc si ita est: Ergo (*ex necessitate materie*) omnis causa formalis tempore simul est cum suo effectu. Nam ad speciale, quâ tale, universale formaliter non consequitur. De quo alibi.

Idem prorsus iudicium esto de hoc Theologico. Qui credit censetur corâ Deo iustus. Nam Abrahamus credidit: & census est iustus. Crypsis hîc aliqua argumenti seu probationis est: quia *διὰ τὴν* seu ratio in uno Abrahamo credentium Patre intelligit reliquos pares, illius filios, & inde inducit totum. Vide quæstionem: An inductione ex uno vel certè paucis individuis colligatur universale.

Exemplum in quo ponitur prosyllogismus assumptionis, pro assumptione, vel etiam equipollens assumptionis cum probatione pro assumptione.

Ea res, quæ est magistra morum, habet aliquid boni. Paupertas efficax virtutis gymnasium est, teste Plutarcho. Ergo paupertas habet aliquid boni.

Analysis.

Propos. Ea res, quæ est magistra morum, habet aliquid boni. *Assumpt.* Paupertas est magistra morum. *Probatio* à testimonio. Quia Plutarchus ait: paupertatem esse efficax virtutis gymnasium.

gymnasium. *Compl.* Ergo paupertas affert aliquid boni. Vel dic: Magistra morum, & efficax virtutis gymnasium esse unū tantū terminum medium, quia illa sunt *ισοδυναμῆντα*, id est, æquipollentia.

Exemplum mutationis casuum.

Quicumq; justificantur gratuita misericordia, hos necesse est justificari eo solo, quo misericordia promissa apprehenditur. Sed promissio apprehenditur sola fide. Ergo quicumque justificantur gratuita misericordia, sola fide justificantur.

Analysis.

Quod misericordiā promissam apprehendit necesse est justificet, quotquot gratuita misericordia justificantur. Sola fides apprehendit promissionē seu misericordiā promissam. Sola igitur fides necesse est justificet, quotcunq; gratuita misericordia justificātur.

Exemplum trajectæ partis.

Assumpt. Fides, quæ sine operibus est, est res mortua, non est res viva. *Propos.* ut justificans. *Compl.* Non igitur est fides justificans.

Analysis.

Fides justificans non est res mortua, sed viva & efficax. At fides, quæ est sine pœnitentia & operibus, prorsus est res mortua (inane fidei somnium est.) Ergo fides, quæ sine pœnitentia & operibus est, nō est fides justificans.

Exemplum connexi Enthymematici cum approbatione.

Sumus iusti sola misericordia gratuita. Sed hæc gratuita misericordia sola fide, quæ per caritatem efficax est, accipitur. Ergo sola illa fide sumus iusti.

Analysis.

Propos. Si iusti sumus sola misericordia gratuita, sola fide, sed viva, iusti sumus. *Ratio connex.* Quia gratuita misericordia sola fide, ut organo, accipitur. *Assumpt.* Sed verum primum. Verum igitur quoque secundum.

Exemplum syllogismi secundæ figuræ, in quo propositionis approbatio ponitur loco propositionis ex Platone.

Scire est rerum veritatem & $\nu\acute{o}\iota\alpha\upsilon$ percipere. Sensus non potest percipere rerum $\nu\acute{o}\iota\alpha\iota$ & veritatem. Ergo nec scientiam.

Analysis.

Propos. Quod potest percipere scientiam, potest etiam percipere rerum essentiam & veritatem. *Ratio:* Quia scire est rerum essentiam & veritatem percipere. *Assumpt.* Sensus non potest percipere rerum essentiam & veritatem. *Complex.* Ergo sensus etiam non potest percipere scientiam.

Exemplum Melanchthonis, in quo secunda conclusio ponitur pro prima.

Fe Nullum iustum imperium est excutien-
dum. lad

lap Omnia etiam justa imperia habent aliqua onera duriora, & aliqua errata.
ton Ergo aliqua onera duriora, & aliqua errata non sunt excutienda.

Pro eo.

Ergo aliquid habens aliqua onera duriora, & aliqua errata, non est excutiendum: & per consequens aliqua onera duriora, & aliqua errata non sunt excutienda.

Augustinus lib. 3. de doctrina Christiana cap. 16.

Si præceptiva locutio est, aut flagitium aut facinus vetans aut utilitatem aut beneficentiam jubens, non est figurata. Si autem flagitium aut facinus videtur jubere, aut utilitatem aut beneficentiam vitare, figurata est. Nisi manducaveritis, inquit, carnem filii hominis, & biberitis sanguinem, non habebitis vitam in vobis: facinus vel flagitium videtur jubere. Figura est ergo, præcipienti passioni Domini esse communicandū & suaviter atque utiliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro ejus crucifixa & vulnerata sit.

Propos. cum amplificatione.

Assumpt.

Complex. cum illustratione.

Analysis.

Omnis locutio præceptiva, quæ videtur flagitium jubere, &c. est figurata. Hoc Servatoris, Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis, locutio est præceptiva, quæ flagitium videtur jubere. Ergo hoc est figuratum.

O s

ratum.

raturum. (Sequitur explicatio figuræ.) Hæc autem figura præcipit passioni & morti Domini esse communicandum, & suaviter utiliterq; recondendum in memoria, quòd Domini caro pro nobis est vulnerata, cruci affixa, mortua.

Aliud exemplum Physicum.

- a) Conclus.
b) Assumptum.
c) Propositio.

a Cælum extimum locale est, b cùm corpus sit: c cujus quidem proprietas est in loco esse actu vel potentia.

Analysis.

Omne corpus, dato aliquo ambiente corpore, terminis alienis, id est, loco contineri aptum natum est. Cælum extimum seu summum est corpus. Ergo cælum extimum seu summum est aptum natum, contineri loco seu terminis alienis (non tantum suis seu propriis.)

Exemplum contracti connexi.

Si Lamechus primus fuit homicida, ut factum fuit, de sententia Juris Canonici, non fuit Cainus.

Analysis.

Si Lamechus primus fuit homicida, non fuit Cainus. At primum: Ergo etiam secundum. Assumptum probatur ex Jure Canonico, cujus hæc sunt verba (caus. 31. dist. 1.) Primus Lamech sanguinarius & homicida unam carnem divisit in duas uxores.

Sed respondendum: esse hoc σύνθεσις compositionis. τὸ Primus non est referendum ad subjecti Lamech determinationem, quæ est sanguinarius & homicida: Quia est pars prædicati. Sententia enī est: Lamech homicida, primus est ex iis, qui diviserunt, &c.

LXVII.

An omnia possint Aristotelicè demonstrari?

Negatur.

Nōs, id est, intellectus, est demonstrativæ scientiæ principium. Est autem νῦν immediatæ propositionis cognitio. Propositio immediata est, quæ nullam habet causam mediam, per quam approbetur, ut: Si æqualia æqualibus addideris, tota erunt æqualia: Totum est majus qualibet sua parte. Hæc sunt prima principia, quæ sua luce sine syllogismo intelligentiam informant. Est igitur quædā scientia ἀναπόδεικτος, id est, indemonstrabilis. Sic substantiæ τὸ τί ἦν, est indemonstrabile seu ἀμεσον. Substantia enim non habet aliam, quàm ipsammet essentiam sui causam. Nec est demonstratio cum existere de subjecto prædicatur, ut: Quicquid est λογικόν, id est. Homo est λογικός. Igitur homo est: quod inde quoque apparet, quòd in hoc exemplo tantum sint duo termini, re ipsa inter se distincti. (Homo enim & Esse ejus tantum ratione

Accidens demonstratur non substantia.

ratione differunt.) In demonstratione verò
 necesse est, tres esse terminos reales: ut sunt
 λογικόν, γελαστικόν, homo. Existencia igitur non
 potest esse prædicatum quæsitum in apodixi.
 Sed accidentis τὸ π' ὅτιν est demonstrabile.
 Quia accidens habet aliam sui causam, præter
 suam, quam habet, essentiam. Nam substan-
 tia est ejus principium. Nec tamen omnium
 accidētium demonstratio est, sed tantum per
 se, priorum, essentialium. Nigredinis igitur
 corvi non est ἀπόδειξις. Etsi enim nigredo
 sit accidens à corvo inseparabile, non tamen
 est ei essentialis. Sed & affectiones propriæ
 multæ sunt, quæ de subjectis suis demonstra-
 ri non possunt propter formarum, à quibus
 illæ proficiscuntur, ignorationem. Solis ma-
 xima lux est: propositio est verissima. Sed de-
 monstrari nequit, quia solis natura seu for-
 ma, quam lux illa insequitur, & à qua fluit, ut
 à principio interno immediatè, aciem inge-
 nii nostri fugit.

Objectiones.

1. Quando probatur Deum esse à Physicis
 vel Metaphysicis & Theologis, syllogismus
 habet tantum duos terminos re differentes.
 Syllogismus autem ille demonstrativus est.
 Resp. Intelliges Deum esse demonstrari non
 posse à priori seu demonstratione à causa,
 cum Deus sit prima causarum: At posse demon-
 stratione

stratione signi, quæ & à posteriori, & ab effecto vocatur. Sic prima materia ignota nobis demonstratur existere medio substantialis mutationis.

2. Exemplorum inductione sæpè probari videmus principia. Ergo & principia demonstrantur. Resp. Principia inductione potius cognoscuntur, declarantur, & illustrantur, quam demonstrantur. Vide Zabarellam in lib. 2. post. analyt. comment. pag. 253. ubi docet, demonstrativam inductionem, id est, eam qua demonstrationis principia innotescunt, esse transitum rei per se notæ à sensu ad intellectum: Inductionem non esse rationem, qua res tanquam ignota ex alia notiore proberetur, sed notificationem potius rei per se ipsam: quia universale & particularia eadem res sunt.

 LXVIII.

*An sit demonstratio frequenter seu plerumq;
evenientium?*

CERTISSIMUM est hoc: Id quod cadit sub scientiam est necessarium seu de omni, id est, κατὰ φύσιν, & per se verum, i. posterior. Analyt. Aristotelis. Certissimum & hoc de sententia ejusdem. Omne ἐπιστητὸν (scibile) est semper aut frequenter. Necesse est itaque ut frequenter, seu ut plurimum ἐνδεχόμενον.

μὲνα (cujusmodi sunt multa naturalia) sint habenda pro necessariis, seu τοῖς κατὰ παντός. Si itaque potest dici aliquid necessarium, seu de omni, quod non est ἀεὶ (semper) id est, omni loco & tempore simpliciter verum: liquet τὸ κατὰ παντός esse accipiendum παρὰ ταπεινῶς seu ἐν πλάτῃ, ut aliquid dicatur κατὰ παντός, quod non habeat omnia octo, ut est in proverbio. Sic κατὰ παντός sunt: Manus dextera est agilior sinistra: Omnis κακόχυμος est purgandus, etsi interdum per accidens secus res habeat, id est, aliquid impedimenti accadat, propter quod κακόχυμος (qui malos habet succos in corpore) non est purgandus, & sinistra agiliore est dextera. Si igitur dicas hæc: Omnis κακοχμία est purganda: non est simpliciter seu ex necessitate vera, cum possit conditionis causa esse falsa: Concedo non esse veram ex necessitate absoluta. Omnis enim κακόχυμος, quatenus nihil impedit (ut inflammatio visceris, virium ingens imbecillitas) est purgandus: Verum interim esse ajo ex necessitate ἐποδέσεως, scilicet, si omnibus conditionibus ritè determinetur. Schegkiius talia axiomata statuit esse neque necessaria neq; contingentia, scilicet simpliciter.

Tabula contingentium ex Aristotelicis.

Improprium (sicut homo pictus improprie & solo nomine est homo) quod est possibile, & tam de necessario, quam de non necessario dicitur, ut: Contingit hominem esse animal, id est, non est impossibile. Sed hoc improprium contingens mittamus.

Contingens,
ex se
707

Proprium:
quod non
est neces-
sarium ab-
solute, sed
potest esse
vel non es-
se. Estq;

Certum seu definitum seu contingens ut plurimum: quod plerumq; fit habens certam definitamque à natura causam (est respectu subjecti rarius contingens esse possit, ut Eclipsis.) Itaq; Necessarium est ex hypothesi: ut cum exceptione impedi-menti, ut Contingens ut plurimum est, hominem canescere in senectute, nasci cum quinque digitis.

Aequè cadens in utranq;
partem, id est, quod non
magis hoc, quam alio
modo fieri solet, ut tam
frequenter fit, ut ani-
mal ambulet, quam non
ambulet. Itaque igitur con-
tingens est hominē am-
bulare.

Incertum seu
indefinitum,
quod non ha-
bet certam &
definitam a-
liquam cau-
sam.

Rarum ac fortuitum (ra-
ro insequens causam.)
Sic contingens est fo-
dientem invenire the-
saurum. (Hic eventus
non est propositus vo-
luntati fossoris.) Homi-
nem nasci cum sex digi-
tis: (non fit hoc ex insti-
tuto naturæ.)

De certo contingente potest esse demon-
stratio. De incerto non. In absolute necessa-
riis, & iis contingentibus, quæ ut plurimum
ita

ita nata sunt fieri, versatur scientia & demonstratio. Habetur autem de his scientia & demonstratio non quâ contingentia, sed quia proxima sunt simpliciter necessariis. Parum enim deficiunt ab omninò necessariis, & habent certam aliquam causam, qua fiunt. Itaque τὸ παραμυρόν hîc negligitur.

LXIX.

An Aristotelica Demonstrationis Δίον, qua propria affectio de subjecto suo per causam propriam seu adequatam, syllogismo concluditur, exemplum uspiam extet?

GRAVISSIMA hæc quæstio est: Nam doctissimum quenq; exercere potest variè. Audiamus primùm de ea P. Rami iudicium in Schol. Dialect. & Mathemat. in Epistol. ad Iacob. Schegkium. 1. Nullius artis ullum unquam tale fuit exemplum, scilicet syllogismi demonstrativi, quo παράδειγμα seu propria affectio de subjecto per causam propriam concludatur. 2. Et si Aristoteles in duobus de Demonstratione libris 30. exempla protulit: tamen ea sunt totidem contra ipsum testimonia, quòd in nullo proprietas de subjecto per causam propriam concludatur. 3. Logicam definitionis equidem valdè laudo: Sophisticam somniatæ demonstrationis tot capitibus, imò tot ætatibus venditari non laudo. 4. Nullum

4. Nullum est usquam in totis disciplinis exemplum tam monstroſi commentī: imò propria affectio (ut in homine potentia riſus) per ſe, nulla alia intercedente cauſa, ineſt: ut horribile ſit cogitare tanto Philoſopho in mentem veniſſe artis permagnæ ſpeciem prodere, cujus exemplum nullum unquam ipſe neque animadvertiſſet, neq; per naturam animadvertere poſſet: Et mirabile maximè, maximeque miſerandum innumerabilia tot ſeculis ingenia fuco Ariſtotelei nominis tam turpiter decepta eſſe. Ingenium igitur Ariſtotelis hic laudamus, quòd elementi hujus: trianguli tres anguli ſunt æquales duobus rectis: geometriam tantoperè celebrarit. Quòd autem exemplum commentitiæ demonſtrationis hinc arripuerit, ſuaq; & conſequentia poſteritatis tempora tam portentosa cacotechnia deceperit, laudare non poſſumus.

Audiamus quoq; mirificum illum Philoſophum, Franciſcum Patritiũ, in diſcuſſionibus Peripateticis. Quænam ejus de Ariſtotelis *τρόσις* pronunciata? Demonſtratio, inquit, Ariſtotelis eſt imaginaria. Demonſtratio ſcientifica in Ariſtotelicis libris non eſt. Demonſtratio Ariſtotelis nomine multa & celebris eſt, re nulla. Demonſtrationem, qualem Ariſtoteles deſcripſit, in nullo genere rerum inveniemus. Non in primis illis enti-

Probatio ab
inductione.

bus separatis, quæ vel nullam habent causam
vel si habent ullam, ea non semper per se
nota est, ut demonstrationis principium esse
possit. Non in naturalibus, quæ non necessa-
ria entia sunt, sed ut plurimum evenientia
nec universalia, nec per se nota. Non in Ma-
thematicis, quæ vel in anima vel extra etiam
ponantur, totis Euclideis, totis Sergæis, Ar-
chimediceis, Ptolemaicis, & aliorum Mathe-
maticorum libris, iis, quas ipse requirit, con-
ditionibus nulla reperietur. Minus multò in
rebus humanis, quæ nullam secum habent
necessitatem. Sequitur ex his necessariò, nul-
lam posse constitui demonstrationem, atque
inde nullam scientiam, si modò sola demon-
stratio, ut Peripateticis ferè omnibus plac-
tum est, scientiam constituat. Atque hic erit
fructus duorum Analyticorum operosissimo
labore nobis traditorum, ut post infinitos la-
bores, post inextricabiles labyrinthos, nul-
lam scientiam nobis comparemus, pag. 318.
Et alibi: Demonstrationem nullam exactam
in libris Aristotelicis extare asserit Averroës.
Sed ad Ramum redimus. Is scribit, quod se-
quidem Adrianus Turnebus exemplorum
talem Aristotelis apodicticam approbandam
multitudine obruere conatus sit, sed tandem
re penitus perspecta, ut virum doctum & pro-
bum decuerit, ab instituto destiterit. Addit
luam

suam sententiam Hieronymum Cardanum, Apodictica & Mathematica laude tota Europa clarissimum, approbasse in Dialectica, negasseq; ullam Aristoteleæ apodixeos exemplum posse inveniri. Ramum secutus est Audomarus Talæus. Conclusio, hic inquit, in commentar. in logicam Rameam, propriæ affectionis de subjecto per causam propriam nulla prorsus est, imò in rerum natura esse omnino non potest.

Quid contra hæc Aristotelei? Demonstratio talis etsi rarior est: tamen prorsus nulla nõ est: quia dari potest natura seu essentia rei: Res cuius est natura, essentia, forma: & proprietas, quæ hanc consequitur. Item causa externa simpliciter proxima & adæquata: attributum hinc proveniens: & subjectum, quæ necessariò inter se cohærent. Si igitur, verbi gratia, hæc tria, homo (subjectum) essentialis forma (anima rationalis) & attributum primum (*μελαστικόν* vel scientiæ capax) legitimè disponantur, & concludatur de re (homine) essentialis proprietas (*μελαστικόν* vel scientiæ capax) medio formæ essentialis, seu agentis formæ (animi ratione præditi:) Syllogismus est demonstrativus, de quo laboratur. Etsi enim axiomata aliquod sit per se & immediatum seu primum subjecti ratione: tamen non necesse est esse immediatum & primum ratione causæ.

ne causæ. Potestas ridendi, etsi convenit homini per se, essentialiter, primò, immediate ratione subjecti: convenit tamen, inquit, ei per causam, ut medium: sicut color etsi per se & essentialiter est visibilis: tamen fit visibilis per lumen, ut causam. Addunt illos, & negant tales syllogismos necessarios & apodicticos dari, eadem vanitate etiam Deum mundum negare posse.

Quid mihi videatur, breviter exponam illis, qui studium partium præ se ferunt alienius. Non enim pendeo ex autoritate hujus aut illius. Existimo autem, etsi exempla Aristotelis ad vivum resecare, si ἀκριβολογεῖν & ἀποδείκναι velimus omnia, accuratissime ea describere esse videantur, quam potissimæ nobilissimæ, & quæ demonstrationis descriptio requirit: dari tamen posse alia eam confirmantia, & πλεονασµατώδεις λόγους vindicantia. Hic doctissimus virum, Dominum Jonstonum Scotum, qui de hac quæstione ante annos aliquot mecum contulit, humaniter oro, ut in ea, quæ non affero, studiosè inquirat, & mecum judicio suum communicet. Quod si fecerit, ero ei græcis est χάρειν χάρειν ἀμφιβόµενος. Accidentia aut à forma rei oriuntur, aut à terna causa. Accidentia, quæ formam sequuntur proprii subjecti consequuntur, aut consequuntur eam immediatè (ut forma sit causa)

sa proxima) aut mediata seu ordine quodam, id est ita, ut forma sit accidentium causa per alia accidentia media priora. Potissimæ igitur demonstrationis tres quasi gradus constituo. Primus est, cum proprium *πάθος* de subiecto suo concluditur per essentiam seu formam. (Hic accidens fluit *ἀκίως* à forma subiecti.) Secundus, cum proprium accidens concluditur de subiecto per proprium accidens, fluens à rei essentia. (Hic unum accidens ab alio proximè proficiscitur.) Tertius, cum propria affectio concluditur de subiecto per causam externam immediatam, ut finem vel efficientem. Horum exempla facio hæc: reliqua premens in alium annum, ut nondum satis mihi meditata.

1. Quicquid est particeps animæ sentientis, habet facultatem sentiendi. Omne animal est particeps animæ sentientis. Ergo omne animal habet facultatem sentiendi. (Vim sensilium rerum species apprehendendi.) Hic *facultas sentiendi* affectio seu adjunctum proprium essentiale de subiecto suo primo *animali* probatur per subiecti formam, *animam sentientem*, ut efficientem per emanationem *διὰ τὴν* sentiendi. Sunt enim non ignobiles Philosophi, ut Thomas Aquinas & Zabarella, qui statuunt potentias seu facultates animæ esse qualitates secundæ speciei, ab essentia ani-

tia animæ manantes. Propositio & assumptio
 hic sunt & κατόλως πρώται & indemonstrabiles
 seu immediatæ causâ. Complexio quoq; e
 κατόλως πρώτη immediatâq; subjecto, sed me
 diata causâ, quia demonstrabilis. Axioma im
 mediatum causâ (primum primitate causâ
 dicit Zabarella) voco, quod nullâ habet causâ
 sam mediam per quam demonstretur: (id est
 quæ sit argumentum seu medium quo de
 monstratur.) Axioma immediatum subjecto
 (primum primitate subjecti dicit Zabarella)
 seu subjecti ratione est, quod nullum habet
 subjectum medium, cujus gratia consequens
 antecedenti in fit.

2. Quicquid est aliquid per se extensum,
 dividuum quoq; per se est. Quantitas est ali
 quid per se extensum. Ergo quantitas est ali
 quid per se dividuum. Hic omnia enunciata
 sunt universalialia & reciproca.

3. Quicquid finitam habet essentiam, ha
 bet etiam finitas vires. Omnis res orta habet
 finitam essentiam. Ergo omnis res orta ha
 bet finitas vires: ideoq; finitam actionem &
 operationem. Omnia hic sunt summè neces
 saria, exquisitè per se, Catholica.

4. Quicquid donatum est potentia animæ
 rationali, capax est scientiæ, natum est ad in
 dagationem veri, & ad loquendum. Omnis
 homo donatus est potentia animæ rationali.
 Ergo

Ergo omnis homo capax est scientiæ, natus est ad indagandum verum, discendum & loquendum. Hæc hominis adjuncta essentialia sunt ἐνέργειαι, ἐνέργήματα, actiones, effecta facultatis animi λογικῆς, quæ dicuntur immanentia & naturales consecutiones. Breviter: Quicquid est præditum logica animi facultate, disciplinis informari potest. Homo est præditus logica animi facultate. Ergo homo disciplinis informari potest.

5. Quicquid potentiaε παθητικῆς est participes, seu habet δύναμιν ἀντιφάσεως (potentiam contradictionis ut possit esse & non esse,) id est per se mutabile. Omne ortum seu procreatum habet aliquam ἀντιφάσεως δύναμιν. Ergo omne procreatum seu ortum est per se mutabile, id est, capax alicujus saltem mutationis. Solus Deus est bonum incommutabile.

6. Quicquid est finitum essentiaε suæ circumscriptione, est in certo aliquo πῶ, id est, ubi. Scalig. exer. 6. sect. 2. & 359. sect. 5. Omne ens præter Deum est finitum essentiaε circumscriptione. Ergo omne ens præter Deum est in certo aliquo ubi. (Scalig. exer. 6. sect. 2. De quolibet ente intellectione comprehendere potest, ubi sit atq; ubi non sit, præter unum Deum. Et exerc. 359. sect. 5. Ubietas est affectus entis cujusq; necessarius præter Deum. Cor-
pus autem Scaligero est alicubi per circumscriptionem.

scriptionem κατὰ πειρασμὸν, quæ essentiam corporis consequitur. Angelus verò per designationem seu definitionem δειστικῶς. Exerc. 359. sect. 5.) Hic iterum omnia pronunciata sunt κατὰ τὸν πρῶτον.

7. Quicquid est summè calidum, est summè leve & rarum. Ignis est summè calidus. Ergo ignis est summè levis & rarus. Summa levitas & raritas fluunt à calore summo ut hic à δυνάμει ὅσῳδεi summè calefaciendi, propriâ ignis formâ. Demonstratur igitur hic accidens, (summa levitas,) per aliud accidens vernaculum, intensam caliditatem.

8. Quicquid est coloratum, est visibile, Aristoteles 2. de anima, cap. de visu. Omnis superficies, quæ extra animam est, est colorata. Ergo omnis superficies, quæ extra intellectum hominis est, est visibilis. Per coloratum intelligo cum Zabarella etiam lucidum. Quia lux videtur sub ratione coloris, ut albedo quædam, scilicet splendens. Optici: & Aristoteles in lib. de sensu & sensilibus. In libello de coloribus, & in fine cap. 4. libri 1. Meteorolog. ubi Solem vocat album, cùm sit lucidus.

9. Quicquid est absolutè & summè grave, suapte natura fertur ad locū centro proprio. Terra est absolutè & summè gravis. Ergo suapte natura terra fertur ad locum centro

tro propiorem. Hic accidens probatur per accidens à forma emanans: & enunciata sunt exquisitè per se seu catholica. Est quidem etiam aqua gravis, sed non summè, ideoq; moveri potest ad locum à centro remotiorem.

10. Quicquid est absolutè leve, ita natum est ut tendat seu feratur ad locum summum. Ignis est absolutè levis. Ergo ignis aptus est contendere ad locum summum. Si elementum ignis esse negas, loco ignis sume aërem. Nec est, quòd objicias contra complexionem vel angelos: hi enim neq; graves neque leves sunt: vel cœlum: Hoc enim nō est ita natum, ut vel à medio feratur: quia leve non est: vel ad medium feratur: quia grave non est, sed ut à medio semper æquè distans in orbem agatur. Itaq; neq; sursum neq; deorsum ferri potest. (Hæc autem non est demonstratio. Omne *πλαστικόν* est capax religionis & disciplinarum. Homo est *πλαστικός*. Ergo homo est capax religionis & disciplinarum. Nam neq; accidens *πλαστικόν* (ridere posse) est causa *δυσκολομαθήσεως* (capacis disciplinæ) nec capax disciplinæ est causa apti ad ridendum.)

Sequuntur exempla ὧν Διότι à causis externis proximis.

Quorum animis, post mortem superstitionibus, Deus de toto homine judicaturus corpora organica restituit, illi excitantur à mortuis.

A causa externa immediata.

tuis. Hominum mortuorum omniū, de quibus omnibus judicaturus est Deus, animis post mortem superstitibus, Deus ipse de toto homine judicaturus corpora organica restituit. Ergo homines mortui, de quibus omnibus judicaturus est Deus, è mortuis excitantur omnes. 2. Quicumque sunt accepti Deo (seu sunt in gratia Dei) pacem habent apud Deum. Omnes verè sancti sunt accepti Deo. Ergo omnes verè sancti habent pacem apud Deum. Consequens hoc non tribuo tantum hominibus ex fide justificatis: quia & sancti angeli habent pacem erga Deum.

3. In quorum natura abrogavit Deus peccatum, misso suo filio, illi sunt absoluti à peccato. In natura eorum, qui sunt in Christo Jesu, Deus abrogavit peccatum, misso suo filio. Ergo ii, qui sunt in Christo Jesu, sunt absoluti peccato. 4. Quibus regnum cœlorum præparatum est, illi possidebunt illud. Benedictis Patris præparatum est. Hi igitur illud possidebunt. Seu: Quos Deus ex mera gratia ante mundi constitutionem voluit, hos elegit. Omnes verè credentes seu perseverantes ad finem usq;, ex mera gratia voluit, &c. Ergo omnes tales elegit seu prædestinavit ad æternam salutem. Seu: Quos Deus proposuit ab æterno in Christo filio suo servare, ii servantur. Omnes, qui Christo verè adherent, Deus proponit.

proposuit ab æterno in Christo servare. Ergo omnes qui uni Christo verè adhærent servantur. 5. Quoscunq; Deus proposuit sibi glorificandos gloria æterna, illis omnia cedunt in bonum. Deo propositum est omnes amantes se glorificare gloria æterna. Ergo omnibus amantibus Deum omnia cedunt in bonum.

Objectiones.

1. Multi sunt homines non capaces disciplinæ, multi potentia loquendi destituti. Ergo capax disciplinæ & loqui posse non sunt hominis propria, seu prædicata *συμβεληκότα τῇ κατ' αὐτὰ.*

Resp. Distingue inter Actum & Naturam. Actu multos esse non capaces disciplinæ, propter impotentiam naturalem, non negatur. Itaque dicimus proprium hominis esse capax disciplinæ, posse loqui, si determinetur Natura. Quædam enim propria insunt subjecto, non quatenus subjectis actu insunt, sed quatenus respectu eorum dicuntur *πεφυκέντα*. Sic animato proprium est, ut sit *φύσει*, id est, natura sanum. Nam actu potest esse non sanum. Hoc declarari potest hoc exemplo: Perpetuò tribuitur certis animantibus bipes esse, scilicet *φύσει*. Sed non actu. Potest enim actu sine pedibus esse homo (quanquam non ut integer.) Aquæ proprium est, ut sit humida & frigida, scilicet *φύσει*. Ratione actus calida esse

da esse potest. In multis igitur proprium est restringendum restrictione *φύσεως*, ut sit *ἀνέκδοτον*, id est, ut instantiam opponentis excludamus. Vide Aristotelem 5. Top. loc. 23. & 25.

Secunda Petri Rami lib. 9. Scholarum logicarum cap. 5.

Ramo facultas ridendi, numerandi, discendi est homini syn-genea quodammodo, sed per nullam causam.

Quenam causa afferri poterit, quamobrem affectio illa: Natum esse ad risum, insit subjecto suo? Per se inest affectio propria subjecto suo, & ei subjectum essentiale est, ut Aristoteles ipse in modis per se nos docuit, nec per se tantum inest, sed universaliter primo inest. Ergo nulla media vel intercedente causa inest: causaq; frustra quaeritur, quæ nulla est. Quid ergo? cum cognoveris hominem ad risum natum esse, quam causam reperiēs, quamobrem ad risum natus sit? An quia rationalis est? id enim reliquum videtur, quod etiam vulgò in scholis afferri solet. At certe si rationale in homine, risus propria quædam causa esset, eadem risus causa in Deo erit & in angelo: qui sit etiam in primis rationalis. Imò verò risus est potius rationis quædam dissolutio: tantum abest, ut ab ea creetur.

Analysis Iudicii Rami.

1. Quod per se, & quidem *ἢ αὐτὸ*, quatenus ipsum, seu universaliter primò inest, id nulla media seu intercedente causa inest. Ita autem

autem inest propria affectio, ut natum esse ad risum homini. Ergo inest nulla media intervenienteq; causa. Itaq; frustra causa quaeritur, quæ nulla est. 2. Si rationale in homine esset propria quædam risus causa: multò magis eadem risus causa in Deo erit & in angelo. Ratio connex. Quia Deus in primis & angelus sunt rationales. At rationale in Deo & angelo non est propria risus causa. Ergo multò minus in homine. 3. Quod sæpè rationis dissolutio est, non procreatur à ratione. Risus sæpè est quædam rationis dissolutio. Ergo risus non procreatur à ratione.

Responsio.

Primi syllogismi solutio antea à me allata est. Negatur propositio major. Nam superficies prima colorem recipit, sed per causam: Et visibile tribuitur colorato per se & essentialiter, & tamen per causam, videlicet lumen, prout à colore distinctum consideratur. Hinc existit talis demonstratio: Quicquid est illuminatum, est visibile. Omne coloratū est illuminatum. Ergo omne coloratū est visibile. Lunæ ex diametro soli oppositæ competit Eclipsis per se & essentialiter, & tamen per causam, quæ est terræ interpositio.

Secundi propositio etiam negatur. Rationale enim Deo & homini tribuitur æquivoce & diversa ratione. Rationale homini tribuitur,

buitur, ut animæ pars seu potentia. Deo vero nequaquam: Natum igitur ad ridendum est per emanationem effectum animæ rationalis vel ἡ λογικῆ, id est, rationalis, ut animæ potentia. At in Deo nec anima nec animæ potentia est. Idem est, si dicas: Natum esse ad ridendum assignari Rationali, ut restricto ad animal.

Tertium syllogismus totū liberaliter dabo. Ratio enim non est risus adæquata & propria causa. Sed memineris: Ramum confundere hic actum & potestatem: & aliud esse dicere: Rationale esse causam risus, & aliud: rationale esse causam aptitudinis ad ridendum, quam, nisi vetaret Ciceronis ferula, risibilitatem dicerem. Sic alia est causa generationis: alia ejus, ut aliquid generari possit: (generabilitatem vocant barbari:) Ut generatio esse possit, causa est materia. Ut actu sit generatio, causa est agens generans. Sic ab alia causa est, quod possumus lacrumare seu flere: alia ipsius fletus seu lacrymarum causa est.

Tertium ἐν τῇ αἰτιολογίᾳ.

Detur sanè syllogismus demonstrativus in materia summè necessaria. At logica nulla debet hujus esse doctrina. Quia non necesse est in logica conclusionem syllogismi esse absolute veram seu necessariæ veritatis, imò ne veram quidem, nedum reciprocam. Satis est eam

eam sequi propter talem præmissarum dispositionem, & ita esse legitimam. Adde, quòd ut aliæ res, sic & syllogismus logicus à forma, non à materia appellari debet.

Respons.

Certum est, omnem bonum syllogismum logicum esse necessarium, & conclusionem sequi propter necessitudinem consequentiæ syllogisticæ. Quia syllogismus non veritatis, sed consequentiæ canon seu amissus est, hoc est, præmissæ causam consequentiæ, non veritatis continent. Nam ex utroq; & antecedente & consequente vero existere potest consequentia inutilis ac vitiosa. Ex utroque autem falso bona & apta. Ad bonam igitur consecutionem non requiritur necessariò veritas antecedentis & consequentis syllogistici. Sed hoc ipsum intelligendum est de syllogismo, de quo præcipitur & explicatur in cõmuni seu generaliore doctrinæ logicæ parte. Nam in propria seu specialiore parte, respiciente applicationem ad materiam, præcipitur de certis materiæ conditionibus. Hinc jam oritur distinctio inter necessitatem consequentis & consequentiæ. Omnis syllogismus bonus formæ vi & ratione, est necessarius necessitate consecutionis seu dispositionis, seu necessitate, quæ est ex hypothesi. Possitis enim causis sufficientibus in actu, ut præmissis

Omnes syllogismi sunt necessarii: & tamen quidam sunt probabiles, quidam nec

cessarii: concilian-
tur.

missis rectè factis, necesse est sequi effectum
ut complexionē. Seu breviter: Concesso an-
tecedente, necesse est sequi consequens. Non
verò omnis syllogismus est necessarius neces-
sitate absoluta, consequentis, rerum, mate-
riæ, cum quidam cōstet ex materia verisimili
seu probabili: quidā ex necessariò vera. Quare
etsi syllogismus à forma *ὄνομα*, id est, nomen
habere dicatur: tamen ἐπὶ παντίαν, id est, co-
gnomen accipere potest à materia. Hinc syl-
logismus exotericus seu Dialecticus, qui pro-
babilibus confici solet: Syllogismus apodicti-
cus seu didascalicus, in quo conjunguntur,
quæ arcto inter se vinculo necessitudinis col-
ligata sunt. Is necessarius est simpliciter ratio-
ne materiæ: & necessarius necessitate conse-
quentiæ, respectu formæ.

LXX.

*An attributa quædam DEI à priori demon-
strari possint?*

Distingue inter prius *πρὶν* & *πρὸς ἡμᾶς*.

REDUCI ad potissimam & nobilissimam
demonstrationem potest quorundā Dei
attributorū, ut omnipræsentia, demon-
stratio. Dico Reduci: quia non est propria,
sed tantum analogica, ad propriæ similitudi-
nem fabricata, demonstratio. Πάντι enim seu
συμβεβηκότα τὰ καὶ ἀντὶ non cadunt in Deum,
& nihil

& nihil de Deo demonstrari potest à Natura priori seu per veram & propriè dictam causam. (Sic Scaliger: *Sapientia, bonitas, omnipotentia ita in ipso sunt, ut sint ipsum. Ita insunt, ut nihil antecedit, nihil subsequatur.* Et: *Deus quovis principio nobis vel cognito vel incognito prior: nullo modo est in eo vel prius vel posterius.* Exer. 6. sect. 2. & 365. sect. 6.) Tantum more & modo nostro intelligendi & concipiendi Deo aliquid prius aliquid posterius tribuitur. (Sic Scaliger: *Ex capto atq; intellectu nostra, quæ nimirum perquam umbratilis est, aliis alia prius animo comprehenduntur.* Exer. 365. sect. 6.) Nos enim imperfectè, ob ingenii nostri imbecillitatem, divinam naturam concipimus & apprehendimus. Sic concipimus Ens prius Deo, non quidem secundum existentiam & naturam, sed secundum notionem & prædicationem nostram. Sic perfecta Dei immutabilitas à nobis demonstratur ex eo, quòd Deus est essentia simplicissima. Sicut inquit Scaliger: *In Deo nihil in potentia, sed in actu omnia, imò ipse purus, primus, medius, ultimus, actus.* Dei æternitas probatur ex eo, quòd Deus est prorsus immutabilis. Omnipræsentia ex infinitate. Quicquid est immensum seu infinitum per essentiam & potentiam, est ubiq;. Deus est infinitus per essentiam & potentiam. Ergo Deus est ubique. Sic Scaligero *supranaturalis Philosophus hoc:*

242 PROB. LOGIC. DE SYLLOG.

Deus est: potest probare per eas propositiones, quae tametsi non sunt priores Deo: tamen ita sunt primae apud nos, ut Deum simul cum aliis aliquo modo comprehendant. Sunt enim per primam divisionem Entis. (Omne ens aut est a se, aut ab alio.) Exe-

citat. 6. sect. 3. Idem docent Doctores Scholastici tum veteres tum recentiores.

FINIS PROBLEMATUM.

APPEND.

APPENDIX

DE LEGIBUS PHILOSOPHICÆ ΔΙΑΛΕΞΕΩΣ.

GENERIS SPLENDORE,
VIRTUTE ET ERUDITIONE ORNATISSIMO juveni, Philippo à Scholey, amico suo & discipulo veteri.

ERuſtrà, mi Domine Philippe, laborat Preceptor logicus in explicandis præceptis ſuis, niſi, quemadmodum in aciem etiam, ut ita dicam, ſint deducenda, & ad uſum promenda, hoc eſt, quomodo iis in conſlictu diſputandum ſit utendum, oſtendat. Ea re de legibus Diſputandi ὑπομνήματα quedam neceſſaria in primis collegi. Hæc tibi, mi Philippe, dono: quia volo te publicũ habere à me teſtimonium diligentie & probitatis tue egregie, cum, & puer & adoleſcentulus, eſſes meus in Philoſophicis Caſſellis & hinc diſcipulus & auditor, nunc totus Juriconſultorum Scholis vacans. Hæc igitur æqui boniq; conſulens, feliciter vale, & benè age: Die æquinoctii verni, Anno 95.

Rodolphus Goclenius.

DE LEGITIMA

DISPUTANDI RATIONE.

DISPUTATIO (Græcè *διάλεκξις*) est argumentosa sententiarum dubiarum vel tanquam dubiarum collatio.

2. PROPONENTIS quidem illa

& OPPONENTIS.

3. Quorum ille propositum seu Thesin, hic oppositum seu Antithesin tueri conatur.

4. Quanquam interdum accedit persona Præstitis, seu Prostatæ, tanquam moderatrix, interlocutoris, & Palæmonis cujusdam, seu aliquis, qui exercitationibus præst; & est tanquam arbiter quidam & gubernator disputationis, qui interdum disceptantes castigat, aberrantes in viam revocat, opponentem de iis, quæ opus sunt, admonet, respondentem qui velut hypostates est, rationibus & syllogismis, quasi vinculis injectis, constructum expedit atq; exsolvit. Ita ad utrumq; atinet.

5. Sed Præses proponentis seu respondentis nomine continetur, cum hujus opera in resumendis, ut vulgò loquuntur, id est, repetendis objectis utitur, aut ejusdem thematis studiosè tueretur.

6. Partes

6. Partes (officium intellige) quædam sunt Proponentis seu Defendentis & Opponentis communes: quædam utriusque propriæ.
7. Officium utriusque est tum in apparatu, tum in conflictu.
8. Apparatus & instructio consistit tum in instrumentorum, quibus res & verba tractantur, tum in rerum, de quibus disputatur, cognitione.
9. Instrumēta illa sunt linguæ & artes, quæ Logices nomine continentur.
10. De rerum apparatu teneantur sequentes commonefactiones.
11. Dispiciendum & meditandum est diligenter, quid pro thesi & contra eam possit afferri, Jacula enim prævisa minùs mitiùsve feriunt. Et verus est rhythmus: Se minùs afflictum sentit, qui providet ictum.
12. Videndum est, in qua sit hæresi, quam sequatur sectam, ad quam philosophorum familiam se applicet is, qui cum disputas, & quid in illa secta contra aliorum opinionem dicatur.
13. Oportet in promptu habere κεφαλαιώδεις, & tanquam aphorismos, id est, generalia & summa rerum capita, eorumque attributa, de quibus disputationes sæpissimè incidunt, aut quæ plerunque ad disputandum sunt necessaria: cujuscumque sunt principia, catholica axiomata,

xiomata, Canones, maximæ, quas vocant
& hypotheses singularum scientiarum & ar-
tium.

14. Itaque qui vult disputare, à facultate re-
ctè explicandi animi sensa & benè differendi
& intelligentia rerum, de quibus disputatur,
paratus & instructus sit: sicut totius vitæ ho-
manæ potissima ornamenta sunt, γνῶναι τὰ
δεόντα καὶ ἐρμηνεύσαι τὰ ὄντα Thucydideum.

15. Ad conflictus rationem sequentes per-
tinent ὑπομνήσεις.

16. Ut lapidum conflictu attrituque ignis
elicitur: sic disputatores nihil aliud agent,
nisi ut τῷ δῶναι καὶ ἀποδέξασθαι λόγους (sicut Pla-
to 7. de Repub. loquitur) id est, invenien-
do explicandoque rationes, & easdem ap-
probando vel improbando, eliciant & tan-
quam exprimant verum, aut quod ad id pro-
ximè accedit. Non enim in omni disputatio-
nis genere peræquè accurata subtilitas requi-
renda est.

17. Non sine fine modoque persequende
sunt argutiæ, quæ neque scienti profunt, ne-
que ignorantibus obsunt. Profectò ἀφιλόσοφοι
est, neglectis prorsus rebus, λογαμαχεῖν de ver-
bis pugnæ conciere, aut λεπτολογεῖν, καὶ περὶ
πνὸς γενολογεῖν, de tenuibus rebus disceptare,
aut in re expedita curiosum esse, in lente un-
guentum

guentum, in scirpo nodum quærere, in nugis
 tragœdias agere. Ubi autem & quando ὅδεν
 λεπτόν, ὅδεν μικρόν, ὅδεν παραφρονητέον, id est, ni-
 hil minutum aut negligendum sit: id rei, de
 qua differitur, conditio naturaq; ostendit, &
 sapiens ac prudens disputator faciliè perspicit
 ac judicat.

Quid iuvat
 in nugis ar-
 gutos nectere
 pedos?
 Aut pinas
 missis velle
 tenere iosis?

18. Cùm finis disputationibus potissimùm
 propositus sit, veritatis vel verisimilitudinis
 inventio aut confirmatio in animis hominũ,
 non victoria impostura & dolo parta, collo-
 cutores ex æquo & bono agunto, ὅδὲ ὡς περὶ
 πλεόμενοι ἀλλήλους ὑποσκελίζουσιν (ut cum Lucia-
 no loquar) nec tanquam mutuò impliciti sub-
 jectis se cruribus evertant ac supplantent: sua
 nihilominus uterque nervosè & plausibiliter
 urgeat & edisserat, ut de utroque Poëtæ illud
 usurpari possit: *Et virula tu dignus & hic. Virtus
 hic non dolus requiritur.*

19. Sed interim dialecticæ exercitationes
 & congressus philosophici elegantes καὶ ἡδι-
 κοί, hoc est, placidi, compositi, sedatique, non
 turbulenti & difficiles sunt: absit ab his mo-
 rositata δοξοσοφία & δοξομανία, id est, captatio
 opinionis, scientiæ, & insanus amor gloriæ:
 nec in ἐριστικὸς λόγος, seu altercationes & con-
 certationes sophisticas abeant, & tandem χο-
 λή fiat. Ut enim sapientes in tranquillo
 fluvio, quàm in impetuoso mari navigare;
 sic in

fic in placidis disputationibus quàm turbulentis versari malunt. Etenim impedit affectus, ne possis cernere verum.

20. Præterea cùm in omnibus, tùm verò maximè in acroamaticis, id est, accuratis & verè philosophicis disputationibus à consuetudine vulgi & communi opinione aliquando discedere licet: & auctoritatem oportet argumentis internis seu artificialibus didascalicis communire; quia spectatur hic non tam *ἐπιστήμη*, quàm *ἐπιστήμη*, ac quæritur potius exquisita veritas & scientia, quàm *πίστις*, id est, fides rei. Rectè itaq; & præclare Cicero 1. de Naturæ. Non (ait) tam autores in disputando quàm rationis momenta quærenda sunt.

21. Oportet & loca auctorum, quæ in medium afferuntur benè cognita meditataq; habere. Interdum ex iis disputatur, aut ad ea respondetur, quod neq; cælum neq; terram attingit: quo quid vitiosius?

22. Cavendum etiam, ne nos nostro ipsorum jugulemus gladio, hoc est, ne dicamus quod nostræ causæ & instituto officiat; providendum, ut declinemus τὸ ἀντιστρέφον, id est, vitium inversionis seu reciprocationis; de quo ille ita queritur:

Heu patior telis vulnera facta meis.

23. Postremò studendum est brevitati, quæ res æquet verbis, & intra metas rei, quæ agitur;

tur, se contineat: non quærendi Mæandri, diverticula, flexiones vafræ, quibus veritas involvitur, nec utendum circuitione & anfractu verborum, cum res paucis absolvi transigique potest. Vitandæ sunt excursions declamatoriæ. Disputare enim, non est declamare. Quod si quid *παρὰ τὸ ἔσπον* adhibeatur, id neque inutile sit, neque prolixitate offendant, neque à proposito abducant. Admonitio in primis necessaria iis, quibus res desunt & abundè verborum est; loquentiæ multum, sapientiæ parum.

24. Hactenus de officio utriusque communiter. Nunc propria singulorum videamus.

25. Etsi autem primùm proponatur quipiam disputandum, deinde verò opponatur: tamen cum, antequam opponatur, responderi non possit, priore loco de Opponente, posteriore de eo, qui *ἀντιτάττει* proponit, agemus.

26. Opponentis munus est, arma sua ad concertationem ritè aptare, hoc est, objectiones formis syllogisticis illigare.

27. Propositiones seu sumptiones ejusmodi adhibere, quæ sunt probabiles; aut si non satis probabiles videantur, sint saltem ipsa quæstione seu conclusione probabiliore & manifestiores. Top. θ capite 2. Arist.

28. Prosyllogismos adhibere, quibus par-

tes illustrentur, declarentur, approbentur, & corroborentur.

29. Syllogismos non conglobare, id est, multos complicare ac commiscere, sed distinctè singulos opponere, ne rerum cumulo respondens & auditor obruantur.

30. De hypothesi, qua thema nititur, disputare: Falsa aliquādo petere vel assumere, modo sint contingentia, aut alicui videri possint probabilia, non stulta, inepta, ἀδύνατα. Exemplum prioris generis ὑποθέσεων esto hoc: Ponamus, Deū condidisse cœlū duntaxat: quod quanquā falsum est, fieri tamen potuit. Hinc concludetur, potestate in rerum natura dari posse vacuum. Data enim seu cōcessa hac hypothesi, nihil luna planetarum infimus complexu suo capiet, & ita erit inane. Exemplum posterioris sit: Ponamus, Deum non esse: nihilominus Adamus potuisset peccare. Impossibilem esse, ideoque non adhibendam hanc hypothesin patet, quia Deo non existente, neque Adamus existere potuit.

31. Non semper adversarius eadem via aggreduendus est, sed interdum apertè, interdum obliquè. Ductus enim argumentandi duplex est: directus unus, cū recta via colligimus quod probare volumus. Obliquus alter, cū falsis utimur ita, ut obliquè ad verum deducamus: seu cū accepto contradictorio ejus, quod

quod volumus probare, colligimus inde aliquid quod est falsum; unde regressi, docemus, id esse falsum, ex quo collectū est. Prioris exemplū. Dicat quispiā, Deus est transcendens: tu contra: Transcendens non subjicitur: Deus subjicitur, ut, Deus est ens: Deus est Spiritus: ergo Deus non est transcendens. Posterioris exemplum: transcendentium natura est, ut de omnibus inferioribus prædicentur: Deus est transcendens: ergo de omnibus inferioribus prædicabitur, ut ita dicere liceat: substantia est Deus: quantitas est Deus: qualitas est Deus. Sed hæc conclusio falsissima est: falsissimum igitur illud (Deus est transcendens) unde hæc illata est.

32. Sic itaq; argumentans *themata* conabitur improbare, & suam sententiam probare, aliās *δεικτικῶς* (ostensivè) seu directò, aliās *διὰ τὸ ἀδυνάτου*, id est, deductione ad incommodum, absurdum, & impossibile. Potest tamen hoc præceptum ad conflictum & opponentis & respondentis referri. Nam respondens etiam interdum opponentem urget incommodo, & ad res absurdas compellit, aut rem ostendit & probat directā argumentandi via.

33. Porro ut argumentans perveniat eò quò vult, interrogare aliquando licet, ita tamen ut conclusionem non interroget, sed simpliciter inferat, ne videatur ex præmissis

concessis non esse effecta: ut, an non David est servatus? Etiam. An non David fuit adulter? Quid ni? Ergo quidam adulteri servantur.

34. Videbit etiam, ut, quæ opponit, thesi adversentur, nec sint ἀλλότεια, id est, aliena à disputatione præsentī, ne audiat hoc respondentis: ὅθεν πρὸς δέσιν: aliud pes, aliud cithara. Hæc nihil ad rhombum: vagaris extra oleas: Ἔτο παρ' ὁδοῦ: ὅθεν πρὸς μέτερον: aberras à fera; aberras ab ostio.

35. Contra responsionem aliquid oppositurus, ejus summam, si sit longiuscula, quam potest fieri brevissimè, primùm repeteret, deinde dicet: Hoc desidero in solutione, &c. Sic insto: ita premo: in hunc modum urgeo, longius urgeo. Contravenio sic, Hoc in mentem contravenit.

36. Si Respondens universalem negarit, Opponens postulabit, ut enstasin seu exceptionem afferat.

37. Non veris tantùm, sed verisimilibus etiam aliquando solutionibus acquiescet, præsertim cum non omnes materiæ debeant & possint esse simpliciter necessariae & apodicticæ. Adhibebit denique in interpretandis thesibus & solutionibus allatis candorem & ἐπιείκειαν, id est, æquitatem.

38. Defendentis partes spectantur tum in thesibus, tum in quæstionum vel objectionum

num ἀναλήψει & λύσει, id est, resumptione seu repetitione & responsione ad eas.

39. Theses & quæstiones, quæ sensu manifestæ sunt, vel sensu refutari possunt, ut, sit nix alba nec ne, proponere ad disputandum nihil attinet. Cum enim omnis scientiæ ferè à sensu origo sit, is qui contra sensum dubitat, sensus iudicium tollere videtur.

40. Nec themata improbabilia, absurda bonis moribus & pietati repugnantia, & societatem civilem evertentia proponuntur ac defenduntur. Hæc enim plectenda potius, quàm discutienda: ut, licet plures uxores simul habere: oportet uxores esse communes. Deus est autor peccati.

41. Nec de iis quæstionibus & problematibus disputandum, quorum explicatio est nimis remota & difficilis: Quæ enim supra nos, nihil ad nos. Videris, si placet, Topicorum primi cap. 9.

42. Theses sibi ipsæ consentaneæ sunt: ac in thesium ἀφοραματικῶν, seu accuratiorum compositione maxima cura probationum, ordinis didascalici, definitionum & distributionum, ut artificiosæ sint, habetor. Hic unicè studendum, ut, ex Platonis præcepto, non imperitorum coquorum more partes violenter dilaceres, sed per articulos membratim divides.

43. Objectionum resumptio fit (interdum cum honoris præfatiuncula) iisdem verbis, vel sensu eodem (si illa insolentia, barbara sint & indigna eruditis auribus) eodem etiam ordine quo ab objiciente proponuntur. Sed quorsum opus est, inquis, repetitione? Ut detur locus cogitandi de solutione, & hæc ob considerationem sit nervosior. Quid? quod in iteratione illa interdum etiam melius obiecti sententia & vis intelligitur.

44. Responsio fit modò explosione ac apodixi, simplici concessione, interrogationis affirmatione vel negatione, aut ἀντιρροπή: modò ipsa solutione.

45. Explosione vel ἀποδιώξις seu rejectione utendum (hoc est, non respondendum ad objectionis propositiones) cùm afferuntur impertinentia, prorsus inepta, frivola, fatua, & stulta omnino, nugæque nugacissimæ. Ad hæc enim respondere est cum stultis stultescere. Talia hæc sunt: Cuculus cuculat: cuculus est cuculus: ergo cuculus cuculat. Simum est nasus simus: simum est nasus concavus: ergo nasus concavus est simum. Sophistarum autem convictorum & veritarentium cedere est, uti elusione, explosione, exhibilatione objectionum, arcem causæ invadentium.

46. Obscuris allatis, dicere licet, non intelligo:

telligo: Loquere ita, ut intelligaris: hæc est illorum *ἡ ἀποδοξίς*.

47. Impertinentia etiam, & propter quæ thesis non infirmatur, sed fixa immotaq; manet, aliquando etsi falsa sint, simpliciter concedi possunt.

48. Si sit perspicua & ambiguitatis expers interrogatio una, vel multiplex, è membris inter se consentaneis constans, respondendum est simpliciter, Etiam, Non: ut, Nónne homo est rationis particeps & mortalis? Etiam. Nónne homo est natura justus & beatus? Non.

49. Interrogationes Opponentis, si videntur captiosæ, non illicò concedantur, sed vicissim quarendū est (hæc *ἀντιρροήσις* est) quid inde colligere & inferre velit Opponens.

50. *Ἀύσις*, seu solutio est primaria, vel secundaria.

51. Solutio primaria est ostensio causæ principis propter quam non rectè concluditur.

52. Ea fit negatione, vel distinctione ac concessione conditionali.

53. Negatio est præmissarum vel consecutionis. Negare enim conclusionem seu consequens, non est solvere. Per præmissas intellige etiam harum prosyllogismos & approbationes.

54. Præmissarum vel altera, vel ambæ negantur, cum manifesta iis inest falsitas. Cum propositio in disjuncto vel connexo syllogismo negatur: dicitur: Est fallacia enunciationis disjunctæ, est fallacia connexæ enunciationis. Est fallax connexum, quanquam hic etiam docti dicunt: Nego consecutionem. Sed hæc consecutio materialis est, non formalis.

55. Reprehenditur consequentia ut inepta & vitiosa, cum vitiū est in forma (id est, dispositione & modo.) Et utrobiq; assertur ratio: ut, Sunt puræ negativæ. Plus est in conclusione: In conclusione est terminus truncatus.

56. Distinctio fit, cum in aliquo terminorum ambiguitas hæret vel termini dissentiant.

57. Adhibetur ad interrogationes vel præmissas.

58. Interrogationum itaq; vocabula si sint *æquivoca* aut ambigua, variiq; sensus, vel si quæstio multiplex è dissentaneis constet, distinctè respondendum, ut, estne caro & sanguis noster Deus? Utrum Socrates vivens an mortuus mortuus est? Utrum fides justificat, an opera? Hic non respondendum simpliciter, etiam, vel non. Apollo, cum ex eo quæretur: Estne hic passer, quem manu tectum teneo, vivus an mortuus? respondit: ut tu vis.

59. Præ

59. Præmissa vera secundum quid & quodammodo, & quæ alio atque alio modo accipi potest, distinguenda est.

60. Non autem sunt fingendæ inanes aut novæ distinctiones, quæ non sunt in rerum natura, quæ implicat seu involvunt, quæ meros fumos auditoribus objiciunt, quæ naturæ ipsi repugnant, sed utiles, ab artificibus optimis traditæ, & quas natura ipsa gignit, ite quæ explicant & contradictionem omnem tollunt.

61. Concessio conditionalis fit cum quadâ adjunctione, cautione, moderatione, præmunitione, provisione, vel distinctione, *avertit*, declaratione, & explicatione. Ut, Concedo totum cum hac explicatione, aut restrictione. Concedo conclusionem, sed adhibita distinctione, hac moderatione, &c.

62. Aliquando, cum defendens dubitat de falsitate vel veritate unius è præmissis objectionis, eam ita concedit, ut mox ad alteram, in qua vitiū apertius deprehenditur, descendat, formula hac: Fuerit ita quod in majore dicitur. Esto major vera: Sit ita ut vis in majore (vulgò & barbarè, Transeat major) jam respondeo duntaxat ad minorem.

63. Deniq; si interroget quiddam Opponens, quod probabile videtur, sed interim non obest thesi vel conclusioni, dicere poteris

terit Respondens; Ita videtur: Est. Sed
deus deus, id est, nihil officit proposito nostro
 Ut, sit thesis: Non oportet uxores esse communes: si contra hanc thesin disputans conatur efficere conclusionem contrariam: Oportere esse communes uxores, adhibita hac interrogatione; Nonne inter cives communio nem omnibus modis fovere oportet? defensor thesios dicet, Concedo hoc: quia nihilominus thesis mea salva manet. Non enim sequitur, Communio est fovenda inter cives. Ergo uxores debent esse communes. Aliud exemplum. Sit thesis: Corpus Christi, ut sacrificium expiatorium seu propitiatorium communicatur fidelibus in cœna. Si quis contra hanc thesin disputans conabitur efficere conclusionem contradictoriã, Corpus Christi non communicatur, &c. adhibita interrogatione huiusmodi, An non Christus corpore suo ascendit in cœlum? tum is qui tueatur thesin, dicet: Largior hoc non invitus, cum nihilominus mea thesis firma stet. Non enim sequitur, Christus ascendit in cœlum: ergo non pascit fideles corpore suo in cœna.

64. Ad solutionem per concessionem conditionalem referes solutionem per Antiparastasin, quæ habet confessionem vel confessionem quandam cum majore infirmitate conjunctam: ut, Dicit adversarius: Non com-

fert ad Ethicæ virtutis actiones prudentia. Respondet Philosophus: Demus hoc adversario. Sed hoc concesso, per antiparastasin inferimus: Aliquis nihilominus prudentiæ usus est, etsi illa in particularibus actionibus non versetur, seu ad Ethicas actiones nihil conducit. Per se enim prudentem partem animæ perficit: & utilis est respectu cognitionis & electionis eorum, quæ ad finem Ethicū consequendū pertinent. Dicit adversarius: Summum bonum est Idea aliqua communis, quæ omnia bona *καθόλου* comprehendit. Respondet Philosophus per antiparastasin: Licet Idea aliqua communis esse cōcedatur: tamen ea ad vitam practicam cognoscendam vel exercendam parum momenti est allatura: in Ethica locum non habet, quia ab homine neque cognosci neque exerceri potest. Sic Demosthenes & Cicero aliquando sine damno causæ utuntur *ἀντιπαράστασι*.

65. Secundaria solutio fit, allata *ἐνστάσει*, id est, instantia, seu exceptione: vel insufficientis solutionis translatione in tempus, aut aliam circumstantiam.

66. *Ἐνστάσις* est propositio opposita universæ propositioni, ut de veritate ejus detrahatur, si dicat Opponens: Contrariorum eadem scientia est. Instantia Respondentis, non volentis universalem concedere, est; Noti &

ignoti (quæ contraria sunt) non eadem est scientia. Hic in parte aliqua falsum esse monstratur, quod in universo genere ut indubitatum sumptum est.

67. Solutio tum dicitur translatione in tempus fieri, cum multò plus temporis requiritur, quàm, ut quod datur spatiũ, ad planè discutendam objectionem, seu conficiendam totam solutionem, sufficiat.

68. Sed cum τῆς διασκέψεως ἐνεκα, id est, inquisitionis & cognitionis gratia dimicatur, & hic seu vinci seu vincere pulcrum est, aliquando Respondens pro solutione sua non propugnabit, ut pro aris & focis patriis.

69. Ingenui enim & candidi disputatoris est, aut thesin, quam ab initio veram putat, falsam tamen deinde, firmis rationum momentis convictus, videt, deferere, aut ab Opponente solutionem petere, aut si illa (thesis) maneat dubia, dicere: Amplio. Non liquet. Dico tantum verisimile esse meum thema: probabiliori seu verisimiliori facillè cedo.

70. Nihil enim tanto odio dignum in disceptationibus, quàm præter rem omnino pertinacem esse: convictum etiam veris aliorum sententiis non velle assentiri. Et modestiæ & φιλαληθείας est (quæ magnæ sunt disputantis virtutes) meliora rectioraq; sententiæ locum relinquere & cedere. In sententiâ permanero.

maneto. Enimverò nisi sententia alia vicerit melior. Cicero in defensione Muræna.

71. Atq; hæc de vera & Academica disputandi ratione breviter dicta sunt. De hac plenissimè & omnium doctissimè scripsit Jacobus Schegkiius in lib. 8. Topic. Aristotelis. Eam commentationem ut fructuosissimam studiosis etiam atq; etiam commendo.

F I N I S.

INDEX HOC LIBEL- lo comprehensorum.

De Syllogismo generatim & ejus partibus.

N syllogismus sit finis logicæ univers. pag. 1.

Quodnam verum & proprium sit syllogismi genus. pag. 2. & sequent. & 24.

An omnis syllogismus sit rationis, an quidam etiam sit appetitionis. 23.

An propositiones & enunciationes sint *πρωτο:* &: An quæ sitio sit propositio. 26.

An necesse sit syllogisticè concludendam quæstionem esse dubiam. 52.

An syllogismus possit constare è duobus tantum terminis. 35.

An syllog. omnis cõstet tribus terminis: &: cum habet quatuor, vitium sitne in forma an in materia. 34.

An unus terminus sæpius aliquando quàm bis in syllog. sumatur. 96.

An quartus terminus faciat quippiam *αυλλογισον.* 167.

Vtrum reduplicatio subjecti in syllogismo addenda sit subiecto an prædicato. 89.

An syllog. possit esse sine materia. Et: utrum conclusionis necessitas sit ex una forma, an ex materia & forma simul. pag. 65.

An medium in syllogismo sit integra enunciatio. 28.

An medium rectè dicatur Terminus medius & extremus
& alibi.

An, si interit medium, salvus possit esse syllogismus.

An syllogismi aliqui dari possint, in quibus medium ingre-
ditur conclusionem.

Præmissæ sint hæc materiæ an efficiens syllogismi.

An propositio major aliquando dicatur assumpta.

An syllogismus sit ex præmissis cognominandus, an ex con-
clusionem.

Verum conclusio sit pars, an effectum syllogismi.

An semper in syllogismo integro adhibeatur conclusio.

An unus idemq; syllogismus plures simul continete possit
conclusiones.

An ex veris aliquando falsum concludatur.

An aliquando concludatur ex puris particularibus & nega-
tis.

An, si conclusio est particulatis, altera præmissarum neces-
sario sit particularis.

An, si utraq; præmissarum est contingens, necessario con-
cludatur.

An ex duabus singularibus rectè inferatur particularis.

An concludi possit falsum, si neq; in materia neq; in forma
sit vitium.

An semper rejicienda sit consecutio in malo syllogismo.

De Syllogismi formis seu speciebus.

An syllogismus simplex possit esse enuntiatio composita
conditionalis.

Utrum syllogismus simplex à præmissis, an à conclusione de-
nominandus.

An syllogismorum simplicium sint tres formæ.

An quarta figura sit admittenda.

An primæ figuræ rectè sit tributus primus locus.

An syllogismi 1. & 2. figuræ rectè dicantur imperfecti.

An sint syllogismi proprii seu singulares, & 2. figurarum.

An syllogismi tertiæ figuræ integri uspiam occurrant.

§ 6. De terminis.

An & cur aliquando in tertiâ figurâ conclusio sit univer-
salis.

132. 160. ubi &, Cur aliquando in secunda ex puris
a entibus, in prima ex assumptione negata concludatur
explicatur.

I N D E X.

An Expositio sit syllogismus.	127.
An Expositio seu ratiocinatio expositoria valeat, in qua concluditur, Non omnes,	131.
De syllogismo Hypothetico theses.	159.
An hypotheticus syllogismus sit syllogismus.	206.
An sint syllogismi copulativi.	166.

De Resolutione & Examine syllogismorum.

An & cur termini interdum sint reductione mutandi.	99.
De apagoge & analysi syllogismorum declarata exemplis 169. 217. & sequentibus. Est & exemplorum syllogistico- rum vel non syllogisticorum examen.	135. 139. 176. 177. 178.
An omnes <i>λόγοι</i> Mathematicorum, sint ratiocinationes lo- gicae.	191.

De Enthymemate, Inductione, Exemplo, Sorite.

An Enthymema sit syllogismus.	152. 155.
An Inductio sit argumentatio.	148.
An Inductio & Exemplum differant à syllogismo.	152.
An in Inductione ex paucis singularibus universale conclu- datur.	147.
De Analyfi Soritæ à causis & effectis.	195.

De Demonstratione.

An omnia possint Aristotelicè demonstrari.	227.
An demonstratio sit etiam plerunq; evenientium.	222.
An Aristotelicæ demonstrationis, quam multi impugnant, exempla dari possint.	209.
An attributa quædam Deo à priori demonstrari possint.	242.
De ratione disputandi.	244.